YÖN
HAFTALIK GAZETE

CEMAL TURAL ÇEKİLECEKTİR

TİP BÜYÜK KONGRESİ

TÜSTAV

Yıl: 5 - Sayı: 191 25 KASIM 1966 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Su kaynaktan bulanık

ŞAŞURDUM

8-11 yaşlarında kızlı erkekli 20 kadar çocuk. Başlarında takkeler. beyaz örtüler. Tümünün ellerinde naylon torbalar. Torbaların içinde, yazısı dıştan açıkça okunan birer kitap. Kursa gidiyorlar.

Başörtülülerden birini çevirdim. Raslantılar bazan iyi sonuçlar doğurur. Benimki de öyle oldu. Bizim ev sahibinin kızı İnci. Doğrusunu isterseniz, bu kentin diliyle diyeyim: «şaşurdum». Sordum İnci'ye:

«Nereye kız?»

«Hocaya.»

«O torbadaki nedir?»

«Âmme Cüz'ü.»

«Okuyabiliyor musun bari?»

«Yeni gidiyorum daha.»

«Sen mi istiyorsun?»

«Hayır. annem zorla gönderiyor.»

İnci sekiz yaşındadır.

Ayrıldık. İkinci gruptan iki kursiyer kız, biri İnci'den az büyük. elindeki naylon torbayı sallıya sallıya arkadaşının önünde «Şenol - Birol - gol» sözcüklerini durmadan tekrar ediyordu.

Kİ NEDEN BUNCASINA BİR KUYRUK ACISI,.

Bu kent inişli yokuşlu. Bektaşi'nin dediği gibi kadeh konacak düz yeri yok. Bektaşi doğru demiş. Her günkü yokuşu çıkıyordum. Önümde üç kişiydiler. Onlar da çıkıyorlardı. Biri komşumdu. Selâm verdim, aldılar. Çıktım. Konusuyorlardı. İşittim.

«Bu yenisi galiba?»

«Evet.»

«Desene ötekilerden.»

«Neden?»

«Görmedin mi elindekini?»

Sonunu işitemedim. Çünkü onlar çok aşağıda kaldılar. Hiç görmemiş gibi uzun uzun elimdekilere baktım. Yön'le Cumhuriyet idi. Yürüdüm gülüdüm. Güldüm yürüdüm. Edindiğim bilgiye göre, bu kentin yüzde 89'u okumuştur. Bu rakkam, Türkiye'de en önde gider belki de...

BUNCA YAZILIR, BUNCA SÖYLENİR, BUNCA ÇİZİLİR

Elde edilen ne?. Kocaman bir «Hiç.» Evi taşlanan yine öğretmen olur. Yolu kesilen, boynuna ustura atılan, böğrüne bıçak saplanan, göğsüne kurşun yamanan o olur. Dıştan yapılan her türlü baskı altında fizik yapısını yitirir. Yüzünün derisi kara ile sarının karışımı kokar. Büzüşür. Alnı kırış kırış olur. Gözlerinin altındaki halkalar gittikçe morlaşır. İnsanlık yolunda, doğruluk uğrunda başında kıl kalmaz. Elleri titrer. Torunu yerinde çocuklardan kendini ayıramaz. Sevinçlerine. kederlerine tüm ortak olur. Bütün bunlara karşılık, bir gün olsun rahat değil, insanca yaşıyamaz. Yalan mı?...

SENDİKA — FEDERASYON ÇEKİŞMESİ

Boşuna. Dediğimiz gibi «sı başından bulanık.» Yobaz kundakçısı, sözüm ona aydın geçinen, adına «gazeteci» dediğimiz bazı köşekapmışlar da; ilerici, kültürlü öğretmenlere haklı olarak övgülerde bulunulduğu zaman, bu gibi değerlere «çayı geçmeden paçayı sıvıyan» cinsinden hemen «psiko - manyak» paftasını yapıştırıyorlar. Oysa bu paftanın, kimin boynuna asılacağını biz çok iyi biliyoruz. Kaldı ki bunu diyen, üstelik bir öğretmen.

ŞİMDİ

Durum böyleyken, bir Sendika - Federasyon çekişmesine gitmiyelim. Birbirimizi yemiyelim. İyisi neyse onu yapalım. Gericinin, yobazın, Atatürk düşmanlarının. hilâfet arzusuyla yananların ekmeğine yağ sürmiyelim.

Ve de bazı paçavralarda, birkaç kendini bilmezin, öğretmenliğin «Ö»sünden yoksun, çamur dolu düşünceleri, gözlerimizi rahatsız etmesin.

A. Kemal Diyarbakırlı

Gerçek tehlike

«Zamanımızda en çok kullanılan üç kelime nedir?» diye bir anket yapılsa büyük çoğunluğun vereceği cevabın şöyle olacağı kanısındayım: «Atatürkçülük, Gericilik, Komünistlik!»

Emperyalizme karşı savaş veren Atatürk'ün ilkelerine inanç ve tutumları taban tabana zıt yöneticiler ve politikacılar da «Atatürkçüyüz» diyorlar, törenlerde başta gidiyorlar. Ama, bağımsızlık, yabancı kapital ve üsler dediniz mi siz Atatürk düşmanı oluyorsunuz, onlar ise vatan sever ve milliyetçi!... Demek istiyorum ki, gerçek Atatürkçülüğün yanında bir de «sahte Atatürkçülük» türedi. Ve aslında ülkemizde bir «sağ - sol» çatışması değil, gerçek barışçı ve onurlu bir milliyetcilikle «Manda devlet sem patizanı sahte milliyetçilik» mücadelesi var... Onun içindir ki toplumcular buna haklı olarak «İkinci Kurtuluş Savaşı» diyorlar. Ve bu savaşı gerçek milliyetçiler kazanacaktır; Şoven, kafatasçı milliyetçiler değil!...

Şimdi de «Gericilik»e değinelim. Memlekette gericilik hortladı endişesine kapılanların sayısı çok.. Oysa, ölmedi ki hortlasın, Sinsi sinsi uyuyordu sadece. Atatürk devrinde sinen gericiler DP ve AP yönetiminde iyice suyun yüzüne çıktılar. Fakat CHP'nin de bunda büyük vebali var... Muhalefet reformcusu CHP, «ortanın solu» sloganı ile «sosyal adalet havarisi» ve «devrimlerin bekçisi» olduğu iddiasında amma, devrimlerden ilk tâviz de CHP döneminde verilmiştir. Atatürk'ün en yakın arkadaşı olarak bilinen İnönü, emrindeki tâvizcilerin ters tutumlarına seyirci kalmıştır. 1945'den sonraki siyasî yaşantısını da İnönü büyük çelişkilerin içersine düşmüştür. Lâiklik ilkesinin çiğnenmesinde öncülük yapan Sirer'lerin, Günaltay'ların ektiği kötü tohumların bugün yeşermesinden yakınanlar önce CHP'nin başına çatmalıdırlar. İnönü 17 Nisan'da Köy Enstitüleri için yaptığı konuşmada bu kurumların ortadan kalkmasından üzüntü duyduğunu söylüyor. Nasıl dili varıyor bu türlü konuşmaya anlamıyorum? Bence herhangi bir akıma tâviz vermek, o akımdan yana olmakla birdir. Ölçülü bir politikacı niteliğini taşıdığı iddia edilen İnönü meşrutiyet devrinden kalan, kendi deyimiyle «Savaş alanları»ndan gelen bir insandır. Ve bütün siyasî hayatında hiç bir sosyal akımın doğurucusu ve yöneticisi olmamış, fakat ne yapıp yapıp her yeni akımın doğumundan sonra onun önderi olmak iddiasında bulunmuştur. Tâvizci olmayıp Atatürk yolunda tüm direnseydi 1950'den sonra muhalefet yıllarında siyasî oyunlarla, sinir ve kişilikleri zayıf DP yöneticilerini fecî bir şekilde yenmeyi becermiş olmasına rağmen 1961 seçimlerinden sonra, evvelce mücadele ettiği bir kadronun halefi olan daha zayıf bir ekip ile işbirliği yapmak bahtsızlığı ile karşılaşmazdı. Ve sekseninden sonra basit bir bütçe meselesinden dolayı ömrünün yarısındaki yaşta tecrübesiz bir politikacıya yenik düşmezdi. Bu konuyu «rüzgâr eken fırtına biçer» sözü ile keselim.

Atatürk'ten sonra gericiliğin sesini yükseltmesinde bütün hükümetlerin büyük sorumlulukları olduğu bir gerçektir. Sokaklarda ibikli berelerle dolaşıp çocuklarını mahalle okullarına gönderenlerin suçu ne?...

İleriyi görmeyen, devrimlere içtenlikle bağlanmayan yöneticiler asıl gerici.. Ve de gericilik hortladı diye feryad eden yöneticiler yıllarca gerçek milliyetçileri «komünistlik»le suçlayıp yaşantılarını zindan etmemişler midir?...

Emperyalizme karşı olan, bağımsız ve onurlu dış politika isteyen ve kurtuluşu demokratik bir toplumculukta görenler, bugün olduğu gibi dün de «Komünistlik»le suçlanmışlardır. Oysa, Türkiye'de bu doktrini tam anlamıyla bilen insan yok denilecek kadar azdır. Bir kere, eğitim gören kimseler bile bunu öğrenmek olanağından yoksundurlar. Öğretilmesi, okutulması yasaktır.

Bence tehlike ne çenber sakallı bereliler ve ne de «Lenin»i kompozisyon konusu olarak seçen orta okul öğrencisindedir; en büyük tehlike belirli bir sosyal, siyasî görüşü olmayan ve en ilkel anlamda kişilikten yoksun politika bezirgânlarının «Yöneticî» adı ile memleket kaderine hâkim olmalarındadır

Macit DERİN
(Avukat — İstanbul)

MİZAH

Son Havadis

VATAN TEHLİKEDE!

Orhan Seyfi Orhon

Vatan tehlikededir. Hem de korkunç, büyük bir tehlikede!

Felâket kapımızı çalmıyor. Yumrukluyor, tekmeliyor. Ankara'da yapılan komünist ihtilâli denemelerini görmüyor musunuz?

Bunun gerçekten bu rejimi yıkan bir ayaklanma haline gelmesi bir anın işidir. Birdenbire her tarafta yağmaların başlaması mümkündür. Hükûmet kuvvetlerinin birini bastırayım derken öbür tarafta bir başkasının karşısına çıkması, sokakta öldürülen vatandaşlara: «Alçak Amerikan casusları!» feryatlariyle halkın paniğe kapılması, zabıtanın kontrolunu kaybetmesi, şehrin bir anarşi içerisine düşmesi bu durumda olmıyacak şey değildir.

Ankara'da «Amerika'yı tel'in mitingi» tertipleyenler «Türkiyenin bağımsızlığını korumak için yapıyoruz!» diyorlar.

★★★

Türkiye'nin bağımsızlığını korumak birer komünist yuvası olduğuna hiç şüphe olmayan üniversitelerimize nüfuz etmiş birtakım aşırı solcu derneklerin, fikir kulüplerinin, işçi sendikalarının işi midir? Bu hizmet, Büyük Millet Meclisinin murakabesiyle, Anayasa hükümleriyle, meşru hükûmetin politikasiyle, devletin silâhlı kuvvetleriyle sağlanmaz da Amerika'yı tel'in mitingleriyle mi sağlanır?

Daha önce bunu hazırlayan olayları biliyoruz. Amerikan denizcilerinin yüzlerine tükürmek, CENTO toplantısına gelen Amerikan Dışişleri Bakanına «yuh!» çekmek, resmi jeepile vazifesine giden Amerikalı iki subayı trafik kazası yaptı, diye Orduevi karşısında linç etmeğe kalkmak gibi marifetlerdir.

Ankara'da yapılan tel'in mitinginden sonra, Türk kadınlarına sarkıntıcılık etti diye 8 Amerikalı erin canını nasıl kurtardığını okuduk. Bu arada Amerikalıların Kızılhaç binasının nasıl tahrip edildiğini de biliyoruz.

Sayın Adana Valisi olayın bir tertip eseri değil, bir galeyan neticesi olduğunu söylüyor. Belki doğrudur ama, bu galeyanı hazırlayan nedir?

★★★

Ankara'da iki Amerikalı subayın benzinle yakılmak istenmesine sebep bir trafik kazasıydı. Ama, bu kazada kimse ölmemiş, önem verilecek derecede yaralanmamış, battâ kazaya uğrayan şikâyet etmemişti.

Bazı olaylar bir memleketi içinden çıkamıyacağı bir felâketin içerisine atar. Komünist tahrikçileri bu usulleri pek iyi bilirler. Onlardan mükemmel istifade ederler.

Amerikalı subayların bir Türk hanıma zararsızca çarpması bir vesiledir. Asıl mesele, Amerikayla aramızdaki dostluk ve ittifak bağlarını kopartarak Türkiye'yi Sovyetlerin ayaklarının altına atmaktır.

Bu trafik kazası o şekilde tertiplenmişti. Artık geri dönülemez bir felâket haline geliyordu. Bir mucizeyle kurtulduk.

★★★

Birinci Dünya Harbine nasıl girdiğimizi biliyor musunuz?

Türk milleti bu harbe girmeyi istemiyordu Türk basını bunu asla düşünmüyordu. O zamanki hükûmet de girmek fikrinde değildi.

29 Ekim 1914'de, bize iltica ederek sözde satın aldığımız iki Alman zırhlısı, Goben'le Preslav —Yavuz'la Midilli— bizim bayrağımızı taşıyarak Karadeniz'e çıktı. Sivastopol'u bombardıman etti. Artık bizim için harp kaçınılmaz bir felâket olmuştu. Bu iki zırhlı —rivâyete göre Enver Paşa gizli talimat vermişti— bizi Almanya'nın kucağına attı.

Başımıza neler geldiğini sormayın!

★★★

Allah saklasın, Ankara'da iki Amerikalı subay vazifelerine giderken Orduevi karşısında üzerlerine bir teneke benzin dökülerek yakılsaydı, bu facianın bizi Sovyet Rusyanın ayaklarının altına atacağına şüphe var mıydı?

Amerika umumi efkârında uyandıracağımız müthiş tepki bu devletle dost ve müttefik olmamıza imkân bırakır mıydı?

★★★

Her gün buna benzeyen tehlikelerin karşısındayız. Bunun arkasından neler olacağını bilmiyor muyuz? İlk önce bir yağma ve anarşi devri!

«Amerikan uşağı alçak kapitalistler temizleniyor!» diye bütün milliyetçi, vatansever, kültürlü insanlarımızı kaybedeceğiz.

Bir kukla halk hükûmeti gelecek, sahte komünist törenleri yapacak. Ona Sovyetler bütün cinayetleri işletecekler. Vazifesi bitince onlar da ortadan kaldırılacaktır. Türkiye'nin milli varlığına ait herşey parçalanıp yok edilecektir. Anadolu'da kaç yeni devlet kurulacağı, büyük şehirlerdeki sağ kalan Türk ailelerin nerelere sürüleceği belli değildir.

Bunlar artık bir vehim değil, karşımızda denemeleri yapılan felâketlerdir. Vatan tehlikede!

KENNEDY'Yİ KİM ÖLDÜRDÜ?

Şimdi bütün dünya, tekrar bu soruyla ilgileniyor. Thomas Buchanan'ın bu kitabı, olaya ışık tutmakta ve en heyecanlı bir polis romanı gibi kolaylıkla ve merakla okunabilmektedir.

5 Lira

Isteme Adresi :

KITAP DAGITIM MERKEZI

Nuruosmaniye caddesi, Eser Han

Cağaloğlu — ISTANBUL

(Tek kitap siparişi için posta pulu gönderilmesi rica olunur.)

YON — 153

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOGLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOGLU,

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **Doğan AVCIOGLU**

ADRES : **Yazı İşleri:** Sümer Sokak No. 16/8 Yenişehir Ankara. Telefon: 176989

Istanbul Bürosu (Satış-Ilân-Abone işleri) — Mollafenari Sokak No. 30—32 Cağaloğlu—Istanbul.

Telefon: 229570 — PK. 512 — Istanbul

ABONE Bir yıllık (52 sayı) 60 TL., altı aylık (26 sayı) 30 TL., üç aylık (13 sayı) 15 TL. Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.5 liradır.

İLÂN : Beher sütunda santimi 25 TL.'dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. Ilân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: **Güneş Matbaacılık T.A.Ş.**

YÖN HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

CEMAL TURAL ÇEKİLECEKTİR!..

Soysal olayındaki sessizlik perdesi, Akşam gazetesi mensuplarının tecavüzde kullanılan otomobili de bulup çıkarmalarından sonradır ki, bir Genelkurmay bildirisi ile aralanmış bulunuyor. Bildiri; olayın «adalete intikal etmiş bulunduğu» gerekçesinin arkasına sığınan müteredddit bir ruh hâlini aksettirmektedir. Olayın kurbanı Soysal ve kamu oyu ise, olayın hâlâ adalete intikal ettirilmeyişinden şikâyetçidir. Ve rahatsızlık o dereceye varmıştır ki, «hukuk devleti» ilkesine candan bağlı İsmet Paşa artık hareketsiz kalamamış ve Cumhurbaşkanı Sunay ve Başbakan Demirel ile temas yolları aramış ve bulmuştur. İnönü'nün çabalarının, ayrıntıları iyice ortaya çıkan Soysal olayının «devlet itibarı»nı zedeler bir duruma gelmesini önlemektir. Bunun asgarî şartının, kaba bir tecavüz olayının himayecisi mevkiinde olanların, kendilerine bunca nüfuz sağlayan makamdan vakit geçirilmeden uzaklaştırılmasıdır. İnönü, sorumlulara bu noktayı izah etmiş ve onların muvaffakatini alma yoluna girmiştir. Tural, bulunduğu mevkiden ayrılacaktır.

27 Mayıs Aanayasasına göre Türkiye Cumhuriyeti bir «hukuk devleti» dir. Ne var ki, en basit ölçüleriyle adaleti gerçekleştirmekten uzak bir toplum yaşayışındayız, hukuk devleti kavramı da kâğıt üzerinde kalmıştır.

Bu acı gerçek İlhami Sosyal olayında büyük bir dâva olarak ortaya çıkmıştır. İlhami Soysal, Eylûl başlarında Ankarada güpegündüz saldırıya uğramıştı. Siyah renkte Buick marka bir araba ile kaçırılan İlhami Soysal'ın başına ağır bir cisimle vurulmuştu. Siyah Buick, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Kumutanlığı, Genel Kurmay Başkanlığı, ve Büyük Millet Meclisinin sıralandığı caddeden geçmiş, tecavüzler Polatlı yolunda devam etmişti. Yaralı Soysal, Polatlı yolunun tenha bir yanına atılmıştı.

Olayın tertibi profesyonelce idi. Yukarıdan bir emir veya desteğin varlığı muhakkak görünüyordu. Bu konuda yorumlar yapılırken, kuşkular, siyasî polisin Adalet Partisi iktidarına yakın kanadı üstüne toplanmıştı.

Ne var ki bütün bu kuşkular boşa çıkmıştır. Son günlerde olan bitenler, çok daha acı bir ihtimali dile getirmektedir. İlhami Soysal'ı kaçıranlar ve dövenler, siyasî polisten iktidara hizmet etmek heveslisi birkaç densiz değildir. Bir yarbay ile iki assubay bu tertibin kahramanlarıdır!..

Bu yarbay ile iki assubayı teşhis eden, olayda kullanılan Buick arabayı bulan İlhami Soysal ve Akşam gazetesi ekibidir. Olaydan sonra İlhami Soysal'a ve Akşam gazetesine ihbarlar yağmıştır. Bu ihbarlar sayesinde suçluları tespit etmek imkânı doğmuştur. Ama suçluları tespit imkânı doğduğundan bu yana Türkiyede yaşıyan insanları derin derin düşündüren sorular dizisi de ortaya çıkmıştır.

Çünkü İlhami Soysal'ın son aylar süresinde Genel Kurmay Başkanı Cemâl Tural'ı sert bir şekilde tenkit ettiği bilinmektedir. Gerçi Soysal'ın tenkitleri -ne kadar sert olursa olsun- yasaların çerçevesi içinde haklı tenkitlerdi. Ama acaba Orgeneral Tural'ın bu tenkitlere karşı tepkisi, haftalardan beri kamu oynu meşgul eden tecavüz olayının sebebi olabilir miydi?

İlhami Soysal'a saldıranların elebaşısı olduğu ihbar edilen Salih Raci Tekin adındaki Yarbayın olaydan sonra Kıbrıs'a kaçırıldığı söyleniyordu. Gerçeklerin ortaya çıkması ve saldırı olayının sebepleri ancak Salih Raci Tekin'in getirilerek sorguya çekilmesine ve dâvanın yürümesine bağlıydı.

Ve ne olursa olsun Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural'ın adı bu tertibin çerçevesi içinde konuşuluyordu.

Şüphesiz şu anda mahkemeler ne Tural hakkında kesin bir hükme varmıştır, ne de Yarbay Salih Raci Tekin için bir karar verilmiştir. Yalnız ortada elle tutulur biçimde işaretler vardır. Suç delilleri bulunmuştur, suçlular teşhis edilmiştir. İhbar mektuplarının ileri sürdüğü iddialar bir bir yerine oturmuştur. Yarbay Salih Raci Tekin'in olaydan sonra başka yerde görevlendirilmesi olayın ağırlığını arttırmaktadır.

Böylece İlhami Soysal olayı, memleket, hatta dünya çapında bir skandal olmaya namzet görünmektedir.

Şüphesiz bu konuda en sakat düşünce biçimi, birkaç kişinin yaptığı işi çevreye de bulaştırmak gayreti olacaktır. Türk ordusu ve Türk subayları böylesine bayağı tertiplerden yüzde yüz uzaktırlar. Vatan savunması için silâhlanmış askerlerin yasalar çerçevesinde kalemini kullanan gazeteciye pusu kurmaları düşünülemez.

Ve Alkapon çetesine lâyık usuller içinde bir aşağılık saldırı tertiplemiş olan kişiler, Türk ordusu içinde barınmak ve subay üniforması giymek şerefine lâyık değillerdir.

Bu bakımdan dâvanın bir an önce hâkim huzuruna çıkarılması, sanıkların adalete teslim edilmesi gerektir.

Millet hayatında orduya saygı vardır, adalete saygı vardır. Bu iki saygının birleşmesi İlhami Soysal davasının itici gücü olacaktır. Gelecek kuşaklara ispat edilmelidir ki hangi makamda ve hangi rütbede olursa olsunlar, insanlar, hukuk devletinin nizamı içinde yerlerini bulacaklardır. Kendisini kudret sahibi sanıp kanunsuz yollara sapmak hatasını işliyenler, işledikleri suçun hesabını vermek zorunda kalacaklardır.

Parlamento basmakta şöhret kazanmış Alkapon heveslileri, daha bu hafta içinde, T.M.T.F nun Adapazarı'ndaki Kongresine tertipli bir tecavüzü de başarmışlardır. Bu tehlikeli rüzgârların önünü kesmek, kendilerini iktidar koltuğunda bulunca şaşırıp kanunsuzluğu meslek edinenleri yola getirmek, millet hayatında zorunludur. Hele bu rüzgârların, üstünde gözbebeği gibi titrediğimiz Türk silâhlı kuvvetlerinin üst makamına kadar uzanabileceğini düşünmek memleketin geleceği bakımından endişe verici kaygılardır.

Bu bakımdan Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Tural'ın durumunu titizlikle izliyoruz; Yarbay Salih Raci Tekin ve arkadaşlarının hâkim önüne çıkarılacakları günü bekliyoruz; eldeki delillere göre tertibin köklerinin nereye kadar uzandığını ehliyetli hâkimlerin tespit etmesini bekliyoruz.

Ve bu tertiple uzaktan veya yakından ilgileri olanların hangi makamda olurlarsa olsunlar cezalarını bulacaklarına inanıyoruz. İlhami Soysal dâvası, Anayasa ve hukuk devleti düzeninde verilecek bir imtihan olacaktır.

İlhan Selçuk

TİP BÜYÜK KONGRESİ

CEHENNEME GİDEN YOL

Behice Boran'ın kalemiyle son şeklini alan «Müslüman Toplumlar arasında ayırım yapmayan halkçı ve devrimci» tutumlu din adamı yetiştirme kararı oybirliği ile kabul edildikten sonra, Salı gecesi sıra, Kongrenin en hassas konusuna geldi. Dr. Murat Sarıca, Yılmaz Halkacı ve Güner Eliçin gibi partililerin yer aldığı Tüzük Tâdil Komisyonu, parti içi demokrasiyi gerçekleştirmek amacıyla, Merkez Yürütme Kurulu ile Genel Başkanın kontroluna imkân veren ve Genel Yönetim Kurulunu partinin gerçekten en yüksek organı haline getiren bir tüzük değişikliğini benimsemişti. Komisyon, seçtiği Genel Başkanı beğenmezse değiştirmek imkânından fiilen yoksun Genel Yönetim Kuruluna bu hakkı sağlıyordu ve «Amerika'ya boykot» tarzında önemli bir meselenin hazırlıksız ve parti organlarından haber siz ortaya atılmasını önlemeye çalışıyordu. Fakat, Merkez takımı, yetkilerinin kısıtlanmasına asla razı değildi. Onlara göre, merkez diktator yası azalırsa, parti elden giderdi. Bunu isteyenler ya hâindi, ya da iyi niyetli bile olsalar, hainlerin âletiydiler Nitekim Behice Boran, bu küstahlığı gösteren Komisyonu, Kongreye âdeta «iskat» ettirdi. Boran, bunu yaparken, Leninist «demokratik merkeziyetçilik» ilkesine dayanıyordu. Yalnız bu ilke, «Genel Yönetim Kurulu bizleri değiştiremez, her önüne gelen bizi eleştiremez, eleştirenler ya hain, ya hainlerin âletidir» gibi Leninist olmayan bir üslûpla uygulanmaktaydı. Boran, parti içinde kritik ve otokritikin teşvikini isteyen temenni mahiyetindeki bir komisyon teklifine karşı dahi aleyhte oy kullanıyordu! Kürsüde, partiyi içten yıkmak isteyen hainlerin cezalandırılacağını açıklıyordu. Kuliste bazı ünlü yazarlar dahi, Merkez takımını eleştirenleri, çok ağır, fakat uydurma iddialarla jurnallıyorlardı. Sosyalist ahlâk rafa kaldırılmıştı. Bu ortamda, Komisyonun demokratik tüzük tâdilini, Boran, «Parti içinde ve dışında kurulan tuzaklara» bağlayarak Komisyonu Cehenneme yolladı: «İyi niyetle yapılan hareketler de doğru olmayabilir. Cehenneme giden yol iyi niyetlerle döşelidir. Tüzük değişikliği, partinin selâmeti adına tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Hislere, mücerret demokrasi fikirlerine kapılarak karar vermeyiniz. Çok uzun zamandır farkındayız, partide liderlik hegemonyası var, demokrasi yok deniyor. Ama yönetici kadro ne kadar önemli anlattım. Hitler, sol yöneticileri tasfiye edince, Almanya'da güçlü sol hareket felce uğradı.»

«Biz partiyiz» anlamına gelen bu sözler, Sendikacı kontenjanını kısıtlamak istiyen tüzük değişikliğinden Merkez Takımının vazgeçmesiyle sağlanan Doğulu çoğunluğu ve Sendika ittifakı sayesinde etkili oldu

Komisyon raporu, reddedildi. Raporun reddinden sonra Behice Boran'ın bir Roma'lı gladiyator tebessümiyle, sigarasından derin bir nefes çekişi görülmeye değerdi.

Bu ezici galebeden sonra, seçimlere geçmekten başka iş kalmamıştı. Doğunun önde gelen bazı kişileri, seçim sonuçlarını, peşinen ilân ediyorlardı: «190 küsur delegeden 80'i bizden. Seçime hâkim olabiliriz. Ama Doğu'nun parti yönetim organlarında ezici bir çoğunluk sağlamasını istemiyoruz. Merkez takımını seçtireceğiz ve Doğu - Batı dengesine dikkat edeceğiz.»

M. Ali Aybar, TİP Büyük Kongresinde açış konuşmasını yaparken.

Malatya'da yapılan TİP Büyük Kongresinin genel manzarası işte buydu.

Malatya. Cumartesi günü öğle üzeri, TİP Genel Başkanı ile ileri gelenlerinin gelişi ile TİP Büyük Kongresinin farkına vardı. Genel Başkan, hava alanında 12 kadar taksi ile karşılandı. Kafile, şehir içinde geniş bir tur attı. Bu gösteri, ne lehte ve ne de aleyhte bir ilgi toplamadı. Malatyanın emekçileri, kendi işinde gücündeydi. «Hamido»nun ilinde bir taşkınlık olacağı söylentileri, böylece boşa çıktı.

Büyük Kongre, ertesi gün Renkli Sinema'da 257 delegenin 196'sının katılmasıyla başladı. Ayrıca delege olmayan pek çok partili, Büyük Kongrede bulunmak için Malatyaya gelmişti. Malatya öğretmenleri de, Kongrenin en dikkatli izleyicileri arasındaydılar. Sinema salonu, «Emperyalistler ve içerdeki ortakları dışarı», «İnsanın insanı sömürmesine yalnız TİP karşıdır» gibi yazılarla süslenmişti.

Kongrenin en dertli üyesi, Bursada yıllardır partinin gelişmesi için çaba gösteren ünlü ressam Balaban'dı. Büyük Kongreye delege seçilen Balaban, Cumartesi günü Malatya'da delege kartı almak için yetkililere baş vurmuş, fakat delegeliğinin «sakıncalı» bulunduğu cevabını almıştı. Balaban, saatlerce ağladı. Ertesi gün Kongre'ye yaptığı itiraz da «itiraz mercii kongre değildir» gerekçesiyle reddedildi.

Büyük Kongre çok sâkin ve hatta durgun bir hava içinde başladı. Çetin Altan oy birliği ile Kongre Başkanlığına seçildikten sonra, Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, açış konuşmasını yaptı. Aybar, bilinen temaları işledi. Yalnız Büyük Kongrede, «Osmanlı tipi ceberrut devlet ve mirasçıları» tema'sını ele almaktan kaçınması dikkati çekti. Aybar, Amerikalılara boykot kampanyasını da bir hayli yumuşatmıştı. Hem kurtuluş savaşından, hem de misafire saygıdan söz ediyordu. Boykot, nefret dolu bakışlarla yürütülecekti. Aybar, bu konudaki görüşlerini şöyle açıkladı: «Amerika, Türkiyeden kolay kolay çıkıp gitmiyecektir. Hukukî yollardan gelmiştir. Amerikayı zor kullanarak çıkarmak mümkün değildir. Hukukî yoldan gitsinler isteriz, ama biliriz kolay gitmiyeceklerdir...

Sözü, eyleme aktarmak şarttır. Millî kurtuluş hareketi ikinci bir merhaleyi idrâk etmelidir. Pasif bir direnme içine girmeliyiz. Direnmeyi, en kolay yapabileceğimiz sahadan başlatacağız.

Amerikalıları tedirgin edecek davranışlarda bulunmalıyız. Biz Türkler, misafire saygılıyızdır, misafire saldırmayız. Ama onlara bir düşman memleketinde bulunduğunu anlatacağız. İçimizden nefret duyacağız. Bu nefret halkasıyla çevrilen Amerikalı, oturma imkânının kalmadığını içinde duysun ve gitsin. Bu, güç bir iş değildir. Direnme, Amerikalıyı görünce arkamızı çevirerek, ona nefretimizi belli edecek şekilde bakarak yürütülecektir. İlk somut adım, bu olacaktır».

TİP Genel Başkanı bundan sonra, partisinin eski sosyalist hareketlere ancak tarihî plânda bağlı bulunduğunu belirtti ve şöyle devam etti: «Bunu organik ve kişisel bağ şeklinde anlamak, gelişen sosyalist hareketi temelden baltalamak olur. Buna müsaade edilemez. İşçi Partisi, kuruluşu, program ve tüzüğü ve bugüne kadar izlediği politika ile bağımsız kişilikte yepyeni bir partidir. Bu noktayı ısrarla belirtmek isterim. Eski sosyalist partiler, başka şartlar altında kurulmuş, başka şartlarda çalışmışlardır. Bize göre bunlar, başarı ve başarısızlıklarıyla artık tarihe malolmuşlardır. Şüphesiz bu partileri yeniden kurmakta herkes serbesttir. Fakat her halde tarihe malolmuş bu hareketleri yeniden denemek için TİP'in elverişli bir ortam olacağını düşünmek kesin olarak yanlıştır. Bu gibi heveslere kapılanlar varsa, hevesleri kursaklarında kalacaktır. Bunun böyle bilinmesini isterim».

Behice Boran
Gladyatör

TİP Genel Başkanı, bu arada, Demirel'in son konuşmalarını cevaplandırdı: «Başbakan, Türkiyenin dostluk kurmuş olduğu devletlerle munasebetlerinden büyük menfaatler sağladığını ve bunların üzerine kimsenin gölge düşüremiyeceğini ileri sürmektedir... Anlaşılıyor ki, Başbakan, millî kurtuluş fikrinin halka malolmasından, sosyalizmin hızla gelişmesinden telâşlanmıştır...

Başbakanın tehditlerine sosyalistler gülüp geçerler Çünkü biliriz ki, halkların uyanışını, özgürlük yolundaki mücadelesini, sosyalizmin gelişmesini durdurmak kimsenin gücünde değildir.

Başbakanın sosyalistlerin ihanet içinde olduklarına dair sözlerine gelince, bir sosyalist partinin lideri olarak bunları aynen Başbakana iade ederim. Türk sosyalistleri, bugüne kadar ne yabancı firmalarla ortaklaşa halkı soymuşlardır, ne devlete hak edilmemiş faturalar çıkarmışlardır, ne herhangi bir yabancı devletin emellerine hizmet etmişlerdir, ne de egemenlik haklarımızı bağımsızlığımızı çiğneyen Amerikan varlığının çirkin yüzünü gizlemek için Türkiye'de Amerikan üssü yoktur diyecek duruma düşmüşlerdir. Sırça köşkte oturanlar başkalarına taş atmamalıdır».

MUHALEFETİN İLK ÇIKIŞI

Aybar'ın konuşmasından sonra, muhalif grup, ilk çıkışını bir gündem değişikliği teklifi ile yaptı. Muhalifler, komisyon barajını atlayarak, Genel Kurul'da sözlü teklifler yapılmasını ve karara bağlanmasını istiyorlardı. Teklifi Sevinç Özgüner ile Umran Baran savundu. Sevinç Özgüner şöyle dedi: «Dilekler ve tekliflerin sözlü olarak yapılmasını istiyoruz. Teklifleri yazılı olarak komisyona vermek, komisyon raporu ile gelmek, arkadaşlarımızın yetkisini kısacak. Partimizin teamülü de sözlü oluşudur». Umran Baran da, «Seçileceklere bir takım temenni ve direktifler verilecektir. Delegelerin söz hakkı yok gibi. En açık şekilde konuşmayı sağlamak istiyoruz» dedi.

Ne var ki, Siyasi Partiler Kanunu, tüzük ve parti politikası değişikliğine yol açacak tekliflerin belli bir nisapla ve yazılı olarak yapılmasını emretmekteydi. Buna dikkat etmeyen teklif, oylamaya dahi sunulamadı. Olay, Kongrede muhalefetin önemli bir güç teşkil etmediğini gösterdi.

FAALIYET RAPORU

Parti yöneticileri, Kongreye, yalnız dış politika kısmının okunması 2,5 saat süren çok uzun bir faaliyet raporu ile gelmişlerdi. Raporun okunması dinleyenler kadar, okuyanları da yordu. Vietnam Millî Kurtuluş ordusundan, haydut anlamına gelen «Vietcong» deyimiyle söz etme dikkatsizliğini gösteren raporda, CHP'nin TİP'e hayat hakkı tanımadığı ileri sürülmekteydi. Behice Boran'ın kaleme aldığı «İç Olaylar» kısmında, bu görüş şöyle ifade edilmekteydi

«Ortanın solu, demokrasinin ve özgürlüğün de ateşli savunucusudur. Ama bu konuda da kendilerine has bir demokrasi ve özgürlük anlayışı içindedirler. Kendi beyanlarınca, ortanın solu, daha solda olanlara karşı bir duvar, bir settir. AP de ortanın sağında yer alıp bir duvar çekmeye dâvet olunmaktadır Bu iki duvar arasında demokrasimizi sürdürürüz denilmektedir. Hem özgürlüğü, demokrasiyi savunacaksın, hem de kendi çizdiğin sınırlar dışındaki fikir, akım ve partilere hayat hakkı tanımıyacaksın!

Bu görüş CHP'de yeni değildir aslında. 1946'da çok partili sisteme geçerken, CHP Türkiyeyi gerçekten demokratik gelişme rayına oturtacak olan, emekçi sınıfların temsilcisi partilere, sosyalist fikirlere yer vermemiş, bunları kesinlikle önlemiştir ve çok partili demokrasiyi, mevcut düzeni sürdürmede birleşen, bunun sonucu olarak da hâkim sınıflara hizmet eden, yalnız hizmet şekil ve usullerinde ayrılan iki büyük parti arasında bir siyasi tahtıravalli oyunu haline getirmiştir».

CHP'nin TİP'e hayat hakkı tanımıyacağı yolundaki raporda ver alan bu endişeler, İnönü'nün TİP Büyük Kongresine çektiği tebrik ve başarı telgrafı ile bir ölçüde yalanlanmış oldu. İsmet Paşa, Kongreye tebrik telgrafı gönderen tek parti liderîydi. Demirel'in bütün sosyalistleri suçladığı günlerde, İnönü'nün telgrafı, TİP'in meşruiyeti konusunda Demirel'e gönderilmiş bir mesajdı.

DELEGELERİN ELEŞTİRİLERİ

Altmıştan fazla delege Çalışma Raporu üzerinde söz almıştı ve herkes zaman sınırlaması olmadan serbestçe konuşmak istiyordu. Delegeler çeşitli görüşleri dile getirdiler. Kongrenin havası hakkında bir fikir vermek için bu eleştirileri özetle yayınlıyoruz:

Doç. Burhan Cahit Ünal (Siirt) — Oylarımızın büyük kısmı köylüden, bir kısmı da ara tabakalardan gelmiştir. İşçiden az oy aldık. Geri kalmış ülkelerde köylü, sosyalizmin ordusudur. Ama Çalışma raporunda, köylü meselesi, gereğince yer almış değildir.

Bizde işçi, köyden yeni çıkmıştır, köye bağlıdır. Şehirde daha iyi hayat seviyesine geçmiştir. Kendi şartlarını köye göre değerlendirmektedir İş bulmanın kıvancı içindedir. Kendi sınıfının bilincine varmış değildir.

Gelelim ara tabakalara, bu deyimle, küçük esnaf, zanaat kâr, dar gelirli meslek sahip-

leri, aydınlar, gençlik, asker, sivil kastediliyor.

Raporda, esnaf, küçük esnaf ve zanaatkâr meselesi gereğince ele alınmamıştır. Bu tabaka dinamik unsurdur ve büyük sermayeye karşıdır. Yaptığı ayakkabıda 1,5 lira, gömlekte 1 lira kalan esnaf çoktur. Bunlar, büyük sermayeye karşı olduğunu bildikleri için TİP'e gelmişlerdir. İstedikleri ucuz kredi ve malını değer pahasına satmaktır. Şimdi biz bunlara bazı arkadaşların yaptıkları gibi, «Sen kapitalist düzende de, Sosyalist düzende de tasfiyeye uğrayacaksın» mı diyelim?

Ara tabakaların ikinci kısmı aydınlardır. 1839'dan beri bütün ilerici hareketlerin, anti emperyalist ve anti feodal hareketlerin öncülüğünü yapmış bir tabakadır bu. Büyük siyasi tecrübeye sahiptir.

Bu ilerici ve demokratik hareketleri değerlendirirken Sosyalist bir nitelik aramak gafletine düşmeyelim. Bir hareket kendi koşulları içinde değerlendirilir. Hareketin, tutuculuktan kurtarıcı niteliği varsa ilericidir. Bunu sosyalist değildir diye, savunmazlık etmiyelim. Biz Sosyalistler, tarihimizin bütün ilerici hareketlerinin sahibiyiz.

27 Mayıs devriminin öncülüğünü de bu tabaka yapmıştır. Bu tabaka bir arayış, bir kaynaşma içindedir. TİP'den önce bu tabakayı CHP temsil ederdi. Şimdi ikiye bölündü ve bir kısmı bize gelmektedir. Ne demektir bu? Demek ki onların bir kısmı sosyalizme yönelmişlerdir. Diğer kısmı CHP'dedir ve uyanış içindedir. CHP yetkilileri, TİP'e yönelişi durdurmak için ortanın solu sloganını ortaya atmışlardır. Bu işin bir veçhesidir. Diğer veçhesi ise, bu tabakaların, arayış ve uyanış içinde olmalarıdır.

Emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı harekete geçmiş bulunuyorlar. Hareketin olumlu yanı budur. Bu mücadeleyi, sevgi ve takdirle karşılarız. Anti emperyalist ve anti feodal her çevreyle, somut meselelerde işbirliği yapılmalıdır. Bir ufak güçlük var: Biz onlardan sosyalist bir muhteva ve metod talep etmiyoruz sosyalist olmalarını da istemiyoruz. Onların da bizim programımızdan vazgeçmemizi istemelerini güçlükle anlıyoruz.

Doç. Suat Aksoy (Mardin) — En büyük oy kaynağımız olan köylü kütlesine, raporda gereken önem verilmemiştir. Köylünün bir maddi, bir de manevî talebi vardır. Maddi talebi, toprağın mülkiyetine sahip olmak, gerekli teknik ve malî yardımı görmektir. Kooperatifçilik talebi yoktur. Manevî talebi ise -ki küçük esnafın, zanaatkârın da talebidir- dinine hürmet edilmesidir. Programımız bu iki hususu da cevaplandırmaktadır. Halkımızın dinine içtenlikle saygılıdır. Gericilikle mücadeleyi, aslâ dinle çarpışma şeklinde anlamaz. Ama programda bu tutumumuz, toprak dâvasında olduğu gibi, ayrıntılarıyla belirtilmemiştir. Büyük Kongre, bu yolda karar almalıdır.

Partimiz içinde militan olarak çalışan din hocaları, dindar üyeler vardır. Bunlar, Anayasadaki reformları desteklemektedirler, gerici değil, ilerici niteliktedirler. Anti emperyalist ve anti feodal din adamları vardır.

Kurtuluş Savaşında da din adamları, emperyalizme karşı bölünmüştü. Bugün de öyle. Bir kısmı, maneviyat buhranı dîn elden gidiyor feryatlarıyla emperyalist emellere âlet olmaktadır. Anti emperyalist din adamlarını ise «Yeşil komünizm» ile, Moskof uşaklığıyla suçlamaktadırlar.

AP dini açıkça vatandaşları biribirine düşürmek için kullanmakta, mezhep çatışmalarına varacak şekilde dini istismar etmektedir.

Dini inanca samimiyetle hürmet etmeliyiz. Dil ucuyla değil, gerçekten samimiyetle. Din adamlarını lâyık oldukları hayat seviyesine ulaştırmamız gerekir (Alkışlar). Diyanet İşleri Başkanlığı mezhep ayırımı yapmamalı, tam tarafsızlıkla hareket etmelidir.

Sözlerime son verirken, gerçek dindarları ve din adamlarını saygıyla selâmlarım.

İman Timur (Diyarbakır) — Kalaycıyım, dernek başkanıyım. Esnaf arkadaşlar derler ki programda bizim için bir şey yoktur. «Aydın, münevver» ve işçi vardır. Toplumcu aydının esnafla ilgisi bilgisi yoktur. İşçi de bilmez. Esnaf, köylüyle temastadır. Ayaklı bir gazete gibidir. İktidara, partileri esnaf getirir, esnaf düşürür. Köylüye siyasî fikrini, esnaf, dükkânda kafasına kor. Esnafa da kontenjan tanınmalıdır.

Esnaf konusunda, çırak çalıştırıyorsun diye, işveren sayılıyorsun. Bu yanlıştır.

Ruşen Aslan (Muş) — Halkımızı uyarmayı başaramadık. Önce kendi üyelerimizi eğitmek gerek. İstanbul ve Ankara dışında hiçbir teşkilât sosyalist eğitimden faydalanamıyor. Büyük merkezlerde dahi, emekçi halkın eğitimden nasibi yoktur. Eğitim TİP'in ilk ve önemli meselesidir. Seçimlere girmekten önemlidir. Parti bir okuldur. Sanki sosyalizmi, İstanbul ve Ankara kuracak, tüm Anadolu kuracaktır.

Ortanın solu, sosyalizmin yutturmacısıdır. Halkımız, cebbarrut devletin temsilcisi C.H.P.'den nefret etmektedir.

Şükran Kurdakul (İstanbul) — Raporda, önemli bir olay atlanmış. Anayasa Mahkemesine yaptığımız 141-142. madde müracaatımız yok. Karşımızda servet diktatoryasının adamları var.

Anayasa Mahkemesi, 141-142. madde gerekçesini 1,5 yıldır çıkaramamıştır. Bu konuda, Anayasa Mahkemesini zorlama anlamında, oybirliğiyle bir kongre kararı alınmalıdır.

İstanbul İlinin bana verdiği bir görev var: Parlamento seçimlerinde merkez kontenjanı kaldırılmalıdır. Kanunun tanıdığı yüzde 5 kontenjan, 22 milletvekili etmektedir. Seçimlerde, 13 kişilik Merkez Yürütme Kurulu, 13'de 9 oranında kendini liste başlarına yerleştirmiştir. İşçilerin, emekçilerin, Meclise girmesi önlenmiştir. İzmir, Bursa, Adana gibi illerde az oy alışımızın nedeni, liste başlarına yukarıdan aday oturtulmasıdır. Merkez Kontenjanı kaldırılmalıdır.

Türk-İş konusunda raporda yazılanlar yüzde 100 doğrudur. Yalnız TİP'te Türk-İş'e bağlı sendikacılar var. Ben olsam onların yerine istifa ederim.

Dış kapitalizmden Türk-İş para alıyor. İç kapitalizm, dış kapitalizmle evli. Türk-İş nasıl işçi sınıfının lehine çalışabilir? Sendikacı arkadaşlar TİP'li olarak, nasıl Türk-İş'te kalabilir? Emperyalizme boykot diyoruz, nasıl Türk-İş'te durulur? Bu konuda müzakere açılmalıdır.

Hasan Bozkurt (G. Antep) — İşçiler küçümsendi. İşçiden, sahtekâr sendikacılar yüzünden oy alamadık. Bizim nazarımızda esas vasıf, yüzde 100 sosyalist olmaktır.

Gelelim köye. Biz köylere ulaşamadık. Ulaştığımız yerlerden de az oy aldık. Köylülerimiz uyanık, fakat tedbirli. TİP'e oy verirse, devletle ilişkilerinde zarara uğrayacağını hesaba katıyor. Gönlü bizde, TİP'in iktidara geleceği ânı bekliyor. TİP'in iktidara geleceği kanısı memleket çapında yayılınca, köylüler, 1950'den önce DP'ye olduğu gibi, TİP'e akacaklardır. 1969'da iktidara gelmemize engel kalmamıştır.

Mehmet Taşkesen (Maraş) — Taşçı babanın oğlu Mehmet Taşkesen. İnanan bir sosyalist olarak, sapına kadar bir sosyalist olarak üzüntülerimi söyleyeceğim. Ankara'da ilk uğradığımız yer, parti oluyor. Bir sürü fısıltılar. Nereye gidiyoruz? TİP elden gidiyor.

Eski topları da severim, yenisini de. Bu bir sosyalistin vefa borcudur. Açık kapıya omuz vermek kolaydır. Ben yiğit ona derim ki, kapalı kapıları zorlar.

Sosyalistler kendi aramızdaki çatlakları -kı var- izaleye mecburuz. Eski sosyalistler, yeni sosyalistler, Yön'cüler, döncüler, avcılar, nişancılar... Noluyor? Birlik istiyoruz.

Eskiden Ağırnaslı başkandı, uğrardık. Sosyalist lâfını ağzımıza aldırmazlardı, toplumcu denirdi. Sonra sosyalist olduk. Şimdi Divanı Beriol kurulmuş.

Mesele şu: Biz sosyalistler kendi aramızdaki çatlakları uçuruma çevirirsek, emperyalizmle savaşamayız. Sosyalist stratejide kendini tecrid etmek yoktur. CHP'nin büyük günahları var, unutmuyoruz. Ama ABD ile aralarında kırgınlık var. Casus Porter'in hâlâyesi malûm. Biz anti emperyalist mücadelenin öncüleri olarak, bundan yararlanmak zorundayız. Yok Ecevit şuydu, buydu. Bunlar boş şeyler. CHP'de sosyalistim diyen yok. Yan kuvvetleri nazarı dikkate almak gerekir.

Bir yandan tuttunuz, tepeden inme, alttan gelme. Programımız açık, oyla gelip, oyla gideceğiz. Bir yandan 27 Mayıs Anayasasına bağlılık bildirilir, sonra 27 Mayıs'tan önce gelmişler için de vatan haini yok denirse üzüntü duyarım. Bu, 27 Mayısa gölge düşürmektir.

Savlet Dağlar (Tekirdağ) — Biz Türk sosyalistleri sözle anlaşırız, sopayla değil. Buradan da bir hâdise olmadan gideceğiz.

Genel Merkez kimi seçderse, onu seçmekle mükellefiz.

guldak) — Nasıl 27 Mayıs bir kaç saat içinde yapılmışsa, 24 saat içinde bütün Amerikan tesislerine elkoyabiliriz.

Zekeriya Kayaselçuk (Mersin) — CHP fırsatçı bir parti, onları bizim mallarımızı çalmakla suçlamak gereklidir.

Parti amblemi YTP'ninkine benziyor. Bu yüzden asgari 3 mebusluk YTP'ye gitmiştir. Amblem değiştirilmelidir.

Necati Yazar (İçel)— Anti emperyalist mücadelede ara tabakalarla işbirliği diyorlar. Bunların ne gibi örgütü vardır? Muhayyel ara tabaka örgütüyle ne yapılabilir? CHP'ye deniyor. Nasıl olacak? Hiç bir çözüm yolu göstermiyorlar.

Yılmaz Kurt (İçel) — Sendikalar, neden TİP'i desteklemez. Bunlar, profesyonel sendikacılardır, sendika maişeti için kurulmuştur. İşçiler girerse TİP'e, sendika başkanı da TİP'çi olur. Ama halen iktidara yakın olalım ki, zam alalım, diyorlar.

Bir de ortanın solu çıktı. CHP ortanın solunda değil, ortada bile olamaz, ortaya bile gelemez.

Parti politikasında yumuşaklık olmaz. Biz haklıyız, haklı olan sert politika yapar. Partimiz, sert politika gütmelidir.

Can Yücel (Muğla) — Sizin şahsınızda canını ve özgürlüğünü yitirmiş bütün sosyalistleri selâmlarım.

Sizin şahsınızda, bütün anti emperyalist savaşçıları selâmlarım.

Parti içinde didişme, anlaş
İç gâvura ve dış gâvura karşı savaş

Kanuni sebeple kongreye katılamayan Balaban arkadaşımızın durumunu protesto için, onun sol ayakkabısını giydim, öyle geldim kürsüye.

Savaş Alp (İzmir) — Kula grevinde, Rıza Kuas ve Nebioğlu, TİP'in grevle ilgisi yok, dediler. Yoktur. Fakat yanlış anlaşıldı sözler. TİP'liler grevde yoktu diye anlaşıldı. İyi olmadı.

Ali Rıza Güney (İstanbul) — Raporda, kronolojik esasa dayanan bir makale havası.

Korku, bize fayda getirmez.

Fehmi Özgök (İstanbul) — Hiç değilse eli nasırlı, gerçekten eli nasırlı iki arkadaşımızın parlamentoya girmesini isterdik.

Üst kademeler, alt kademeleri iyi tanımamaktadır. İki ay önce emperyalizme karşı pasif direnme hareketi başlatılmıştır. Haberi, Beyoğlu İlçe Başkanı olan ben gazetelerden öğrendim. Halbuki hareketin aylarca önce hazırlığı yapılmalı, yöntemi çizilmeliydi.

Tuncer Yanar (Adana) — Bilim ve Araştırma Kurulu ne yapar? Bir şey yapmıyor. İşçi sınıfı öncüdür. Parti, işçi sınıfını bu duruma getirmek zorundadır. Bunu gerçekleştiremezsek, bir gün sosyalizmi kaybederiz.

var.

Vahap Erdoğdu (Malatya) — Anti emperyalist savaşın eleştirisini yapacağım. Partimiz bu konuda yanlış yorumlara gitmektedir. Anti emperyalist savaşı sosyalizmle eş anlamda saymak hatalıdır. Önümüzdeki ilk adım milli demokratik devirmdir. (Hatibe sataşmalar).

Bir delege — Yöne yazmışsın bunları.

Erdoğdu — Yön'e yazı yazdı mı, bozguncu sayarsınız.

Başka bir delege — Yalan yazmışsın. (Gürültüler)

Erdoğdu — Yaşar Kemal-

Yaşar Kemal — Ben bir şey söylemedim.

Çetin Altan — Kürsüyü terkediniz.

Erdoğdu — Konuşacağım.

Ç. Altan — Oturuma 5 dakika ara verilmiştir. (Salonda itişmeler).

Erdoğdu'nun «Polis yetiştiriyorsunuz» diye bağırmaları.

Çetin Altan (Oturumu, yeniden açarak). Hatip, sözü kesildikten sonra, devam etmeye kalkıştığı için Haysiyet Divanına verilecektir. Kişisel sataşmalar yapanlara da ayni işlem yapılabilir.

Ümran Baran (Trabzon) — Yön'den yakınırız. Akşam, Cumhuriyet'i beğenmeyiz. Yayın organı kuramayız. Bir el kitabı yayınlanmalıdır.

TİP parlamantarizme kaymaktadır.

Çetin Altan — Konuşmanız Anayasa çizgisi içinde olmalı, bütün partiler parlmanterdir.

Ümran Baran — Milletvekillerimiz, umduğumuzu verme diler. Şekerbank kredi açtı, Milletvekillerimiz bu kredinin üstüne atıldılar. (Alkışlar) Bu para örgütlenme için kullanılsın dendi, kullanılmadı. Hiç değilse, yurt gezisine kullanılmalıydı. Bir milletvekilimiz bu parayı, yurtdışı gezisi için kullandı.

Paralar geri alındı mı, alınmadı mı, açıklansın isteriz.

Behice Boran — Eğitimden kasıt, okul mânasında bir eğitim değildir. Eğer biz halkı Sosyal ekonomik konularda eğitmeye kalkarsak, yüzlerce yıl sonra iktidara gelebiliriz. Sosyal eğitim, eylem içinde olan eğitimdir.

İşbirliği konusuna gelince, sosyalist olmayanlarla işbirliği, sosyalist bir çizgide olmayacaktır. Somut bir hedef ortaya atıldığı takdirde işbirliği olur. Tabii öncülük bizde kalmak şartıyla.

Parlamentoculuk, revizyonculuk deniyor. Bu köklü değişmelerden vazgeçmek demektir. Düzeni, oyla iktidara gelince, temelden değiştireceğim diyen bir tesekkül bu durumda değildir.

Devrimcilik her zaman ihtilâlle olmaz. Devrimcilik, sosyal yapıyı değiştirmek demektir. Bizde burjuvazi komprادordur, güçsüzdür. Halk ilerlendikçe, kuvvet dengesi değişeceğinden, bize demokratik yoldan iktidarı verecekterdir. Bir parti bu yolda gittikçe, ona Parlmanterizme revizyonizme saptı diyemezler.

Sertlik, yumuşaklık, deniyor. Mesele sözde sertlik değildir. Muhtevada ağırlık esastır.

Kütle partisi miyiz, doktrin partisi mi? Her ikisi de. Fikriyatımızla doktrin partisiyiz. Ama bu fikri kim taşıyor? Emekçi kütleler, yani nüfusun yüzde 99'u. Bu bakımdan da kütle partisiyiz. Biz bunun içinde, sınıf ve tabakaların rolünü değerlendiriyoruz. Çünkü sosyalist partiyiz.

Milletvekili kontenjanı eleştirildi. Ama biz öteki partiler gibi değiliz. Biz başka türlü partiyiz. Disiplinli çalışmak zorundayız. Partimiz, demokratik merkeziyetçilik prensibine göre çalışır.

Bizim partimizde yönetici kadro önemlidir. Kolay kolay yetişmiyor. Hitlerden önce, Almanyadaki sol partiler 3 milyon oy almaktaydı, güçlüydüler. Herkes hiç değilse, harbin son günlerinde, soldan bir hareket geleceğini bekliyordu. Gelmedi. Neden? Çünkü Hitler, sol yöneticilerin hepsini, hapse atmıştı. Kütle en ufak tepki gösteremedi.

Milletvekilliklerine, yöneticiler, en iyi saydıkları elemanlarını seçmeye çalışmıştır. Yanılmalar olabilir, ama prensibi tartışılamaz.

Sosyalizmde birlik temennisi ortaya atıldı. Temenniye katılmamaya imkân yok. Yalnız bu temenniyle olmaz. Bütün sosyal hareketler özellikle sosyalist hareketler, iki çeşit mücadele vererek gelişir. Dış ve iç mücadele. İç mücadelede dikkat edilecek husus, görüş farklarının parçalanmaya yol açmamasıdır. Neden mücadele? Şartlar değişiyor, yeni durumlar ve yeni durumlara göre farklı görüşler ortaya çıkıyor. Bu sıhhatlidir. Ama iç mücadelenin ikinci bir sebebi daha var. Dış çevreler, bizi eritmek için, baskı metodları yanı sıra, partiyi içinden yıkmak istiyorlar. Yönetici kadrolar bir taraf olursa, parti yolundan sapar diye düşünürse, onlara yüklenmektedirler. Bunu partiye ajanlar sokarak, ya da iyi niyetli insanları, kötü istikamette kışkırtarak yapmaktadırlar. Bu durumda birlik olamaz. Bunları temizlemek gerekir.

Samimi partili isek, bunları ferden ifade etmeliyiz. Aralarında bunların sıkı bir grup teşkil etmeleri, pek müsamahayla karşılanacak bir hal değildir. Hele bu yolda propaganda yapmaları, tüzüğe aykırıdır. Hiç bir grubun, yeni bir organ yaratır gibi faaliyette bulunmasına cevaz yoktur.

Zor şartlarda çalışıyoruz. Partiyi, kayalara çarpmadan amacına ulaştırmak istiyoruz. Partinin selâmeti, söz konusu olduğu zaman, kimsenin göz yaşına bakılmaz. Küçük filizi fidan haline getirdik, ama henüz bir fidandır. Çınar haline gelmesi için, üzerinde titremeliyiz. Partimize ve memleketimize karşı tarihi görevimiz budur. Zira memleketin yegâne ümidini bu parti teşkil etmektedir. Bu, dünya sosyalist hareketine karşı da tarihi vazifemizdir. Sosyalist literature de, teori ve uygulamada, katkıda bulunmuş olacağız. Türkiye, ilk kurtuluş savaşından sonra, demokratik yoldan sosyalizmi kurma serefini de kazanacaktır.

Kemal Nebioğlu (Parlmento Grubu adına) — 15 bin lira kredi meselesinde, halkımız bu konuyu, gerekli bilince kavuşmadığı için değerlendirememiştir. Kimler almış, açıklansın diyorlar. Kim almış, kim almamış, bunu bildirmekle sağlanacak varar nedir? Yalnız sunu ifade edeyim ki, Merkez Yürütme Kurulumuz ayrıntı yapmakta varar görmez. Grup, bu konuda bir karar almıştır.

siyasi notlar

«İhraç edeceğiz» aldatmacası

Fanta gazozu imali iznini, Yabancı Sermaye Komitesi ile Hükümetten geçirmek için «meyvalarınızı değerlendireceğiz, ihracat imkânı sağlayacağız» gerekçesine sarılan Coca - Cola şirketi, 20 bin ton narenciye alınacağı yolundaki ilânlarının hacmini iyice arttırmıştır. Maksat, YÖN'ün geçen sayısında da belirtildiği gibi, kamu oyunda olumlu bir etki yaratmak ve gazoz izni müsaadesini koparmak için ileri sürülen gerekçeye görünüşte de olsa bir destek sağlamaktır. Nitekim, işi yakından izleyenler ve durumu iyi bilenler, «Coca - Cola'nın yıllık azami 7 bin ton kapasiteli meyva suyu çıkarma tesislerinde değil, Türkiyenin bütün sıkma makinaları bir araya getirilirse dahi yılda ancak 16 bin ton narenciye işlenebileceğini» söylemektedirler. Yılda 20 bin ton narenciye işleyecekleri iddiası ile Fanta gazozu imali müsaadesini sağlama çabasında olan şirketin durumu, hafta içinde narenciye müstahsili Ahmet Fazıl Sıdalı tarafından ortaya kondu. Sıdalı, şirketin, parlak ilânlara rağmen 20 bin tonluk bir mübayaa faturasını asla ibraz edemiyeceğini ileri sürmektedir. Sıdalı'nın sözleri şöyledir:

«Gazetelerdeki narenciye alımı ilânlarını hayretle karşıladım. İlânlar ciddi bir iş konusu olmaktan çok, reklâm maksadıyla yapıldığı intibaını uyandırıyor. Nitekim, ilgili firma ile bu konuyu görüşmek üzere yaptığımız temaslardan bir netice çıkmaması da kanaatimi teyid ediyor. Teşebbüsün tam ihracat sezonunda yapılması, fiyatların anormal surette yükselmesine yol açtığı için, ihracatı da baltalamaktadır. Müstahsil, 20 bin tonluk mübayaayı beklemekte, tereddüt içinde satıştan çekinmektedir. Tahminime uygun olarak, ilânların sırf propaganda için yapıldığı anlaşılırsa, o zamana kadar malımızı boşuna bekletmiş olacağımızdan, ihracat teşebbüsleri suya düşecek, narenciye mahsulümüz elimizde kalarak çürüyüp gidecektir. Herhangi bir meyva suyu ya da gazoz fabrikasının 2 bin tondan fazla narenciye almayacağına o kadar eminim ki, farzı muhal böyle 20 bin tonluk bir mübayaa faturası ibraz ederlerse, 100 ton da ben hibe etmeye hazırım. Ocak ayına kadar malımızı ihraç etmezsek, çok geç kalmış olacağız».

Narenciye ihraç piyasasından gelen haberler de, Sıdalı'nın sözlerini doğrulamaktadır: Mersin'deki Miskavi firması, Noel'deki istihlâk artışını düşünerek Rotterdam'a 250 bin ton portakal ihraç etme teşebbüsüne geçmiş, fakat bu miktarda portakalı temin edemediği için vapur Rotterdam'a boş gitmiştir. İlânların câzibesine kapılan müstahsil, malını elinden çıkarmakta tereddüd etmektedir.

Yeni bir yabancı sermaye oyunu!

Yabancı sermaye, biraz gözümüzün açılması üzerine, yeni bir oyuna sık sık başvurmaya başlamıştır. Bu, «ihracat yapacağız, size döviz kazandıracağız» oyunudur Yabancı gazoz firması bile, talebi bir iki defa reddedildikten sonra, «ihracatı yapacağız» aldatmacasıyla emellerini gerçekleştirmektedir. Bunun yeni bir örneği, direk imâlinde görülmektedir. Memleketimizde üretim kapasitesi 30 bin ton olan 4 direk fabrikası vardır. İhtiyaç ise 17 bin 500 tondur. Bu tatlı işte yerli firmaların kârına el koymak için İtalyan S.A.E. fabrikası sahneye çıkmıştır. S.A.E. yüzde 90'ına ortak olacağı bir tesisin kurulması için, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesine başvurmuştur. Proje, reddedilmiştir. Mümessili eski bir Etibank'çı olan S.A.E., bu sefer «ihracat yapacağım» kozunu ortaya atmıştır. Yeni İstanbul'da Kemal Cabioğlu'nun yazdığına göre, bu teşebbüsü Enerji Bakanı İbrahim Deriner desteklemektedir. S.A.E. marifetli bir firmadır. 1952'de Etibank'ın 250 milyon lira porteli enerji nakil hatları inşa ve tesisini ihalesiz almayı başarmıştır. İşin serbest rekabete arzı hâlinde yüzde 20 bir indirim sağlanması normal sayılsa, S.A.E.'nin 30 milyon lira bir «açıktan kâr» elde etmeyi başardığı anlaşılmaktadır. Ama o tarihten beri kurulan firmalar sâyesinde. direk imali içerde yapılınca, bu tatli kâr kapısı kapanmıştır. S.A.E., ihracat aldatmacasıyla bu kapıyı açma çabasındadır. Ne var ki direk ihracı, hemen hemen imkânsızdır. Kemal Cabioğlu'nun verdiği bilgiye göre:

— Profil fiatları, dünya piyasasına nazaran bir kat yüksektir.

— Dışarıya direk ihraç edebilecek kadar fazla profil demirimiz yoktur. Hattâ bir kısım profil ithal edilmektedir.

— Her ülke direk ihtiyacını kendi imal etmektedir.

Bu durumda, S.A.E. teşebbüsü yerli firamları baltalamaktan başka sonuç verecek değildir. Yabancı firmanın çabası, Keban ve benzeri hatların ihtiyaçına el koymaktır.

Parlâmentoda Prodüktivite!

Parlâmenter sistemin ideal örneği olarak gösterilen İngiltere'de dahi, bugünkü haliyle parlâmentoculuğa karşı şüpheler uyanmaya başlamıştır. İşçi Partisinin sol kanadından olup 20 yıldır parlâmento üyesi bulunan ve «Parlâmento ve Büyücülük» adlı eserin yazarı Emrys Hughes, son bir yazısında şu soruyu sormaktadır: «Westminister»de uygulanan geleneksel yavaş ve eski parlâmento usulleri yoluyla, İngiliz toplumunun büyük ihtiyaç duyduğu köklü dönüşümleri gerçekleştirmek mümkün müdür?»

Parlâmentodaki genç nesillerin bu ve buna benzer soruları sormakta olduklarını ileri süren Emrys Hughes, yazısına şöyle devam etmektedir:

«Yeni milletvekillerinin basına verdikleri beyanlara ve nutuklarına bakılırsa, onların âciz içinde bulunma duygusunu taşıdıkları anlaşılmaktadır. 14 Ağustos tarihli Sunday Times, (Parlâmento çalışmasının prodüktivitesi) adlı ilgi çekici bir inceleme yayınlamıştır. İncelemeyi cevaplandıranlardan iki milletvekili, parlâmentonun faaliyeti, daha doğrusu faalıyetsizliği konusundaki görüşlerini açık kalplilikle anlatmışlardır.

Son seçimlerden beri Cambridge'i temsil eden ve Üniversitenin pratik ekonomi kürsüsüne bağlı bulunan Robert Davies, Sunday Times'a şunları söylemiştir:

— Milletvekili seçilmeden önce, parlâmentoya karşı hiç bir zaman sempati duymuş değildim. Şimdi parlâmento üyesi olarak, durumumu hem komik, hem de berbat bulmaktayım. Bir türlü parlâmentoya alışamıyorum. Orada faydalı hiç bir iş yapmadım. Herhangi bir konuda en ufak bir şey öğrenmiş değilim. Daha kötüsü, düşünceme aykırı olarak disiplin gereği oy kullanma yüzünden kendime olan saygımı yitirdim. Bâzen kendimden ve parlâmentonun öteki üyelerinden nefret ediyorum.

Tottenham Milletvekili Mühendis Norman Atkinson da şöyle demektedir:

— Geleneklere budalaca bağlılık belki zararsızdır. Fakat etrafınızın tamamen perukalı, cüppeli ihtiyar centilmenlerle çevrildiğini gördükçe, akılcı bir düşünce biçimine sahip olmak ve İngiltere'nin modernleştirilmesini düşünmek imkânsızdır. Bütün bunlar, insanı kolayca şaşkına çeviriyor. Durum, özel okullardakine pek benziyor. Orada yeniyseniz, hiç bir şey bilmiyor ve bundan rahatsız oluyorsunuz. Nihayet bir gün işin esrarını çözersin, ama artık «esir» sindir. Hiç bir şeyi değiştirme arzusunda değilsindir.»

Emrys Hughes, yazısını şu sözlerle bitirmektedir «Marks bir gün, kapitalist toplumda devletin bütün burjuva sınıfının İcra Komitesi olduğunu söylemişti. Bernard Shaw, İngiliz Parlâmentosu için (çene çalınan yer) demişti. Hiç şüphe yok, kendi kendini modernleştirmedikçe, İngiltere'nin bugün çok muhtaç bulunduğu reformların, müessir vasıtası hâline gelemiyecektir.»

Ayni rahatsızlık Fransa'da da duyulmaktadır. L'Express dergisi 20 Kasım 1966 tarihli sayısında bu konuyu incelemektedir. Sekiz yıldır Creuse'ü parlâmentoda temsil eden Andre Chandarnagor, henüz tamamladığı incelemesine, «Parlâmento, ne yapmak için?» başlığını koymuştur.

Fransız milletvekilleri politik kararların alınmasında rollerinin önemsizliğinden ve ücretlerinin düşüklüğünden şikâyetçidirler. Chandarnagor, «Danıştaydaki görevimde kalsaydım, daha rahat bir hayat sürebilecektim. Karım, bunu yüzüme vurmakta kusur etmiyor.»

L'Express'in muhabiri Jean Ferniot, yazısını şöyle bağlamaktadır: «Milletvekilliği, maalesef gittikçe daha az bir sosyal yükselmeyi temsil etmektedir. Milletvekili düşük kazançlıdır. Çok sıkı yasaklar, onların özel faaliyetlerde bulunmasını fiilen engellemiştir. Bu sebeple, Meclisler yavaş yavaş, seçimlerde yenilirlerse tekrar görevine dönebileceğinden emin memurlar tarafından doldurulmaktadır. Bir de mahalli meclislere seçilenler (Belediye Başkanları gibi) parlâmentoya iltifat etmektedir. Mahalli işlerine bağlı bu kişiler için milletvekilliği, tatsız, fakat zorunlu bir ek görevdir. Böylece bir çok seçkin kişi, millet hizmetinden uzak kalmaktadır. Önemli bir teşebbüsün genel müdürü, bana şöyle dedi: (Parlâmento büyük bir role sahip değil. O hâlde şimdiki zevkli işimi ve hayli iyi hayat seviyemi neden feda edeyim?.) De Gaulle rejimi, bu durumu daha da ağırlaştırmıştır. Mevcut usul hükümleri, bloke oy ve müzakerelerin organizasyonu, çoğunluğu yasama görevinden fiilen uzak tutmakta ve muhalefetin murakabe imkânlarını kaldırmaktadır. Bu hususu iyice belirten Chandernagor, milletvekillerinin de bu durumdan sorumlu olduklarını yazmak-

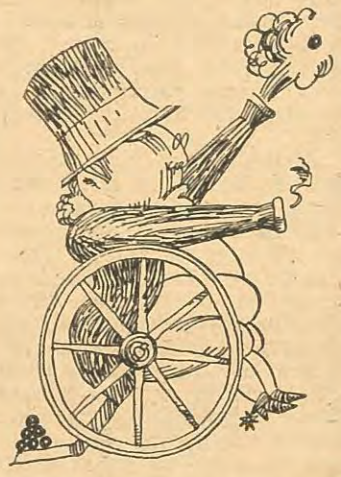

tadır... Bu noktada kalınırsa, Beşinci Cumhuriyetin Üçüncü Yasama Meclisi seçimleri arifesinde gerçekten sormak gerektir: Parlâmento mu, ne yapmak için?»

22 Kasım 1966 tarihli Le Nouvel Observateur dergisinde de, Claude Crief, parlamentoculuk sorunu üzerinde durmaktadır. Crief'in yazısı şöyle özetlenebilir «Bütçe, geçen hafta Millet Meclisinde 142'ye karşı 295 oyla kabul edildi. Oturumlar, insanı ümitsizliğe düşürecek kadar kalitesiz oldu. Zabıtlar berbattır. Devamsızlık, her zamankinden fazlaydı. Müzakereler ancak eski muharipler konusunda canlandı. Bir kez daha, esas bütçe çalışması bakanlıklarda yapıldı.

Müzakerelerin düşük kalitesinden muhalefet kesinlikle suçludur. Ne gölge hükümet liderleri, ne de Komünist Partisi, bütçenin anlamı, bu bütçenin inşa etmek istediği toplum tipi, iktidarın açık ve kapalı tercihleri üzerinde durdular.

Bu susuşun, bu muhalefetten kaçışının sebebi nedir. Parlamento artık. Fransız demokrasisinin politik hayatının geometrik yeri değil midir? François Mitterand, dikkat çekici bir basın konferensı ile görüşlerini açıkladı. Guy Mollet ve Komünist Partisi lideri Waldeck Rochet özel radyo - televizyon istasyonlarında söz alma fırsatını hiç kaçırmıyorlar. Her şey sanki yalnız Elysée ve sokak, Başkan ve kamu oyu varmış gibi cereyan etmektedir.

Bu gelişme, özellikle vahimdir. Parlamento ne kadar göz den düşmüş olursa olsun, sol partiler için, doğrudan doğruya demokrasiye gitmek, ters bir iş değil midir? Sosyalist Partisi lideri Guy Mollet, Hükümetin parlamento azınlığını felce uğrattığını ileri sürebilmektedir. Doğrudur. Fakat İngilterede Wilson'un karşısında Muhafazakârlar, Almanyada Hiristiyan Demokrat Başbakan karşısında sosyalistler, bu yüzden Parlamento tartışmalarını ihmal etmekte midirler?

Tutarlı ve sistemli bir boykot hareketi, muhalefet yalnız hükümete karşı değil, rejime karşı olursa anlam kazanacaktır. Bu durumda, Beşinci Cumhuriyetin akıbeti söz konusu edilecektir. Bazı solcu politikacılar, gerçekte belki bunu istemektedirler. Oy açısından tehlikeli olacak tam bir boykot hareketine gitmeye cesaret edemedikleri için, parlmanter huzursuzluğu arttıran bir yarı boykotla yetinmektedirler. Ama böylece, kendi politik etkenlerini sınırlandırmaktadırlar».

Görüldüğü gibi Batı'da parlamentoculuk tartışılmaktadır. Bilmiyoruz, bizim parlamento üyelerimiz de ayni huzursuzluğu duymakta mıdırlar? Eli kalem tutan bir sürü senatör ve milletvekili, parlmanter sistemde gördükleri aksaklıkları ortaya koysalar, herhalde faydalı bir iş yapmış olacaklardır.

Ayasofya'da konser!

Tanınmış Amerika'lı orkestra yöneticisi Stokowsky'nin Dışişleri Bakanlığına başvurarak Ayasofya'da bir Türk senfoni orkestrası eşliğinde Adnan Saygun'un «Yunus Emre Oratoryosu»nu çalmak istemesi, hükûmet çevrelerini bir hayli telâşlandırdı. Dışişleri Bakanlığı meseleyi, gereği yokken Diyanet İşlerii Başkanlığından sordu. Diyanet İşleri Başkanlığı Dîin İşleri Yüksek Kurulu 239 sayılı kararıyla Dışişleri Bakanlığına şu cevabı verdi:

«Dışişleri Bakanlığı 122-602/-IV—1 Dairesi Genel Md.nün 21/9/1966 tarih ve 15 sayılı yazısı incelendi:

Bu evrakın müzakeresinde Kurul Başkanı Ali Rıza Hakses, üyelerden M. Şehit Oral, İsmail Ezherli, İbrahim Eken, Dr. A.A. Aydın, Dr. M. Esat Kılıçer, Ahmet Baltacı ve Hasan Ege hazır bulunmuşlardır.

Orkestra şefi Leopold Stokowsky'nin hâlen müze olarak kullanılan Ayasofya Camiinde «Yunus Emre Oratoryosu»nu bir Türk senfoni orkestrası iştirakiyle icrâ etmek isteğinin müzakeresi sonunda:

Ayasofya Allah'a ibadet gayesiyle inşa edilen bir mabettir. Bu mabet 1453 yılına kadar kilise olarak kullanılmış, İstanbul'un fethini müteakip, Fatih Sultan Mehmet tarafından cami haline getirilerek vakfedilmiştir. Dinî ve hukukî bir hükme bağlanan «vakıf şartı»nın icapları 500 yıla yakın bir zaman tatbik edilmiş ve Ayasofya cami olarak ibadete açık tutulmuştur. Bu bakımdan Ayasofya hâlen müze olarak kullanılıyorsa da, aslında bir mabet, İslâm hükümlerine göre bir camidir. Camiler, müslümanların ibadetine, vaaz ve nasihat edilmesine tahsis edilen mukaddes yerlerdir.

Bu sebeple, fetih yadigârı ve tarihimizin büyük bir zafer timsali olan Ayasofya Camii'nde böyle bir oratoryonun icra edilmesinin dinen caiz olmadığına ittifakla karar verildi...»

Eski Eserler Genel Müdürlüğünün, Dışişleri Bakanlığına verdiği cevap, daha diplomatiktir. «Konser sırasında titreşimlerin sıvaları daha da dökeceği, zaten sıvaların iyice dökülmekte olduğu» mütalea olunuyordu...

Yunus Emre oratoryosu bestecisi Adnan Saygun, olayın bu şekle dökülmesi üzerine üzüntüsünü şöyle açıkladı:

«Bu insanlar mevzuun tamamen yabancısıdırlar. Yunus Emre Oratoryosunun neyi ifade etmek üzere yazıldığının farkında değildirler. Ve Stokowsky gibi bir büyük orkestra şefinin ve büyük insanın bu oratoryoyu beşeriyetin kudsiyet idealinin bir sembolü haline gelmiş olan Ayasofya'da icra etmek arzusunun mânâsını kavramamışlardır.

Ben şahsen çok müteessirim. Çünkü, Stokowsky gibi büyük bir san'atkâr ve bugünkü büyük orkestra şeflerinin biri sayılabilecek yaşta bulunan adam, 1958 yılından bu yana Türkiye'ye gelip, bu oratoryoyu idare etmek için defalarca teşebbüste bulundui. Buraya gelmek, bu eseri idare etmek için hiç bir maddî talepte bulunmayacağını ifade etti. Bu, zannederim, Stokowsky çapında bir adama bütün hayatı boyunca reva görülmüş olan kötü muamelelerin en kötüsüdür ve bir küçümseme ifadesidir. Ve biz bunu neye yapıyoruz bilmem?»

Dışiişleri Bakanlığı yetkilileri. Diyanet işlerinden fetva almakla başlıyan bu gafları üzerine, ne yapacaklarını şaşırmışlar ve «Dolmabahçe Sarayında konserin verdirilmesini» sağlamak için teşebbüslere girişmişlerdir.

SDK Konferansları

Sosyalist Kültür Derneğinin kış aylarında düzenlediği «Cumartesi Söyleyişleri» bu haftadan itibaren başlayacaktır. İlk söyleşi, 26 Kasım 1966 Cumartesi günü saat 15' de SKD'nin Ankara, Yenişehir Sümer Sokak No. 16/8'deki merkezinde yapılacak ve Mehmet Selik, «Sosyalist düşünceyi doğuran ortam» konusunda konuşacaktır.

SKD İstanbul Şubesi de konferanslara 1 Aralık 1966 Perşembe günü başlayacaktır. O gün saat 17.30'da Beyoğlu'ndaki Gen-Ar tiyatrosunda yapılacak toplantıda yazar İlhan Selçuk, «Türkiye'de devrimci mücadelenin koşulları» üzerinde bir konuşma yapacaktır.

Sosyalizm, Playboy ve Fuhuş!

Geçenlerde 3 bin Kübalı mülteci, Newyork'ta Playboy Klübünü bastılar, Şikâyetleri, Playboy dergsinde Pietro di Donate imzası ile çıkan bir yazıydı. Yazar, Havana'da Castro rejiminden önceki ruhuşu anlatmaktaydı. Fuhuşun yanı sıra, dilenci kızlardan ve homoseksüel faaliyetlerden söz etmekteydi. Castro rejimi bunları kaldırmıştı. Mülteciler, bu gerçeğin açıklanmasına kızıyorlardı..

Cezayir'de de Bumedyen, Fransız fahişelerinden kerhane sahibelerinden dünyanın küfrünü yemektedir. Zira bü yük döviz kaçakçılığına da yol açan «beyaz et» ticaretine, Bumedyen son vermiştir. Le Nouvel Obesrvateur dergisinde, Cezayir'in kerhane sahibelerinden Madam Germaine, Bumedyen'i şöyle kötülemektedir: «Mesleğimiz öldü. Valizlerimizi toplayıp ayrılmaktan başka çare yok. Bu adam (Bumedyen) her şeyi yapabilir, bizi kurşuna bile dizdirebilir. Zaten sahte para basan üç kalpazanı kurşuna dizdirdi. Ayni şeyi bir gün bize karşı da yapmaz mı? Ah Bin Bella, o başka adamdı. Fransız Ordusunda assubaylık yapmıştı, Yanılmıyorsam, Altıncı Piyade Avcıları birliğine mensuptu. Birliği Tlemeen'-

deydi. Ama Cumartesileri Bin Bella Oran'daydı. Asla (Madamlar) ile uğraşacak bir adam değildi. Ama şu Bumedyen, niç bir zaman kerhaneye ayak basmış değil. Herif, bir cins papaz. Şimdi de bizi kapı dışarı ediyor»

Mısır'da Nâsır, garsoniyer sahibi bi çapkınların isimlerinin listeler halinde açıklanacağını ve garsoniyerlerin mesken sıkıntısı çeken ailelere verileceğini bildirmiştir.

Bütün bunlar, kurtuluş yolunu, kendi tarihî gelişmelerinin ışığı altında sosyalizmde arayan ülkelerdir. Hepsi kumara, fuhuşa ve ahlâksızlığa karşıdırlar. Bunları, kapitalist toplumun hastalıkları saymaktadırlar. Ama fuhuş ve kumarın, turizmi teşvik gerekçesi ile âdeta bir hükümet politikası hâline getirilmeye çalışıldığı ülkemizde, sosyalizm, «bütün kadınların orospu yapıldığı rejim» diye tanıtılmaktadır! Bir de Doğan Nadi'nin Cumhuriyet'te yazdığı bir olaya bakın ve hangi noktaya geldiğimizi görün: «Döviz hasretine, öylesine kendimizi kaptırmışız ki, bakın geçen gün ne olmuş: Ogleden sonraları çıkan bir gazetede gördüm. Beyoğlunun boğuntu yerlerinden birinde, gecenin Patronca bilinen bir muayyen saatinden sonra, konsmatris kadınlar ortadan kayboluyor, onların yerini kadın kıyafetine girmiş, konsmatris erkekler alıyorlarmış.

Danssa dans. Opüşmekse öpüşmek. Çorba denilen büyük kâselerdeki içkiyse içki. Hatta resimleri de vardı. Hakikaten adamlar bir giyinmişler, bir de boyanmışlar ki, kadından hiç farkları yok.

Bunların bir tanesi, gazetenin muhabirine şöyle diyor: «Dışarıdan buraya bir sürü homoseksüel geliyor. Bu işi biz de pekalâ yapıyoruz. Böylece, eğer serbest bıraksalar, yabancı memleketlere giden döviz kaybını pekalâ önleyebiliriz».

Size soruyoruz, kapitalizm hayranı milliyetçi ve mukaddesatçılar, ne dersiniz? Doğan Nadi, «Oyle ya. Doğru... Zaten ar yılı değil kâr yılı, demişler. Ha gayret, Bir döviz kaynağı daha çıkıyor ortaya» diye ince ince takılıyor. Kapitalizm hayranı mükaddesatçılar, yüzleriniz kızarıyor mu?

Türkiye'deki Amerikan radyo istasyonları

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunu kuran 359 sa yılı kanun, Türkiye'deki her türlü radyo ve televizyon yayınlarının tekelini, bu kuruma vermiştir. Ama ülkemizde TRT'nin, dolayısiyle devletin kontrolu dışında radyo, hatta televizyon yayınları yapılmaktadır. Bu istasyonların sayısı 11'dir. İstasyonlar Adana, Trabzon, Diyarbakır, Sinop, Samsun, Ankara, İzmir ve Karamürsel gibi yerlerdeki Amerikan üslerine yerleşmişlerdir. Hepsi de Amerikalılara aittir. Adana'daki istasyondan televizyon yayını da yapılmaktadır. Diyarbakır'daki istasyonların sa yısı ise üçtür. Bu istasyonlar, bulundukları il çerçevesine hitap eden, yani dinlenebilme alanları 25-30 kilometre çapında bir daire olan alçak takatta yayın merkezleridir.

Yeni Gazete, bu istasyonla rın hukuki durumu hakkında şu bilgiyi vermektedir:

«Amerikan üs ya da barınma merkezlerinde kurulmuş bulunan bu istasyonlar için Amerikalılarla Türkiye Hükümeti arasında hiç bir görüşme cereyan etmemiştir. Dolayısiyle ortada, bunların varlığına, Anayasaya aykırı olmak kaydıyla dahi, hukuki lik kazandıran hiç bir belge yoktur.

İstasyonlar gün boyunca fa aliyet halindedir. Yayın, genel olarak İngilizce yapılmak tadır. **Vakit vakit Türk köylerinde, istasyon idarecilerinin görüşlerine uygun yönde röportajlar yapılıp Türkçe olarak yayınlanmaktadır.** Hatta bu gayrî meşrû durum, öylesine kendini meşrûlaştırmıştır ki, Trabzon'un 505. yıl dönümü münasebetiyle, bu ilin Valisi Fahrettin Akkutlu, Anayasanın ve kanunların kendisini, hakkında takibatla görevlendirdiği, Trabzon'daki Amerikan üs radyosu olan ve (Boztepe) adını taşıyan istasyondan halka hitap etmiştir.

Bu hal, devleti kendi Anayasası ve kanunları önünde suçlu duruma düşürmektedir».

Mehmet Can Olayı

YÖN okuyucuları, Kadirli'nin halktan yana dinamik kaymakamı Mehmet Can'ı iyi tanırlar. Kadirli ağalarını tedirgin eden Mehmet Can, Kars'ın Tuzluca kazasına sürülmüştü. Mehmet Can, ayni hizmet aşkıyla burada da başarı gösterdi. CHP iktidarının son zamanlarında Söke'ye alındı. Ama Kadirli ağalarından daha az güçlü olmayan Söke ağaları, bu halkçı kaymakamdan hiç hoşlanmadılar ve nihayet Mehmet Can'ın Nüfus Genel Müdürlüğünde memur olarak geri hizmete çekilmesini sağladılar. Söke'den aldığımız bir haber, Mehmet Can'ın kızağa çekilişini şöyle anlatmaktadır:

«Kadirlide kaymakam iken, çeltik krallarının karşısına dikilerek köylünün haklarını savunduğu için Tuzluca'ya atanan, oradan ilçemize nakledilen ülkücü kaymakam Mehmet Can'ın başı yine derde girmiştir.

Üç yıldır Söke'de yolsuz, okulsuz köy bırakmamak için geceli gündüzlü çalışan, köylü kentli herkesin sevgi ve güvenini kazanan Kaymakam Mehmet Can'ın karşısına AP'li toprak ağaları çıkmıştır. Hazineye ait Serçin gölü ve arazisini gaspeden bu ağalara, köylünün hakkını teslim ettirmek için çalışması ve Belediye Meclisinde 27 Mayıs mahallesinin adının (Sultaniye) olması için karar alan AP'lilerin kararını veto etmesi, şimşekleri Mehmet Can'ın üzerine çekmiştir. Can, son günlerde yayınlanan bir kararname ile Nüfus Genel Müdürlüğüne memur olarak atanmıştır.

Söke halkı Mehmet Can'ı uğurlamak için hazırlık yapmaktadır».

TÜRKİYEDEKİ AMERİKAN ÜSLERİ

Nahit Arda

(Emekli Hava Albayı)

Rusya'da ilk defa atom bombası patlatıldığını Amerika, Türkiye'de kurmuş olduğu elektronik tesislerden öğrendi. Lübnan'daki karışıklıklar dolayısiyle, Avrupa'daki Amerikan üslerinden 10 bin kişilik bir kuvvet Adana incirli meydanına havadan indirilmişti. Modern elektronik cihazlarla donatılmış ve Amerika'lı personelden başkalarına kapalı, Türkiye'deki radar mevzileri yanlız Pentagon hesabına çalışır. Atom başlıklarını muhafaza eden depoların personeli Amerika'lıdır. Kullanma yetkisi ise Amerikan kumandanlığına aittir. TUSLOG adı altında faaliyet gösteren Türkiye—Birleşik Amerika Lojistik teşkilâtı, hakikatte Türkiye'de üslenmiş Amerikan hareket birliklerinin kumandanlık karargâhıdır. TUSLOG kumandanlığı direkt olarak Amerika'da Pentagon'a bağlıdır.

Adana İncirli Hava üssünden P—2 tayyaresi ile kalkan Powers, Rusya'nın derinliklerinde casusluk yaparken vurulmuştu. Ağrı'da Nuh'un gemisini arayan sözde bilginler bir başka devletin hesabına çalışıyorlardı. Türkiye'de Amerika'lıların organize ettiği ve çalıştırdığı APO ve bu teşkilâta yardımcı olan hava kurye seferleri, Türkiye'nin bilgisi dışında ve Türkiye'nin millî menfaatlerine aykırı olarak işleyen kuruluşlardır.

Türkiye toprakları üstünde başta Türkiye aleyhine olmak üzere komşu memleketler için tuzaklar kurmak, Türkiye'nin bilgisi dışında sorumsuz bir şekilde hareket etmek, Türkiye'yi komşuları ile çatışma haline getirmek, başka adlar altında ortaya çıkararak Türkiye'nin sınırlarından başka devletleri gözetlemek elbette söz konusu edilecek ve reaksiyonu olacaktır.

Belirtildiği gibi Türkiye'de 35 milyon metrekare toprak, Birleşik Amerika'nın isgâli altındadır. Amerika'nın Türkiye'de; üsleri, radar mevzileri Atom başlıklı silâh depoları, gizli maksatlı elektronik kuruluşları, gizli istihbarat örgütleri, yatırımları ve yatırım kurumları vardır.

Bu kuruluşların mevcut ve muhtemel tehlikelerini, Türkiye için hazırlıyabilecekleri vahim akibeti belirtmek yerinde olur. Amerika'nın Türkiye'deki harekat, harekat destek ve lojistik destek birliklerinin gayretlerini birleştirirken bunlara çeşitli isimler altında Türkiye'ye yerleşmiş olan Amerikan örgütlerinin bir bütün halinde ve kuruluş gayeleri dışında nasıl çalıştıklarını araştırmak, Türkiye'nin millî menfaatleri bakımından çok faydalı olacaktır.

Türkiye'de Amerikan üsleri ve bu üslere yardımcı kuruluşlar vardır. Bu durumdan doğan mevcut ve muhtemel tehlike ve vahim akibet nedir?

1 Türkiye'deki Amerikan üslerinden Amerika hesabına girişilecek bir harekat, Türkiye'yi; beklenmedik bir zamanda, beklenmedik bir devletle son derece tehlikeli bir çatışmaya sokabilir.

2 Türkiye, elinde olmayan sebeplerle, karşısında menfaatleri ile ilgisi bulunmayan hasım devlet veya devletler grubu bulabilir.

3 Türkiye topraklarında bulundurduğu yabancı üsler sebebiyle hassas bölge, hassas hedef ve hassas noktalar meydana getirir ve hasım taarruzlarına hedef olabilir.

4 Türkiye'deki Amerikan karargâhının veya Amerikan üslerinin yanlış bir hesap neticesi çatışmaya sebebiyet vermesi, otomatik olarak Türkiye'yi çatışma ile karşı karşıya bırakabilir. Bu durumda karşılıklı anlaşmaya varan iki büyük devlet dışında, Türkiye için hemen hemen uygun bir hal tarzı yoktur.

5 Türkiye'deki Amerikan üsleri ve diğer kuruluşlar, Türkiyenin bağımsız ve daha haysiyetli milli politika yürütmesine imkân vermez. Böyle bir teşebbüs devresinde, diğer memleketlerde olduğu gibi CIA'nın müdahalesi imkân dahilindedir.

6 Amerika, Türkiyede menfaatlerine aykırı olduğuna karar verdiği her tedbiri ve davranışı paralize edemediği taktirde, aktif müdahalede bulunarak gayesine tahakkuk ettirmeğe çalışabilir. Bu maksatla Türkiyedeki üsleri ve diğer kuruluşları kullanabilir.

7 Türkiyedeki üsleri ve diğer kuruluşları köprübaşı gibi kullanarak duruma hâkim olabilir ve takviye kuvvetleri getirebilir.

8 Mevcut ve potansiyel gücümüzü kontrol altına alarak gelişmemize ve millî menfaatlerimize yararlı kararlar almamıza imkân vermez.

9 Amerikan menfaatlerine aykırı bulduğu ve uygun görmediği gelişmeleri engellemek için Amerikan üsleri ve kuruluşlarından propaganda faaliyetlerine ve psikolojik harbe girişebilir.

10 Türkiyede mahalli hükümetlerin talebi üzerine veya böyle bir talep kombinezonu yaratarak, Türkiyede harekâta katılabilir veya başka tertiplere girişebilir.

11 Amerikan menfaatlerine aykırı düşünceleri yaygın hale gelmeden direkt veya endirekt yollarla önliyebilir.

12 Pek çok nedenlerle Türkiyedeki Amerikan üsleri ve kuruluşları, statik halde bile Türkiye aleyhine tehdit silâhı olarak kullanılabilir.

13 Türkiyede organize edilmiş Amerikan gizli istihbarat ajanların vasıtası ile Amerikan üslerine gösteri mahiyetinde sabotajlar tertip eder ve Türkiyeyi müşkül pozisyonlara sokabilir.

14 Türkiyedeki Amerikan üslerini ve diğer tesislerini hasım devletlerden birinin kullanma ihtimali göz önünde tutularak, Amerika bunların tahribine tevessül edebilir. Türkiyedeki limanlar, diğer hava meydanları, ulaştırma yolları ve bunlara benzer çeşitli imkânlar tahrip plânına dahil edilebilir.

15 Durumlara müdahale edemiyen, uygun hal tarzlarını zamanında bulamayan Türkiye, tarafların müdahalesi ile bağımsızlığını kaybedebilir ve hattâ işgal tehlikesi ile karşılaşabilir.

16 Geçmişte olduğu gibi, Türkiyenin içinden suni şekilde tampon devletler çıkarmak teşebbüsleri ortaya çıkar ve üsler bu isteğin tahakkukuna yardımcı olabilirler.

1965 yılının son ayında Amerikan Hava kuvvetlerine ait B-52 tipi bir uçağın Karadenize düşmesi veya kaybolması, Amerika ve Rusyanın bu noktada esrarengiz ve sürekli çalışmalarına yol açtı. Olay Türk sularında meydana gelmişti. Uçağın Samsun yakınlarında denize düştüğü söyleniyordu. Rusya, casusluk faaliyetlerini yererek, Türkiyeyi değil, Amerikayı protesto etti. Ev sahibi devletin taraflarca adı dahi geçmedi. İki Amerikan muhribi Karadenize çıkarak aramalar yaptı. Buna benzer faaliyetlere katıldı. Tarafların deniz ve hava kuvvetleri daha önce de belirttiğimiz gibi yanlış bir hesap neticesi çatışabilirdi.

Türkiyenin menfaatlerine uygun, daha haysiyetli ve bağımsız bir politikanın yürütülmesi için; pürüzlerden biri olan Türkiyedeki Amerikan üslerinin ve diğer askerî kuruluşların anavatanlarına intikali gerekir. Bu intikal problemi şüphesiz son derece güç ve komplikedir. Fakat mevcut ve muhtemel tehlikeler böyle bir karara varılmasını zaruri kılmaktadır.

Örnek olarak gösterdiğimiz olaylardan Türkiye kazançlı çıkmamıştır. Fakat kayıpları olmuştur ve muhtemelen daha büyük kayıpları olacaktır. Amerikan üslerini bilerek veya bilmeyerek koruyucu melek gibi görenler ve bu fikri telkin edenler vardır.

İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika ile ikili anlaşmalar yapmaya mecbur olan diğer devletler, bu anlaşmaları gözden geçirmekte veya yürürlükten kaldırma gayreti içindedirler. Türkiye bu cesareti ve gayreti göstermek zorunluğundadır.

Kennedy'yi Kim Öldürdü?

Kennedy cinayeti, üç yıl içinde 14 kişinin öldürülmesine yol açtı

Kennedy dosyası, Amerikan toplumunun ünlü ve saygıdeğer kişilerini biraraya getiren Warren Komisyonunun raporundan sonra kapanmıştır. Rapora göre, Kennedy'yi tek başına manyak Oswald öldürmüştür. Oswald ayrıca, yakayı ele vereceğini anlayınca, polis Tippit'i vurmuştur. Gangster barcı Ruby ise, olaydan üzülerek polislerin arasında Oswald'ı temizlemiştir. Hikâye bu kadar basittir, bir komplo yoktur.

Ne var ki, cinayetin bu resmî hikâyesine pek az kişi inanmıştır. Komisyondaki saygıdeğer kişilere duyulan güven dolayısiyle başlangıçta bu hikâyeye inanan Amerikalıların çoğu da bugün artık şüpheye düşmüşlerdir. Washington Post'un geçen ay düzenlediği bir ankete göre, 5 kişiden 3'ü, resmî tezin gerçeğe aykırı olduğu inancındadır. Öteki ülkelerde ise, cinayetin resmî hikâyesine inanılmamaktadır. Son aylarda Prof. Richard Popkin, Prof. Edward Jay Epstein, Avukat Mark Lane, Harold Weiseberg ve gazeteci Joachim Joesten tarafından bu konuda yayınlanan kitaplar, resmî tezi hallaç pamuğuna çevirmiştir. En son Esquire dergisinin yayınladığı fotoğraf, Kennedy'ye Oswald'ın dışında birinin ateş ettiğini göstermektedir.

Bu fotoğrafı, başta Hürriyet olmak üzere tirajlı gazetelerin manşette yayınlaması, Türk kamu oyunun da Kennedy Cinayeti ile çok yakından ilgilendiğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple, Kennedy'nin öldürülmesinin üçüncü yılında, Türk basınında yer almıyan, fakat Kennedy Cinayetini örten esrar perdesini yavaş yavaş aralayan son araştırmaları okuyucularımıza duyurmayı yararlı bulduk. İşin korkunç yanı, Kennedy Cinayeti hakında çok şey bilen 14 «can sıkıcı kişi» nin, bu üç yıl içinde çok şüpheli şekilde öldürülmesidir!

Alman asıllı Amerikalı gazeteci Joachim Joesten'in İsviçre'de yeni yayınlanan «Kennedy Cinayeti Hakkında Gerçek» adlı kitabı, konuya haylı aydınlık getirmektedir. YÖN, 9 Eylül 1966 tarihli 180. sayısında, bu gazetecinin CIA ajanları tarafından öldürülmek istendiğini ileri sürdüğünü yazmıştı. Bu ajanlar, gazetecinin topladığı vesikaların ve notların bir kısmını zorla almışlardır. Ama kitap,' yine de cinayete ışık tutacak niteliktedir.

Kitabın ikinci başlığı, «Warren Raporu, neden ve nasıl yalan söylüyor» şeklindedir. Gazeteci, kitabının başına Warren'in bir cümlesini koymuştur: **«Devlet güvenliği nedenleriyle, kamu oyu, Kennedy Cinayeti ile ilgili bazı olayları, ancak 75 yıl sonra öğrenecektir».**

OSWALD, BİR CIA AJANIDIR

Cinayetin tek katili diye tanıtılan Oswald kimdir? Gazeteci, bunu uzun uzun araştırmış ve şu sonuca varmıştır: Resmî Amerikan propagandası Oswald'ı bir marksizm âşığı diye göstermiştir. Bu aşkla Oswald, Sovyetler Birliğine yerleşmeye gitmiş, fakat hayal kırıklığına uğradığı için dönmüştür. Ama Oswald aslında Amerikan gizli servislerinin bir ajanıdır. Sovyetler Birliğinde çabuk deşifre olmuş ve bu yüzden işe yaramaz hale gelince Amerikaya geri alınmıştır. CIA, bu sefer Oswald'ı Küba ihtilâlcilerine karşı girişilen yıkıcı faaliyetlerde kullanmayı denemiştir. Bu amaçla, Oswald, Meksikaya gitmiş ve orada Küba'ya giriş vizesi sağlamaya çalışmıştır. Fakat vize talebi reddedilmiştir. Tekrar Amerikaya dönen Oswald, her tarafta deşifre edilmiş ve gözden düşmüş durumdadır.

Bu sırada, Dallas'ın aşırı sağ çevreleri, Kennedy'ye karşı bir suikast düzenleme hazırlığı içindeydiler. Bu çevreler için karanlık geçmişli Oswald, bulunmaz nimetti: Cinayetin hiç arkadaşı olmıyan manyak bir komünist tarafından işlendiğini hemen ilân etmek ilk şaşkınlık saatlerinde, kamu oyunu yatıştırmaya ve dikkatleri başka tarafa çekmeye yardımcı olacaktı.

Peki Oswald, ne sebeple Kennedy'yi öldürecekti? Nitekim 26 cilt vesikaya dayanan Warren Raporu, Oswald'ın suçluluğunu ispatlayacak inandırıcı delillerden yoksundur. Raporda, Oswald'ı Kennedy'yi öldürmeye itecek hiç bir ciddî sebep ileri sürülememektedir. Cinayetle şöhrete ulaşma iddiası, ciddiyetten uzaktır. Eğer Oswald şöhret peşindeyse, neden cinayetten sonra suçlu olduğunu şiddetle reddetmiştir? Keza barcı Ruby, Oswald'ı neden öldürmüştür? Oswald'ın çehresini antipatik bulması ve Jacqueline Kennedy'yi bir mahkemenin üzücü celselerinde yer almaktan kurtarma arzusu gibi gerekçelerle Ruby'nin Oswald'ı öldürdüğüne inanmak imkânsızdır. Halbuki Dallas'ta Kennedy'den nefret eden ve cinayet işlemekte çıkarı olan pek çok kişi vardır. İlle de Oswald'ı suçlu bulmaya çabalayan Warren Raporu, Kennedy'nin Dallas'taki «yeminli düşmanları» üzerinde durmayı hiç düşünmemiştir. Bu yeminli düşman çevrelerde yürütülecek ciddî bir tahkikat, gerçeği çoktan ortaya çıkaracaktı.

Kennedy'den nefret eden ve bunu en sert şekilde belirten bu çevreler şunlardır:

— Hunt, Murchison gibi Teksas'ın petrol kralları. Kennedy. Teksaslı petrolcülerin (Türk Petrol Kanununa da koydurdukları) tükenme payı denen haksız vergi imtiyazlarını kaldırmak istemekteydi.

— Kennedy'nin barışa yönelmiş politikasına fena halde sinirlenen, bir dünya savaşından yana emekli generaller. Bu sivri akıllı emekli generallerin çoğu Dallas ve civarında yaşamaktadır.

— Aşırı sağın gizli bir örgütü olan John Mirch Society. Bu teşekkülün körlüğü, Truman ve Eisenhower'i dahi, dünya komünizminin emir kulu araçları olduğunu iddia edecek kadar ileri gitmektedir.

— Ku-Klux-Klan ve benzeri teşekküllerde toplanan Güneyin bağnaz ırkçı çevreleri.

— CIA'nın nüfuzlu çevreleri. İşlediği cinayetler ve darbelerle dünya çapında şöhrete ulaşan CIA'nın bir kısım nüfuzlu kişileri, Kennedy'den nefret etmektedir.

Bütün bu aşırı sağcı gruplar, Dallas'ta terör havası estirmektedir. Warren Komisyonu, projektörlerini bu çevrelere çevirmekten dikkatle kaçınmıştır. Amerikalı kadın gazeteci Harriet Van Horne, 29 Eylül 1964 tarihli The New York World-Telegram and The Sun gazetesinde bu unutkanlıktan duyduğu hayreti şöyle belirtmektedir: «Warren Raporunu, Dallas şehrinin mutlakiyetçi ortamını görmezlikten geldiği için kınayabilirim. Bu ortamın Kennedy'nin öldürülmesinde payı vardır, daha doğru bir ifadeyle, cinayette bu ortam katalizör rolü oynamıştır. Dallas, araziye zenginlerin -babadan oğula intikaliyle- gerçekten sahip olduğu bir şehirdir. Oraya zenginler, tabanca, para, kamçı ve nefretin yardımıyla hükmederler. Kennedy'nin öldürülmesinden sonra bir Teksaslı bana, Dallas toplumunda sık sık işitilen bir düşünceyi yansıtan şu sözleri söyledi: (Kennedy'yi daha önce dâvet etmeliydik)... Warren Raporu, Dallas'ın suçluluğu hakkında maalesef hiçbir şey söylememektedir».

OSWALD'IN İKİNCİ KOPYASI

Tahkikat sırasında, 550 tanık dinleyen Warren Komisyonu, yalnız resmî teze uygun düşen tanıklara itibar etmiştir. Halbuki birçok tanık, Oswald'ın seyahatte bulunduğu günlerde, ona çok benzeyen keza Oswald adında bir kişinin şehirde dolaştığını görmüşlerdir. Görünüşe göre, başka bir CIA ajanı olan bu kişi, Kennedy Cinayetinden önce, Dallas'ta kendini kötü kişi tanıtmak için elinden geleni yapmıştır.

İkinci Oswald, Dallas poligonlarında keskin nişancılığını göstermeye dikkat etmiş ve kendisini seyreden meraklı kişilere «Adım Oswald» demeyi unutmamıştır. Halbuki gerçek Oswald, askerliğini yaptığı Deniz Kuvvetlerindeki kayıtların gösterdiği üzere, kötü bir atıcıydı.

Oswald'ın bir kopyasına neden ihtiyaç duyulmuştur? Joesten, bunu şöyle değerlendirmektedir:

— Dallas'da dış görünüşü Oswalda benzeyen bir kişi vardı.

— Bu kişi keskin nişancıydı ve bu marifeti ile halkı hayran etme fırsatlarından hiçbirini kaçırmıyordu.

— Tuhaf bir tesadüfle, tıpkı Oswald'ınki gibi bir silâha sahipti (Japon optik vizörlü bir mavzer veya Carcano).

— Oswald'ın oturduğu Irving semti civarındaki iki poligonda atış talimi yapmaktaydı.

Bütün bu olaylar bir tesadüf müdür? Bilinen, bu gösterişli nişan talimlerinin, cinayetten sonra Oswald'ın keskin nişancı olduğunu ileri sürmek için kullanıldığıdır. Warren Komisyonu, bu ikinci Oswald'ı dinlemiştir. Sahte Oswald, Barcı Ruby'nin Larry Crafard adlı bir müstahdemidir. Gerçek Oswald ile aynı yaştadır ve ona çok benzemektedir. Crafard, cinayetten hemen sonra bir süre ortadan kaybolmuştur. Ama Warren Komisyonu onu bulmuş ve sorguya çekmiştir. Yalnız Rapor, Crafard'ın hayret edilecek şekilde Oswald'a benzediğini belirtmekle yetinmekte, sahte bir Oswald'ın varlığı üzerinde hiç durmamaktadır.

Bir de CIA ajanı olduğu şüphesi uyandıran bir Mrs. Paine vardır. Mrs. Paine, bir hayır meleğidir. Oswald ve karısı sıkıntıdadır. Bu hayırsever kadın, Marina Oswald'ı üç çocuğu ile birlikte evine misafir etmiştir. Oswald da her cumartesi bu eve gelmektedir. Hahırsever Mrs. Paine, işsiz Oswald'a cinayeti işlediği ileri sürülen kitap deposunda iş bulmuştur. Mrs. Paine, Oswald'ı deponun müdürü ile iş konusunda görüşmeye yollarken, ona bir de şeklin plânını vermiş ve kırmızı kalemle depoya giden en kestirme yolu plân üzerinde işaretlemiştir. Cinayetten sonra bu plân, Oswald'ın odasında bulunmuş ve onun aleyhindeki en büyük delillerden biri olarak kullanılmıştır. Denilmiştir ki, bu, Kennedy'nin geçiş yolunu işaretleyen bir plândır. Daha sonra Warren Komisyonu da kabul etmiştir ki, işsiz bir serserinin bir ay önceden Kennedy'nin Dallas'ı ziyaret edeceğini, Kennedy'nin törende hangi yolu izleyeceğini bilmesi imkânsızdır. Fakat hayırsever Mrs. Paine'in iddia makamına, önceden böyle bir önemli delil sağlaması tesadüf müdür?

DALLAS'TA KURULAN TUZAK!

Kennedy, Dallas'a neden gitti? Kennedy'nin ilk gezi programında Dallas yoktur. 23 Kasım 1963 tarihli Dallas Morning News'un yazdığı üzere, «Demokrat Parti yöneticileri, Başkandan, mümkün olan çok sayıda seçmenin onu görebilmesi için, Forth Worth ve Dallas'tan bir otomobil kafilesinin başında geçmesini israrla rica etmişlerdir». Kennedy, bu ricaya uymuştur. Forth Worth ve Dallas gibi aşırı sağcı iki şehrin sokaklarından, yavaş ilerleyen bir otomobil kafilesi içinde Kennedy'nin geçmesini isteyen bu «Demokrat Parti yöneticileri» kimlerdir? Warren Komisyonu, bu kişileri araştırmayı lüzumsuz saymıştır. (1967 yılı başlarında Look dergisinde yayınlanacak olan William Manchestion'un «Başkan» adlı araştırmasında, Kennedy'nin Teksas'a gitmek istemediğini, bu işi Johnson'a havale ettiğini, fakat Johnson'un «Mutlaka sizin gitmeniz gerek» dediğini yazmaktadır).

İşin daha dikkat çekici yönü, Kennedy'yi iyice kapana sokmak için, geçiş yolunda, son dakikada bir değişiklik yapılmasıdır. Sonradan öğrenilmiştir ki, bu değişiklikten Başkanın bindiği arabada bulunan Vali Connally'nin bile haberi yoktur! Kafile, anayoldan dümdüz gidebilirdi, fakat kafileye bir kavis çizdirilerek, yandaki Elm Street'ten geçilmiştir. Doğru yoldan gidilseydi, otomobillerin hızı saatte 50-60 kilometre olacaktı. Kavis çizilince, katillerin bulunduğu yerde, otomobillerin sürati 15-20 kilometreye düşmüştür. Böylece katillerin işi kolaylaşmış ve Kennedy, cinayet için en uygun sokağa sokularak iki atış arasına alınmıştır.

Gazeteci Joesten, bu durumdan, Kennedy Cinayetinin inceden inceye plânlandığı sonucunu çıkarmaktadır: «Fare kapanı, sokak savaşı sanatının bütün kurallarına uygun şekilde düzenlenmiştir. Komploya katılan büyük askerî uzmanlar, bu tip savaşta üstad sayılmaktadır».

KAÇ KURŞUN ATILDI?

Esquire dergisinin yayınladığı fotoğrafın dışında, bir sürü tanık, Kennedy'ye yalnız kitap deposundan değil, demiryolu kenarındaki tümsekten de ateş edildiğini belirtmiştir. Atılan kurşun sayısının da üçten fazla oluşu, suikastın tek başına Oswald'ın işi olmadığını göstermektedir. Ne var ki, yalnız Oswald'ı suçlu bulmada kararlı Warren Komisyonu, birden fazla suçlu ve üçten fazla kurşun tezini reddetmiş ve bu yüzden bir sürü çelişmeye düşmüştür.

Atılan kurşun sayısı ve Kennedy'nin aldığı yaralar konusunda 4 ayrı tez ileri sürülmüştür! 26 Kasım 1963'e kadar 4 gün yürürlükte kalan ilk tez, Kennedy'nin gırtlağından giren kurşunun sağ ciğere gömüldüğü şeklindeydi. İkinci kurşun, Valiyi yaralamıştı. Üçüncü kurşun ise, Kennedy'nin ensesinden girerek ölümüne yol açmıştı.

Bu tez, derhal terkedildi. Zira Oswald üç kurşunu hareket halinde bir arabaya atmaktaydı. Eğer başka bir katil yoksa ve Oswald tek suçlu ise, onun Kennedy'yi gırtlağından -yani ön tarafından- yaralayabilmesi imkânsızdı. Gırtlaktan yarayı kabul edince, çaresiz ikinci bir katil aramak gerekecekti. Bu sebeple ilk şaşkınlık geçince, bu tez derhal terkedildi. İkinci tez ortaya atıldı: Kennedy, başını aniden geri çevirmiş, bu yüzden arkadan gelen kurşun gırtlaktan girmişti! Bu görüş, 18 Aralık 1963'e kadar 23 gün savunuldu. Ama teknik bakımdan ispatlandı ki, Kennedy başını çevirmiş olsa dahi, yalnız kitap deposundan ateş edildiği sürece, önden yaralanması imkânsızdır. Bu sebeple üçüncü tez imâl edildi. Denildi ki, ilk kurşun enseden girmiş, gırtlağı da delmişti! Bu tez de tutmamış ve 4 Mayıs 1964'de ortaya atılan dördüncü tez, warren Komisyonu tarafından benimsenmiştir. Buna göre, ilk kurşun boşa gitmiş ve kaldırıma isabet etmiştir. Böylece geriye iki kurşun kalmakta ve bu iki kurşunla Kennedy'nin iki isabet alması ve ayrıca Valinin yaralanması gerekmektedir. Tek bir kurşun iki kişiyi yaralarsa, tezin savunulması mümkündür. Nitekim Warren Komisyonu, boşa giden ilk kurşundan sonra atılan ikinci kurşunun, Kennedy'nin sırtından girip gırtlağından çıktığını, sonra gidip Valiyi yaraladığını kabul etmiştir. Üs-

lik Vali elinden ve bacağından yaranmıştır!

Bir kurşunun bu ölçüde şaşırtıcı kmeler yaptığına inanılsa bile, suiastten hemen sonra Kennedy'yi Dallas'ta ameliyat eden doktorlar oybirli ile kurşunun giriş yerinin gırtlak olduğunu ve ciğere saplandığını belirtişlerdir. Yani Kennedy'ye, Oswald'ın ışında biri, önden ateş etmiştir.

Bir otopsi bunu kesinlikle aydınla acaktı. Fakat kanunlara aykırı olarak e yetkili doktorların itirazlarına rağmen, Kennedy'nin cesedi uçakla Washington'a götürülmüş ve otopsi, Deniz Kuvvetleri Hastahanesinde askerî dokorlar tarafından yapılmıştır. Yeminle bağlı bulunan askerî doktorlar, bu onuda en ufak bir açıklama yapmış leğillerdir. Böylece otopsi sonuçları akkındaki resmî bildiri, resmî teze ydurulmuştur. Buna göre, Valiyi de aralayan kurşun, Kennedy'nin sırtınlan girmiştir. Halbuki Başkanı ameyat eden doktorlar, yalnız ense ve girt akta iki yara görmüşlerdir. Sırtta ya a yoktur. Doktorların sırttaki bir yayı görmemesi imkânsızdır.

POLİS TİPPİT'İ KİM ÖLDÜRDÜ?

Bir de polis Tippit'in öldürülmesi şi vardır. Resmî teze göre, polisi de Kennedy'nin katili Oswald öldürmüştür. Halbuki polis Tippit'in öldürülmeini gören tanıklar vardır. Bir tanık, olisin ölüp ölmediğini kontrol ettikten onra, katilin gri renkli bir Plymouth'ın direksiyonuna geçip kaçtığını açık amıştır. Halbuki Oswald'ın ne otomobili vardır ve ne de otomobil kullanmayı bilmektedir. Gerçi Tippit'i öldüren tabanca daha sonra Oswald'ın olasında bulunmuştur. Ama tabancanın daya kasden de konulması mümkündür. Bu durumda, Tippit'in komplo ile ilgili olduğu için öldürüldüğü düşünülebilir. Öte yandan, bazı tanıklar, kitap deposundan da, cinayetten hemen sonra Oswald'a benzemeyen bir kişinin çıktığını, bir otomobile atlayarak uzaklaştığını söylemişlerdir. Bu ki i, Oswald değildir.

Meseleye neresinden bakarsanız bakınız, Kennedy'yi şöhret budalası bir manyağın tek başına öldürdüğüne inanmak imkânsızdır. Ortada bir komplo vardır ve resmî çevreler bu komployu kasden örtbas etmektedir.

14 KİŞİ DAHA ÖLDÜ

Üstelik Kennedy Cinayetinden sonra geçen üç yıl içinde, bu konuda «tehlikeli» bilgilere sahip bulunan 14 kişi teker teker öldürülmüştür. Kennedy Cinayeti konusunda Türkçeye de çevrilmiş bulunan (BUCHANAN RAPORU - Kennedy'yi Kim Öldürdü?) adlı ilk eseri yazan Thomas Buchanan, Le Monde gazetesinde bu 14 cinayeti açıklamaktadır:

Barcı Ruby'nin yeniden başlayacak mahkemesinde, ilgi çekici ifşaat yapabilecek durumda bulunan üç kişi, esrarengiz şekilde öldürülmüştür. Bu üç kişi, Oswald'ı öldüren Ruby'nin apartmanını cinayetten hemen sonra görmüşler ve Ruby'nin en yakın arkadaşı George Senator ile konuşmuşlardır. Bu üç kişinin ikisi gazetecidir. The Long Beach Press Telegram'ın muhabiri Bill Hunter, ilk öldürülendir. Ruby'nin arkadaşı Senator'un Warren Komisyonunda ifade vereceği gün, Bill Hunter, Kaliforniyada Long Beach polis komiserliğinin basın odasında gazete okumaktaydı. Odaya iki polis girmiş ve bunlardan birinin attığı tek kurşunla gazeteci kalbinden vurularak ölmüştür. Tahkikat sırasında bu polis, tabancanın kazaen elinden düştüğünü patlayan tabancadan çıkan kurşunla gazetecinin öldüğünü ileri sürmüştür. Ama kurşun, oturmuş durumda bulunan gazetecinin kalbine yukarıdan aşağıya girmiştir. Yere düşen bir tabancadan çıkan kurşunun ise vücuda, ancak aşağıdan yukarı girmesi mümkündür. Bunun üzerine polis, ilk ifadesini değiştirmek zorunda kalmıştır. Öteki polis arkadaşı ile birlikte «kim önce davranacak» oyunu oynadıklarını, fakat tabancanın emniyet mandalını kapamayı unuttuğu için tetiğe basınca gazetecinin öldüğünü söylemiştir. Polis arkadaşını nişanladığı halde, kurşun gazeteciye isabet etmiştir! Öteki polis ise, ateş edildiği zaman arkasının dönük olduğunu ileri sürmüştür. Durumun açıklığına rağmen, mahkeme, gazeteci Bill Hunter'in kazaen öldürüldüğünü kabul etmiştir!

Aradan beş ay geçince, Ruby'nin apartmanını gören ikinci gazeteci, Times Herald (Dallas) muhabiri Jim Koethe öldürülmüştür. Gazeteci, evinde banyodan çıkarken, bir profesyonelin boğazına indirdiği tek bir Karete darbesiyle can vermiştir. (Karate: Komandolara öğretilen ve hasmı, ses çıkarmasına meydan vermeden bayıltma ya da öldürme tekniğine verilen isimdir). Katil bulunamamış, tek bir şüpheli kişi yakalanmış, fakat o da yargılanmamıştır.

Ruby'nin apartmanını gören ve Senator ile konuşan üçüncü kişi, avukat Tom Howard'dır. Howard, başlangıçta Ruby'nin savunmasıyla görevlendirilmiş, fakat bir süre sonra, Ruby, bu avukatı bırakmıştı. Howard'ın Mayıs 1965'de bir kalp krizinden öldüğü ilân edildi. 3 Haziran 1965 tarihli Midlothian Mirror dergisi, bu ölüm hakkında şu bilgiyi vermektedir: «Howard, ölümünden iki gün önce, arkadaşlarına karşı çok garip biçimde davranmıştır. Bir (dost)u tarafından hastahaneye kaldırılmıştır. Otopsi, yapılmamıştır.»

AŞK YAPIYORMUŞ!

Polis Tippit'in öldürülüşünü gören tanıklardan Warren Reynolds, katilin Oswald olmadığını açıklamıştır. Reynold, katilin peşinden koşmuş, fakat yakalayamamıştır. Cinayeti inceleyen FBI görevlileri, iki ay sonra Reynolds'dan katili tarif etmesini istemişler, o da katilin Oswald olamıyacağını belirtmiştir. Aradan iki gün geçince, Reynolds, kafasına bir kurşun yemiştir. Polis, öldürmeye teşebbüs iddiası ile Darrel Wayne Garner adında birini yakalamıştır. Garner, baldızının yanında önce suçu kabul etmiştir. Fakat tevkif edildikten sonra, olay sırasında barcı Ruby'nin yanında eskiden çalışmış bulunan bir st rzpiciiilte udeğdtugöfb bulunan bir striptizci ile aşk yapmakta olduğunu ileri sürmüştür. Striptizci Nancy Jane Mooney de o anda aşk yaptıklarını kabul ettiğinden, Garner, serbest bırakılmıştır. Fakat aradan sekiz gün geçtikten sonra, birlikte oturduğu kız arkadaşı ile kavga eden striptizci kadın, bu önemsiz hâdise dolayısiyle «asayişi bozuyor» diye tevkif edilmiştir. Polis, striptizciyi hücreye kapatmıştır. İki saat sonra, striptizci kadın, hücrede asılmış durumda bulunmuştur. Kadının intihar ettiği ileri sürülmüştür.

Kafasından kurşun yiyen Reynolds ise, mucize kabilinden kurtulmuştur. Öldürüleceğinden korkan Reynolds, bir bekçi köpeği almış, evini ışıklarla donatmış ve gece sokağa çıkma âdetini terketmiştir. 1964 Temmuzunda FBI tarafından yeniden sorguya çekilen Reynolds, artık polis Tippit'in katilinin Oswald olduğunu düşündüğünü söylemiştir!

OSWALD — RUBY İŞBİRLİĞİ MI?

Kennedy Cinayetini aydınlatabilecek önemli noktalardan biri de, Oswald ve Ruby'nin birbirlerini tanıyıp tanımadığı idi. Eğer Oswald'ın katili Ruby, daha önce Oswald ile görüşmüş ise, Ruby'nin Kennedy Cinayetinde suç ortağı olduğu ortaya çıkacaktır. Ruby ile Oswald'ın biribirini tanımadığını iddia etmek, Kennedy Cinayetini örtbas etmek isteyenler için haya tîdir. Warren Komisyonu önünde 10 kişi, Ruby ile Oswald'ı birlikte gördüklerini söylemişlerdir. Fakat tahkikatı yürütenler, biribirini izleyen ısrarlı sorularla, bu tanıklara yanılmış olabileceklerini kabul ettirmişlerdir. Bu konuda kesinlikle konuşabilecek durumdaki tek tanığı da, Komisyon dinlemeyecektir. Bu tanık, Oswald ile ayni binada oturan ve onunla dostluk kuran John Carter'dir. Carter'in Ruby'nin yanında 1947'den beri striptizcilik yapan bir metresi vardır. Striptizci Wanda, bina boyacısı Killiam ile evlidir. Komisyonun dinlemeye ihtiyaç duymadığı John Carter, yazılı bir ifade göndererek Oswald'ın öldürülmesinden önce ne Ruby'yi, ne de onun Carrousel adlı kabaresini bilmediğini ileri sürmüştür. Halbuki J. Carter'in metresinin çalıştığı kabareyi ve patronunu, hiç değilse ismen duymaması imkânsızdır. Metresi Wanda da, FBI'a, âşığına patronundan bahsettiğini hiç hatırlamadığını söylemiştir. Bu arada ifade vermek için sık sık polise gitmek zorunda kalan Wanda'nın kocası Killiam, şüpheli bir kişi sayılarak, Dallas'ta iş bulamaz olmuştur. Ruby dâvası başlarken, Killiam başka şehirde iş aramaya gitmiştir. Ruby'nin idama mahkûm edilmesinden iki gün önce, duvar boyacısı Killiam karısına telefon edip Florida'da iş bulduğunu açıklamıştır. Ama ertesi gün, 17 Mart'ta, sokakta boğazı kesilmiş olarak ölüsü bulunmuştur. Polis, Killiam'ın cam bir vitrin üzerine düştüğünü ve boğazı kesilerek öldüğünü belirtmiştir.

Küçük Kennedy, babasına karşı son saygı görevinde

KADIN GAZETECİNİN ÖLÜMÜ

Kennedy Cinayeti konusunda tehlikeli kişilerden biri de, Oswald'ı kitap deposundan polis Tippit'in öldürüldüğü yerin civarına götüren taksi şoförü William Whaley'dir. Bu yolculukta geçen zamanı hesaplayan şoför, yazı ile Oswald'ın hem Kennedy'yi ve hem de Tippit'i öldürmesinin imkânsızlığını bildirmiştir. Taksi şoförü, sonradan yanıldığını söylemiş ise de, 18 Aralık 1965 günü bir otomobil kazasında öldürülmüştür.

Daha dikkat çekici bir olay, ünlü Amerikalı kadın gazeteci Dorothy Kilgallen'in öldürülmesidir. Kadın gazeteci, Ruby dâvası sırasında, öteki gazetecilerden çok imtiyazlı durumda bulunmaktaydı. Hâkim Joe Brown, Ruby ile mülâkat için Dorothy'ye odasını vermiştir. Ruby'yi muhafaza eden polisleri de odadan kovmuştur. Böylece Dorothy, Ruby ile başbaşa mülâkat yapan tek gazeteci olmuştur. Daha sonra Warren, hapishanede Ruby'yi sorguya çektiği zaman, bunu yalnız Dorothy yayınlıyabilmiştir

Kadın gazeteci üç kez, şunları ileri sürmüştür: Ruby, Warren'e korkudan Oswald cinayeti hakkında bütün gerçeği açıklayamadığını, başka bir hapishaneye nakledilirse konuşacağını söylemiştir. Warren, «Böyle bir şeye hakkım yok» cevabını vermiştir. Ruby, hiç değilse sorgu sırasında hücrede bulunan polislerin dışarı çıkartılmasını istemiştir. Warren, bu talebi de reddetmiştir. Kadın gazeteciye göre, eğer Warren ile yalnız kalabilse idi, Ruby, kendisini öldürmek için Dallas bölgesinin son derece kudretli kişilerinin bir komplo tertiplediklerini açıklayacaktı.

Bu nazik konularda hayli bilgi sahibi olan kadın gazeteci Dorothy Kilgallen, Kasım 1965'de odasında ölü bulunmuştur. İlk müşahedelerde, gazetecinin fazla uyku hapı içerek intihar ettiği iddia olunmuştur. Ama tıbbî bir inceleme, bu faraziyeyi yıkmıştır. Bu konudaki soruşturma, kesin bir sonuca vardırılamamıştır. Polis, ancak «kadın gazetecinin cinayete kurban gittiğini gösteren bir delil yok» diyebilmektedir.

Öldürülen ondördüncü kişinin de cinayete kurban gittiği hususunda delil yoktur. 6 Ağustos 1966'da Lee Bowers, yeni otomobilin ağır ağır sürerken, birdenbire duvara çarparak komaya girmiş ve kaldırıldığı hastahane de üç gün sonra ölmüştür. Otopsi yapılmamıştır. Bir doktor, Lee Bowers'in «son derece tuhaf» bir şok durumunda bulunduğunu, otomobil kazası kurbanlarında böyle bir durumu lik defa gördüğünü söylemiştir. Bowers'in karısı da, gazetecilere «Ölüm normaldir» dedikten sonra «ona çenesini tutması tenbih edilmişti» sözünü ağzından kaçırmıştır.

Demiryolu şirketinde çalışan Bowers, Kennedy Cinayetinin en önemli tanıklarından biriydi. Cinayet sırasında demiryolu kulesindeydi ve demiryolu tümseğinden atış eden iki katili ve otomobillerini görmüştü. Bowers, bütün bunları Warren Komisyonuna açıklamıştı, ama Komisyon tanığın sözlerine, bu olayı gören öteki tanıklarınki gibi itibar etmemişti. Esquire dergisinde yayınlanan ve yetkililerin çürütmeye çalıştıkları fotoğraf, bu tanıkların ifadelerini doğrulamaktadır.

Kennedy Cinayeti hakkında «tehlikeli» bilgilere sahip olan 14 kişi esrarengiz şekilde öldürülürken, 10 milyon televizyon seyircisi önünde cinayetin en tehlikeli tanığı Oswald'ı öldüren barcı Ruby'nin idamı cezası bozulmuştur. Ruby, Teksas'ta yeniden yargılanacak ve iki üç yıl hapisle kurtulacaktır. Ruby'ye karşı gösterilen bu büyük şefkatin sebebi nedir?

Kennedy Cinayeti konusunda gerçek ortaya çıkacak mıdır? Hiç değilse, Kennedy dosyası yeniden açılacak mıdır? Johnson yönetimi buna şiddetle karşıdır. Başkanlık yarışında Johnsonun rakibi Robert Kennedy de bu konuda bir teşebbüsten özellikle kaçınmaktadır. Ama Kennedy'nin, Johnsonun iyi geçinmeye önem verdiği «yeminli düşmanları»nın inceden inceye plânlanmış bir tertibine kurban gittiği muhakkaktır.

Amerika Birleşik Devletlerinin öldürülen Cumhurbaşkanı John F. Kennedy'nin kardeşi Robert Kennedy'nin geçenlerde Güney Afrika Cumhuriyetini ziyaret ettiğini okuyucularımız hatırlıyacaklardır. Irk ayırımı (Apartheid) nın şampiyonu olan bu ülkede birkaç konferans veren Robert Kennedy'ye üniversite gençliği büyük sempati gösterilerinde bulunmuş, buna karşılık Güney Afrika'nın ırkçı ve faşist hükûmeti Kennedy'nin beyanlarından ve zenci liderleriyle görüşmelerinden hiç de memnun kalmamıştır. Aşağıda okuyacağınız yazı Robert Kennedy'nin beş günlük Güney Afrika ziyaretinin ilginç anılarıdır ve kendisi tarafından kaleme alınmıştır.

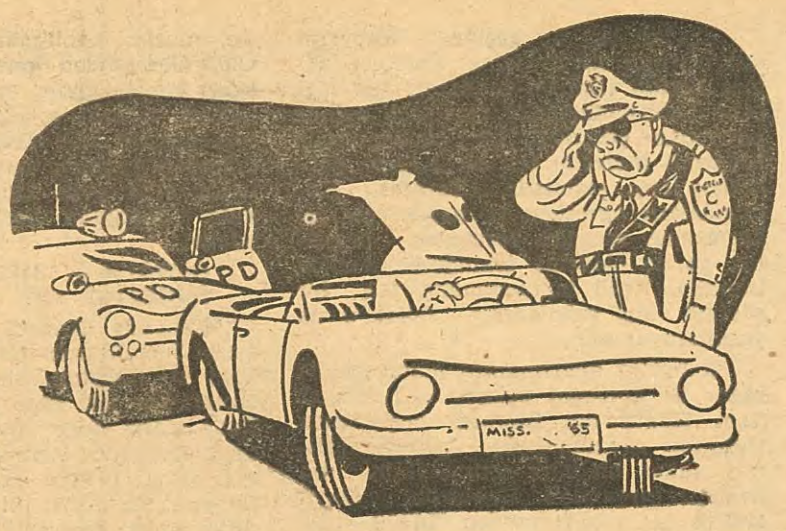

KU—KLUX—KLAN
Polis — Affet Şerif!.. Seni tanıyamadım...

YA TANRI SİYAHSA?

Robert Kennedy

Geçen yaz eşim Ethel'le birlikte Güney Afrikada geçirdiğimiz beş gün içinde her çeşit eğilimde birçok insanla tanıştık. Ama her yerde aynı sıkıntılı konu ile karşılaştık: Irk ayırımı. Amacımız sadece tenkid değil, karşılıklı konuşarak anlaşmaya çalışmaktı. Aklın, mantığın peşin hükme, efsaneye üstün gelip gelemiyeceğini araştırıyorduk.

HİZMET ETMEK İÇİN YARATILMIŞLAR

Durban şehrindeki Natal Üniversitesinde birisi bana, beyazların büyük çoğunluğunun mensup oldukları Kilisenin ırk ayırımını «ahlâkî bir zorunluluk» olarak kabul ettiğini açıkladı. Hattâ muarızlarımdan biri, İncil'de Tanrı'nın zencileri beyazlara hizmet için yarattığının yazılı olduğunu ileri sürdü. Bu söze karşılık: Ya Tanrı siyahsa, dedim. Farzedin ki ahrete gidiyoruz, Tanrı orada. Gözümüzü ona doğru kaldırıyoruz, bir de bakıyoruz ki Tanrı beyaz değil. O zaman ona zencileri aşağılık bir ırk gibi kullanmamızın nedenini nasıl anlatacağız?

Nasıl anlatacağımızı hâlâ bilmiyorum, çünkü muhatabım beni dinledikten sonra bir ölü sükûtuna gömüldü.

Güney Afrikanın siyahları günden güne hıristiyanlıktan uzaklaşıyorlar, çünkü dedi bana birisi «Beyazların Tanrısı zencilerden nefret ediyor». Johannesburg'un zencilere ayrılan semtindeki 500 bin zencinin hayatı —bütün Güney Afrikalı zencilerin olduğu gibi— üzerlerinde taşımaya zorunlu oldukları «serbest geçiş belgesi» ndeki kayda bağlıdır. Kocasıyla aynı şehirde çalışmayan zenci kadın eşiyle buluşabilmek için «özel müsaade» almak zorundadır. Buluşmalarının 72 saatten fazla sürmesi yasaktır. Müsaadeyi elde etmek için kadının yazılı dilekçe vermesi, kocasıyla buluşma isteğini haklı göstermesi, sonra da izin belgesini almak için kuyruğa girmesi şarttır. Bu «geçiş müsaadesi» usulü her gün binden fazla zencinin tutuklanmasına sebep olmaktadır. Resmî kayıtlara göre şimdiye kadar beş milyon zenci bu yüzden hapse mahkûm olmuştur. (Güney Afrika'da 14 milyon beyaz olmayan insan yaşar).

ISSIZ BİR ÇİFTLİKTE

Capetown'a dönerken kendi kendi kendime Güney Afrika bilmecesini çözmeye çalışıyordum: Nasıl oluyor da bu kadar geniş kaynakları ve imkânları olan bir memleket bu derece baskı, zulüm ve karanlık içinde yaşayabilir? Nasıl olur da Alan Paton gibi dünyaca ünlü bir yazar yetiştiren bir millet onun yurduna dönmesine müsaade etmez? Nasıl olur da Nobel ödülünü kazanmış Albert Lutuli gibi bir evlâdına hür yaşamak hakkı tanımaz da ıssız bir çiftliğe kapatır ve onun adını ağzına alan, eserlerini okuyan vatandaşlarını hapse tıkar?

Bizi Capetown havaalanında karşılayanlar arasında «Millî Talebe Birliği» ne mensup öğrenciler de vardı. 20 bin üyesi bulunan Birliğin cesur başkanı Ian Robertson benden 6 Haziran 1966 günü bir konferans vermemi istemişti. 42 yıldanberi Güney Afrikada 6 Haziran günü Demokrasi ve Özgürlük günü olarak kutlanırmış. Bizi karşılayanlar arasında Robertson'u göremedim, meğer nezaret altına alınmış. Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencisi olan bu gencin evinden dışarı çıkması, evine bir kişiden fazla ziyaretçi kabul etmesi, siyasî ve sosyal faaliyette bulunması ve tanık olarak resmen çağırılmadıkça mahkemelere girmesi yasaklanmış. Adalet Bakanı beş yıl süre ile onu bütün haklarından mahrum etmiş, sebep olarak da komünist emellerine hizmet ettiğini göstermiş. Oysa Capetown'da herkes Robertson'un beni davet ettiği için bu cezalara çarpıldığını biliyordu. Şehre varır varmaz ziyaretine gittim ve Başkan Kennedy'nin «Cesaret ve Politika» adlı kitabını armağan ettim. Kitap Bayan Jacqueline Kennedy'nin «hayranlık duygularımla şeklinde bir ithafını taşıyordu. Robertson'la konuşurken bir gece önce Pretoria şehrindeki politikacı, gazeteci ve iş adamı topluluğunun şerefimize verdiği ziyafette konuşulanlar hatırıma geliyordu. Bu adamlar büyük bir safiyetle, amansız bir komünizm düşmanı olan Güney Afrikanın Batı dünyasına neden yaranamadığını benden sormuşlardı. Ben de onlara sordum: «Tıpkı komünistler gibi, kişiye değer vermiyen ve bütün kudreti hükûmetinin eline bırakan bir memleketin antikomünizmi ne anlam taşıyabilir?»

Capetown Üniversitesinde beni dinlemeye gelen 18.000 öğrenciye özetle şunları söyledim: «Hâlâ New-York'ta siyah-beyaz ayırımı, Güney Afrikada ırk ayırımı ve Peru dağlarında kölelik hüküm sürüyor. Hindistan sokaklarında açlıktan ölenler var, Kongo'da bir eski Başbakan yargılanmadan idam ediliyor, Rusyada yazarlar hapse atılıyor, Endonezyada binlerce insan katlediliyor, dünyanın her tarafında silâhlanma yarışı büyük servetleri yutuyor. Belki bu çeşitli ıstırapların hepsi aynı nitelikte değil ama aralarında ortak olan taraf, hepsinin de insanın eseri oluşu, insanların adaletsizliğini yansıtması, şefkat duygularının körlendiğini göstermesidir. Fenalığa karşı kollektif bir bilince, ortak bir öfkeye varmamız gereklidir». Millî Talebe Birliği İkinci Başkanı büyük bir belâgat ve cesaretle bana cevap verdi: «Bizlere yarın için umut verdiniz. Size güvenerek özgürlük savaşımızı yalnız üniversitede değil, bütün memleketimizde sonuna kadar sürdürmeye azmettik» dedi.

JAPONLAR BEYAZMIŞ

Ertesi gün Güney Afrika'nın soylu kurumlarından biri olan Stellenbosch üniversitesinde konuştum. Bu üniversite devlet adamları yetiştirir ve bugün de beyaz Afrikalı intelligentsia'sının kaynağıdır. Konferansın tartışmalı olması önceden kararlaştırılmıştı. Karşımdakiler ırk ayırımı teorisini savundular ve bu doktrinden ileride biri beyaz öteki siyah olmak üzere iki millet doğabileceğini ileri sürdüler. Örnek olarak da Hindistanı gösterdiler: Orada da hindularla müslümanlar ikiye ayrılmamış mı idi? «Ama, diye karşılık verdim, siyahların sizde tercih yapma hakları var mı? Neden onlara danışmadan kendiniz karar verebiliyorsunuz? Güney Afrikadaki siyahlar nüfusun % 70 ini teşkil ettiği halde siz onlara millî toprakların sadece % 12 sini bağışlamak istiyorsunuz, hem de deniz kıyılarını ve limanları kendinize ayırarak. Endüstriden de nasibi olmayan o çorak topraklarda siyahlar nasıl yaşıyabilirler? Ayrıca, eğitilmemiş kütlelerin hazırlıksız oldukları da bir gerçek. Zenci çocuklarına ne İngilizce ne de Afrikaan dili öğretiliyor, bütün bildikleri kendi yerli diyalektlerinden ibaret. Demek ki çağdaş dünya ile kültür alışverişleri kesilmiş. Mecburî eğitim beyazlar için var, siyahlar için yok. Bu durumda, her 14 te bir beyaz Afrikalı üniversite tahsiline kadar çıkabiliyor, oysa bu oran siyahlar için 762 de bire düşüyor. Ya iki milyonluk ne beyaz ne de siyah ırktan olanları ne yapmalı? Onların bir gün küçücük bir toprak parçasına sahip olabilmeleri için hiçbir tedbir alınmamış.

Stellenbosch Üniversitesini ziyaretimden önce rastladığım bir gazeteci gurubuna —ki bunlar hükûmet taraflısıydılar— renkli ırk deyiminin bir tanımlamasını yapmalarını söylemiştim. Biraz düşündükten sonra: «Piç» dediler. «Öyleyse, dedim, beyaz bir ana ile beyaz bir babadan evlenme dışı doğan çocuk da "renkli ırk" tan sayılacak mı?». Bu konunun çok nâzik ve karışık olduğu cevabını verdiler. İçlerinden biri ise düşüncesini şöyle açıkladı: «Renkli insan aslında, ne beyaz ne de siyah ırktan olandır. Örneğin Güney Amerikalı, Hintli, Çinli renklidir ama Japon değildir. «Neden Japonu renkli saymıyorsunuz?». «Bizde pek az Japon var. Sonra, Güney Afrikanın Japonyayla önemli ticarî ilişkileri mevcut. Bunun için Japonları beyaz ırktan saymak daha iyi.»

Natal Üniversitesinde beni dinlemeye gelen 10 bine yakın insanın içinde ilk defa olarak yaşlıların da bulunduğunu gördüm. Söylev sırasında özellikle siyahların da beyazlar kadar iyi insanlar olduğu üzerinde ısrar ettim. «Belki, dedim, bu salonun dışında bulunan bir siyah, içimizdeki en zeki insandan daha zekidir.»

HİTLER SİYAH MIYDI?

Alkışlardan anladım ki sözüm tasvip edilmişti. Fakat bir dinleyici ayağa kalktı ve her yerde dinlediğim muhakemeyi yürüttü. Efendim, siyah Afrika henüz çok ilkel durumdaymış, kendi kendisini idare edemezmiş. Afrikalı doğuştan şiddet ve kaos taraflısı imiş. Örnek olarak da 1962 de cereyan eden Kongo olaylarını gösteriyordu. Kongo'daki katliâmın şüphesiz çok üzücü olduğunu söyledikten sonra, zulmün hiçbir ırk ya da milletin imtiyazı olmadığını hatırlattım: «Hitler siyah mıydı? Stalin siyah mıydı? Bundan tam yirmi beş yıl önce 40 milyon insanı kim öldürdü? Beyaz bir millet mi, siyah bir millet mi?»

Ertesi gün, Soweto denilen zenci ghetto'sunu yoğun bir kalabalığın ortasında dolaştık. Birkaç defa, bir kilisenin basamaklarından, bir otomobilin üstünden ya da bir okul bahçesinde üzerine çıktığım bir sandalyadan halka hitap ettim. Zenci mahallesindeki evler Harlem ve Şikago'nun güney mahallelerindekilerden çok daha temiz ve rahat görünüşlü. Ama herşeye rağmen Soweto tam bir temerküz kampıdır: Geçe çıkma yasağı, mülkiyet hakkı yasağı, kısacası, bitmez tükenmez bir yasaklar serisine dayanan bir düzen. Yasaklara uymayan hemen şehirden koğuluyor. Bu zavallılar tam beş yıldır, sürgün olan liderleri Albert Luthuli'den hiçbir direkt haber alamamışlar.

Durban'ın 50 kilometre kuzeyindeki Groutville'e helikopterimiz vardığı sırada gün ışıyordu. Albert Luthuli şimdi orada yaşamaktadır. Derin çizgilerle dolu harikulâde yüzü, hem enerjik hem yumuşak bakışlarıyla unutulamıyacak bir insan. Gözlerim ilk önce, fotoğraflarında hep dikkatime çarpan küçük, beyaz sakalına takıldı, fakat gülüşü herşeyi çabucak unutturuverdi. Aydınlık, çekici, büyüleyici bir gülüş. Ama Luthuli'nin önünde «Apartheid» kelimesini söyler söylemez gözleri hüzünlü ve katı bir ifade alıveriyor. Rahatça konuşabilmek için kırlarda dolaştık. İçini çekerek: «Memleketime, vatandaşlarıma bu yapılanlar nedir? Görmüyorlar mı ki her çeşit ırkdan insanlar birarada çalışabilirler ve bundan başka her yol bizim için en büyük felâkettir?»

IRLANDALILAR UNUTMAZ

Son konferansımı Witwatersrand Üniversitesinde 7000 kişi önünde verdim: «Hiç kimse başkaları için mücadele ettiği kanısına kapılmasın, aslında herkes kendisi için savaşıyor, nitekim biz de Amerikada kendimiz için mücadele ediyoruz, dedim. Yaşadığımız yüzyıl bize öğretmiştir ki zulüm, ne sınır ne de memleket tanımayan bulaşıcı bir hastalıktır. Benim dedem türlü zorluklar içinde yaşadı. babam ise Boston'dan ayrılmak zorunda kaldı çünkü bu şehrin sokaklarına (Irlandalılar için iş yoktur) levhaları asılmıştı. Bugün zenciler için söylenenler o devirde İrlandalı katolikler için söyleniyordu (İşe yaramaz, eğitilemez, kullanılamaz. Burada ne işleri var? Bunları İrlandaya geri göndermek için vapur bulunamaz mı? Bunlar hiçbir zaman yönetici olamazlar...)»

Dinleyicilerim kahkahalarla güldüler, ben de sözlerime şunu ekledim: «Bahse girerim ki hâlâ böyle düşünenler vardır.»

Konferansımı bağlarken söylediklerim galiba iyi karşılanmadı: «Karşımızda yıkıcı bir kaba kuvvete sahip bir hasım dururken onunla konuşup uzlaşma umudunu beslemeye imkân var mı?»

REKLÂMINIZI GAZETE VE DERGİLERLE DEGERLENDİRİN!

BASIN İLÂN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLÂMLARINIZ İÇİN HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük:
Cagaloglu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi: BASINKURUMU

Basın - 22180

BİR AMERİKA'LI, VİETNAM SAVAŞINI ANLATIYOR

(Asya - Afrika Yazarlar Kongresinde Amerika'lı yazar Joseph North'un yaptığı konuşma)

Saygon'un gece klüplerinde Vietnam'lı bir kadın Amerika'lıları eğlendiriyor.

Bizi uluslaştıran 1776 İhtilâlinin Tom Paine'i, köle sahiplerini yendiğimiz iç savaşın Walt Whitman'ı, 1898'de Kongo'daki katliamı için Belçika Kralı Leopold'ü lânetleyen Mark Twain ve uzak bir ülkenin, sizin ihtilâlinize, buraya kadar gelip «Dünyayı Sarsan On Gün»ü yazacak kadar saygı duyan John Reed gibi büyüklerimizin yolundan yürümeye çalışan bir Amerikalı yazar olarak geldim Bakûye.

Biliyorsunuz, diğer bütün uluslar gibi, biz Amerikalıların da saygıdeğer geleneklerimiz, törelerimiz var. Bütün mesele, onlara uyabilmekte. Bu gelenekler, insanoğlunun en iyi düşünce ve çabalarını birleştirerek çok eskiden beri süregelmiştir. Bağımsızlık Bildirisini yazan Thomas Jefferson, Voltaire'den ve Ansiklopedicilerden ne kadar da çok şey öğrenmiş! Bizlere ülkesinin geleneklerini anlatan Azerbeycan Yazarlar Birliği Sekreteri Ibrahimov'u dinlerken, kişinin dünyasında saklı kalmış yapıtların ne kadar güzel ve ne kadar huşu verici olduğunu düşündüm. Ibrahimov, o devirlerde afarozlanmış vahdet-i vücuda inanan ve bu «bâtıl» düşünce yüzünden mahkûm edilen Ondördüncü Yüzyıl şairi Nesimî'yi çok güzel anlattı. Ibrahimov konuşurken, bizim ülkemizde de ayni durumda olan «Doğaüstü» dedığımız görüşteki Emersonculari hâtırladım. Onlar, köle kullanmanın hükûmetçe resmen kabul edildiği devirde buna karşı çıkmış büyük kişilerdi. Onlar Iç Savaş öncesinde, 1800'lerde edebiyatın altın çağını sürdürdüğü sırada günün dev kalemleriydiler. Başlarında soylu şair Ralph Emerson vardı. En sevgili yazarlarımız ve vatandaşlarımızdan biri olan Henry Thoreau da onlardandı. Doğayı ve Insanı, yetkili kişileri kendine düşman edecek kadar sevmiş bu yazarla ayni havayı benliğime doldurmak için, onun çok sevdiği Walden Gölünün kıyısına koştuğumu hatırlıyorum. Şimdi düşünüyorum da, Thoreau'nun ruhu ile gezinirken, Azerbeycanın vahdet-i vücuda inanan Nesimî'si de bizimleymiş gibi geliyor. Insan tarihini ören parlak iplikler, böylesine girift. Thoreau'yu başka nedenlerle de severim. 1847'de Mexico'ya yapılan saldırıya karşı çıkan ve savaşı sürdürmek için konulan vergileri ödemeyip hapse atılan işte bu yazardır. O günlerde Abe Lincoln adında genç bir milletvekili de Mexico savaşına karşı olduğunu belirtmiş ve bu yüzden yeniden milletvekili seçilememişti. Ondan sonraki adaylığı sonunda ise Birleşik Amerika Cumhurbaşkanlığını kazandı.

Bu kişilerin, Paine, Thoreau, Lincoln, Whitman, Twain'in ulusumun gerçek kişiliğini yarattıklarına inanmayı ve savaş - âşıkları, tüm tartışmaları akıl yerine barutla sonuçlandırmakta direnen anti - Amerikenler olmadığımızı görmeyi tercih ederim. Şimdi de, Vietnam'ın kahraman halkına karşı yapılan saldırıyı protesto ettiklerine inandığım yazarlarla beraberim, ve bizler çoğunluktayız. Inanmış kişileriz. Onları düşündüğüm, gençlerimizi gördüğüm ve hele bir kahramanlar kuşağı olan zencilerin yaptıklarına tanık olduğum zaman umutsuzluğa düşmüyorum. Tarihin bütün ana dönüm noktalarında, ulusum insanlığın ilerlemesinden yana olmuştur. Gençliğimde benim kuşağımdan 3500 kişinin Ispanya'ya gidip Uluslararası Tugaya gönüllü yazıldığını gördüğüm zaman umutsuzluğa düşmemeyi öğrendim. O 3500 kişiden 1500'ü bugün Ispanya topraklarında yatmaktadır. Ispanya'da en iyi yazarlarımızla karşılaştım ve onlara büyük saygı duydum. Hayat kadar güçlü kalemleri olanlar silâha da sarılıyorlardı. Madrid'de Hemingway'i gördüm, sonraları çoğu kez cephede beraber olduk; Langston Hughes, Dorothy Parker ve Erskine Caldwell'i, burada sıralamakla bitmeyecek kadar çok kişiyi tanıdım. Başka ülkelerden gelenlere de, sizden Michael Koltzov'a, Ilya Ehrenburg'a rastladım. Ispanya için yazdılar ve yazılarında Ispanya için çarpıştılar. Silâha sarılan Amerikalılar arasında Alvah Bessie ile ünlü hicivci Ring Lardner'in oğlu Jim Lardner da vardı. Jim buraya gelmek için New-York Herald Tribune'un yazı Işleri müdürlüğünü tepmişti. Bugün o da Ispanya topraklarında. Alvah Bessie ise savaştan sağ çıktı ve çevirilerini okuduğunuz romanların ünlü yazarı oldu.

Şimdi de Vietnam dehşeti var. Burada ben, binlerce sesten sâdece birisiyim. Birkaç hafta önce, yazarlar, oyun yazarları, şairler, sanatçılar ve bilim adamları Vietnam savaşına son verilmesi için protesto niteliğinde bir dilekçe imzaladılar. Bildiriyi imzalayanlar 6500 kişiydik. Bu kişiler, değişik yaşamlar sürdüren ama kahraman Vietnam'ın bağımsızlığına kavuşması konusundaki kutsal hakkı ve savaşın bir üçüncü Dünya Savaşına dönüşmeden sona erdirilmesi zorunluluğu üzerinde ayni görüşe sahip, en yiğit erkeklerimiz ve kadınlarımızdı. Bu dehşete bir son vermek için dikilen biz yazarlar, ülkemdeki milyonlarca kişinin duygularını dile getiriyoruz. Aramızda katolikler, Quakerler, Protestanlar, Museviler var, gencimiz, yaşlımız, kara derilimiz, beyaz derilimiz var. Çeşitli politik partilere bağlıyız. Imzalarla dolu şeref listesinde oyun yazarı Arthur Miller, köleliğe karşı gelen şairlerden James Russell Lowell'in kanını taşıyan şair Robert Lowell, insanlığı zenci hakları için mücadeleye çağıran James Baldwin, Kay Boyle, Sanat ve Bilimler Akademisi Başkanı Lewis Mumford, yürekli ve akıllı eleştirmen Maxwell Geismar, Allen Ginsburg, Susan Sontag, Gilbert Sorrentino, Denise Levertov gibi şairler ve buraya gelmek üzere yolda olan Lowenfels var. Romancı Norman Mailer, Bernard Malamed, William Styron, John Hersey bu cephedeki yerlerini aldılar. Savaşa karşı giriştiğimiz yürüyüşte, ayak seslerimizi tüm dünya duyuyor: Ülkemizin kadınları, «Kadınların Barış Grevi» ile yıllarca önce ilk adımı atılar. Sonra gençlerimiz, tüm gençlik ateşleriyle yürüyüşe katıldılar, şimdi de barışın soylu meşalesini yirmi milyon kişi, büyük zenci halkımız taşıyor. Şu anda elimde bulunan ve yayınlamak şerefine nail olduğum «American Dialog» dergisinin son sayısında üç şiiri basılan, 25 yaşındaki zenci şair Julian Bond bu kuşağın tipik bir örneğidir. Snick adlı zenci gençlik teşkilâtının başkanı olan Mr. Bend, Kara Kuşağın ve ku klux Klan'ın merkezi olan Georgia'da adaylığını koydu ve kazandı. Vietnam'daki savaşı sona erdirmek için görev aldı. Güneyli savaş-âşıkları onun Georgia Meclisine girmesini engellemek istediler, ama Mr. Bend onların şartlarına teslim olmaya yanaşmadı. Aksine yeniden adaylığını koydu ve yine Vietnam savaşının bitmesini savundu, yeniden seçilerek de halkın düşüncelerini yansıtmış oldu. Miletvekilliği bu sefer de kabul edilmedi. Ben burada ondan söz ederken, o Meclise girme çabalarını sürdürmekte. Bond, Shelley'nin şairlerden söz ederken dediği gibi «Insanlık meclisinin doğal üyesidir». Bütün büyük kentlerimizde zencilerin yaptığı özgürlük yürüyüşlerini okuyorsunuz. Bu yürüyüşlerin liderleri, beyazlardan çok kendi gençlerini tüketen Vietnam savaşını protesto etmişlerdir. Onlarca bu savaş, ilk nükleer patlamanın dehşetini duyan Japonlar gibi napalm patlamasının ateşini duyan Vietnam halkı gibi derisinin rengi farklı bir kardeş ulusa karşı girişilmiş bir savaştır. Daha geçen hafta Mc. Namara bugünkü mevcuda ek olarak yılda 100.000 kişinin daha silâh altına alınacağını bildirdi. Zenci topluluğu, asker çoğunluğunun zencilerden olması yolundaki tasarıya karşıdır. Zenci hakları için yapılan dövüş Vietnam barışı yolundaki dövüşle kaynaşmıştır. Bu, ülkemdeki tarihsel gelişmelerin en önemlilerinden biridir. Pekçok kişiden söz etim şimdi de yüzde yüz bir Amerikalıyı, Komünist Partisi Sekreteri Gus Hall'u anmak istiyorum. Hall son konuşmalarından birinde şöyle diyordu: «Kurbanlarını fırınlarda yakan Hitler Almanyasının vahşeti, uygar insanlığın vicdanını sarsmıştı. Ama şimdi Amerika Birleşik Devletleri, köyleri, kentleri, tarlaları kapsayan ve ilk kurbanları kadınlarla çocuklar olan, alev denizleri kusan yüzlerce uçan fırını harekete geçirmiştir. Bu gerçekleri, her Amerikalı aklı ile görüyor. Vatandaşlarımızın vicdanlarının isyan etmesi zamanı gelmiştir artık. Birleşerek, ayaklanarak, inanç ve direnmeyle bu cinayete, bu kütle katliamına bir son verebiliriz. Bunu başarana kadar durmamak, yoldan dönmemeliyiz. Vietnam toprağından son askerî malzeme, son savaş gemisi, son uçak, son, asker çakıncayadek durmamalıyız. Vietnam halkı, kendi kaderini kendi çizme hakkına tam sahip olmadıkça durmamalıyız.»

Gus Hall komünisttir. Başkaları, komünist olmayanlar bunu başka biçimde söylüyorlar, sonuç ayni, Insanlar çeşitli diller konuşuyorlar, ama inatla şunu söylüyorlar: «Bırakın insanlar yaşasın! yaşasın hayatı!» Yüzyılların kuşakları biribirlerini izlesin, Nesimî'leri Thoreau'ları Ho Chi Minh'ler, dün beni karşılayıp «selâm, selâm, druzba, druzba, barış, barış» diye bağıranlar gibi sevimli yavrular getirsin. Bütün kıtalardan, Hazar kıyısındaki bu eski kente onlar için gelip toplandık. Barışsever kişilerin birliğini onlar için istiyoruz. Dünyanın her ucuna, her yerine, her zaman onlar için gideceğiz.

Vietnam'lılar bir hava hücumunu korku çinde izlerlerken.

MEMLEKETİN BİRİNDE

hoptirinam

aziz nesin

bilgi yayınevi

Çağımızın büyük mizah yazarı
AZİZ NESİN'in
Büyükler için masalları

1956 ve 1957'de Altın Palmiye'yi alan değerli yazarımız, bu yıl da uluslararası yarışmada Altın Kirpi armağanını kazanmıştır. Birçok dillere çevrilen masallar 342 sayfa, 10 lira.

BILGI YAYINEVI
Sakarya Caddesi, No. 8 — Telefon: 125067
Yenişehir — Ankara

YON — 152

Avrupa'da barışın sağlanması ve Almanyanın birleşmesi

Dünyamızda barışı tehlikeye sokan ve bir üçüncü dünya savaşının patlak verebileceği düğüm sorunların yattığı yerlerden biri Vietnam'sa, öbürü de Berlin'dir. Bazı büyük politikacılar, Avrupa'da barışın ve güvenliğin sağlanmasını, ikiye ayrılmış olan Almanya'nın birleşmesine bağlı görüyorlar.

İkinci Dünya Savaşı sonunda Alman ulusunun ikiye bölünmesi, çağımızın en büyük toplumsal dramıdır. Alman halkı yirmi yıldır bu dramın acısını çekmektedir.

Türkiye'nin Almanya Demokratik Cumhuriyeti'yle diplomatik ilişkileri olmadığı için, Türk kamu oyunun Almanya sorunu üstüne pekaz bilgisi vardır. Bu konuda haberler tekyanlı kaynaklardan geldiği için de bu pekaz bilgimizin çoğu yanlıştır.

Pekçok aydınlarımız bile, Almanya'nın birleşmesine, Doğu Almanya'nın engel olduğu sanısındadırlar. Kapitalist ülkelerin basın-yayın propagandasıyla, bizde «Utanç duvarı» diye adlandırılan antifaşist sedd'in niteliğini, içyüzünü ve yapılış nedenini bilenler çokazdır. Doğu Almanyalılar, Batı Almanya'nın ekonomik baltalamalarına karşı bu duvarı yapmak zorunda kaldıklarını söylemektedirler. Nitekim, Batı Almanya'lı ünlü iktisatçı ve Sosyal Demokrat Parti'nin eski milletvekillerinde, Türkiye'de de çok iyi tanınan Prof. Baade de, yaptığı ve açıkladığı hesaba göre, Berlin duvarı yapılmadan önce, Batı Almanya'nın Doğu Almanya'ya verdiği zararın toplamı 85 milyar mark «yaklaşık olarak 255 milyar Türk lirası»dır.

Almanya Demokratik Cumhuriyeti'nde «Doğu Almanya'da» beş parti vardır. En büyük politik örgüt, Almanya Sosyalist Birlik Partisi «SED» dir.

SED, Almanya Federal Cumhuriyeti'nin «Batı Almanya'nın» en büyük siyasi işçi örgütü olan Sosyal Demokrat Parti'ye bir açık mektup göndererek, iki parti temsilcilerinin Almanya sorununun üstünde görüşmelerini önermiştir. Almanya Sosyal Demokrat Partisi, bu açık mektuba, SED'yi çok ağır biçimde suçlayan bir cevap vermiştir. Almanya Sosyalist Birlik Partisi bu cevabı da cevaplandırmıştır.

İkiye ayrılmış Almanya'nın bu iki büyük partisinin mektuplaşmalarında, bütün Almanya sorunları, iki partinin görüş açısından açıklanmıştır. Bu mektuplarda, Almanya'nın birleşmesi, Batı Almanya'nın silâhsızlanması, militarizmden uzaklaşması, Batı Almanya'da yeni Faşist Partinin gelişmesi gibi, dünya barışını yakından ilgilendiren birçok sorunlar vardır. Bu arada en önemlisi, Batı Almanya'nın, Almanya'nın 1937'deki sınırlarını yeniden elde etmek isteğinde direnişidir.

Bu iki partinin açık mektuplarını dikkatle okursak, hem Almanya sorununu, hem de Avrupa'da barış sorunlarını ve iki Almanya'nın bu konudaki tutumlarını öğrenmiş olacağız.

Aziz Nesin

Demokratik Alman Cumhuriyetinde SED Partisi'nin «Sosyalist Birlik Partisi» Federal Alman Cumhuriyetinde SPD Partisine «Sosyal Demokrat Parti» gönderdiği, 7 Şubat 1966 tarihli açık mektup

Alman toplumunun en büyük gücü olan Doğudaki ve Batıdaki Alman işçileri, Alman topraklarında bikez daha kesinlikle savaş çıkmaması için geniş bir sorum taşımaktadırlar. Federal Almanya Cumhuriyeti işçilerinin büyük bir bölümü, Sosyal Demokrat Parti'nin üyesi ya da bu partinin yakınları olduğu için, biz bu açık mektubumuzla, Sosyal Demokrat Parti'ye sesleniyoruz.

Batı Almanya'ya egemen çevrelerin, atom silâhlarına sahip olma politikası, sıkıyönetim yasaları çıkarma eğilimi, şimdiki sınırların değiştirilmesi isteği ve başka uluslardan toprak istekleri, bizi endişelendiriyor. Çünkü bu politika, anlaşmaları ve gerginliğin kaldırılması için atılacak her adımı engellemektedir. Ulusumuza barışın sağlanması ve durumumuzun iyileşmesi, hiç şüphesiz, işçilerin politika yönünden çok geniş bilinçlenmelerine ve ortaklaşa cabalarına bağlıdır.

SED «Doğu'daki Sosyalist Birlik Partisi» ve SPD «Batı'daki Sosyal Demokrat Parti», öbür partilere göre Almanya'nın en güçlü, en büyük partileridir. Almanya'nın en büyük bu iki partisi arasında düşmanlık havası eserse ve aralarındaki ilişkiler, müzakerelerin reddiyle gölgelenmiş olursa, Almanya sorununun çözümlenmesi için gelecekte de kapılar kapalı kalacak demektir. Çünkü, Batı Almanya'daki «Hıristiyan Demokrat Birliği» ile «Hıristiyan Sosyal Birliği»nin iktidarlarının politikası öylesine çıkmaza girdi ki, onların politikası, ikiye bölünmüş Almanya'nın arasındaki çukuru daha da derinleştirmekten başka bir sonuç vermez. Ve onlardan Almanya'nın birleştirilmesi yolunda en küçük davranış beklenemez.

Sosyal Demokrat Parti «SPD», Hıristiyan Demokrat Birliğine yaklaşmak ve ona sarılmak politikasını sonunadek denedi. Bu politikanın pekçok sosyal demokratın umduğu olumlu sonucu vermediği ortadadır. SPD bu yoldan Batı Almanya'da halkın güven oyunu ve seçimlerde çoğunluğu kazanmayı başaramamıştı.

Hıristiyan Demokrat Birliği iktidarda kalabildi, ama geniş halk kitleleri, onların gütükleri politikaya karşı olduğu için, kesin bir çoğunluk sağlayamadı. Sosyal Demokrat Parti de çoğunluk sağlayamadı. Çünkü, Hıristiyan Demokrat Birliğine yaklaşmak politikası gütmüşlerdi.

Çok yazık, Sosyal Demokrat Parti önderlerinde, son seçimlerden gerekli dersler aldıklarına değgin emareler göremiyoruz. Sıkıyönetim yasaları hazırlanması için iktidarla görüşmeleri ve bu önderlerin Amerika'nın Vietnam saldırılarını protesto etmekten çekinmeleri, ders almadıklarını gösteriyor. Örneğin, Sosyal Demokrat Parti'nin Başkan yardımcısı Helmut Schmidt, Amerika'nın Vietnam saldırılarını, bu pis savaşı doğru buluyor ve saldırganlarla bir düşüncede olduğunu açıkça bildiriyor. Böyle davranan bir Sosyal Demokrat Parti önderi, Alman ulusuna zararlı olmaktadır.

Hıristiyan Demokrat Birliği ile Hıristiyan Sosyal Birliği iktidarı, halkın çıkarlarına aykırı politika güttüğünü çok iyi bilmektedir. Böyle olduğu için, sıkı yönetim diktatörlüğü hazırlamaktadır. Bazı nüfuzlu kişiler ve aşırı sağcı çevreler, Erhard hükûmetini daha sağa doğru genişletmek ve zamanla tavizci birkaç Sosyal Demokrat'ı da hükûmete alarak, gerçek niteliklerini halktan gizlemek niyetindedirler ve bunun için çaba göstermektedirler. Ama, bunlar da olduktan sonra, tarihin birçok örneklerle öğrettiği gibi, biraz zaman geçtikten ve onları kullandıktan sonra, bu tavizci Sosyal Demokratları tekmeyle dışarı atacaklardır.

Bir Alman partisinin politikası, Almanya sorununda nasıl bir tutum aldığına bakılarak ölçülür:

1 — İki Alman devleti hükümetlerinin arasında müzakere açılmasından ve bu hükümetlerin anlaşmasından yana mısın? Yani iki Almanya arasında gerginliğin kalkması ve adım adım işbirliğine ve birleşmeye gidilmesinden yana mısın?

2 — Barış anlaşması sorununda tutumun nedir? Sosyal Demokrat Parti, barış anlaşmasının hazırlanması ve anlaşmanın içeriği için ne düşünüyor?

3 — Son olarak nasıl bir Almanya'nın olmasını istiyorsun? Egemenlik halkta olan bir Almanya mı, yoksa milyonerler ve Nazi generallerinin diktası altında bir Almanya mı istiyorsun?

Militarizmden ve yeni faşizmden kurtulmuş bir Almanya mı, yoksa halkı atom bombası korkusu ve silâh fabrikaları sahibi milyonerlerin diktası altında bir Almanya mı? Sosyal adaletin bulunduğu bir Almanya mı, yoksa işverenlerin ve müteahhitlerin örgütlerinin egemen olduğu bir Almanya mı?

Ümanizm ilkelerine göre kültür hayatını halkın düzenlediği bir Almanya mı, yoksa kültür ve manevi yaşamı zehirlesinler, ahlâkı bozsunlar, yani tüm kültür yaşamını yozlaştırsınlar diye kapitalist gazete sahiplerine sınırsız özgürlük tanınan Almanya'ya mı?

Ulusumuzun ölüm - dirim sorunları ve Demokratik Almanya üstüne açık konuşalım. Yıllar önce, Sosyal Demokrat Parti'nin, Almanya'nın demokratik gelişmesine değgin bir plânı vardı. Hıristiyan Demokrat Birliğinin politikasına katılmak için, Sosyal Demokrat Parti, kendi plânından vazgeçmiştir.

Biz şu kanıdayız ki, Batı Almanya'nın Sosyal Demokrat Parti üyeleriyle Doğu Almanya'nın Sosyalist Birlik Partisi üyeleri hiç hayale kapılmadan büyük bir özdenlikle, Almanya sorunu üstüne görüşmeli, tartışmalıdırlar. Gelecekteki Almanya'nın biçimi ve niteliği nasıl olmalıdır sorunu üstünde tartışmamız ve anlaşmamız gerekir.

ALMANYA'NIN BİRLEŞME YOLU NEDİR?

Adenauer'in güttüğü politikanın çıkmaza girdiği açık ve ortadadır. Her gün biraz daha iyi anlaşılmaktadır ki, Demokratik Almanya'nın tanınması sürüncemede kaldıkça, Almanya Demokratik Cumhuriyeti'yle anlaşma yapılmadıkça, şimdiki sınırlar benimsenmedikçe, silâhsızlanma işi yoluna koyulmadıkça, Alman sorununun çözümlenmesi olanağı yoktur. Bundan başka Avrupa'da barışa ve güvenliğe değgin sorunlar, ancak Alman Demokratik Cumhuriyetinin de görüşmelere katılmasıyla çözümlenebilecektir. Bu katılma eşit haklara dayanmalıdır.

Bazı Sosyal Demokrat önderler, Adenauer'e, Stauss'a, ve Gerstenmaier'e güvenip onlara bağlandılar. Bu üç politikacı, Almanya'nın silâhlanması gerekli ve yeterli bir düzeye ulaştığı zaman, Alman Demokratik Cumhuriyeti'ni, Sovyetler Birliği'ni ve öbür sosyalist ülkeleri baskı altına alarak, Oder-Neisse sınırına dek gitmek için umutlar besliyor. Bir ham hayal ardında koşan bu önderler, tasarladıkları hareketin sonucu olarak, Sosyal Demokrat Parti'yi de kendilerine artçı yapıp Almanya'ya egemen olabileceklerini umuyorlar. Bazı Sosyal Demokrat Parti yönetmenleri, bu yolda bir savaşın bile göze alınması kanısındadırlar. Yani, savaş riskiyle bile politika gütmeye razıdırlar. Sosyal Demokrat yönetmenlerinden Bay Thomas, bu düşüncesini açıkça bildirmiştir.

Diyelim ki, bazı Sosyal demokratlar seçimde oy çoğunluğunu kazanabilmek için, bu yayılma politikasına katılmışlardır; ama bunun yanlış bir hesap olduğunu son seçimlerin sonucu göstermiştir. Batı Almanya'daki tekelci kapitalistlerin güçlenmesi her zaman ve kesinlikle Sosyal Demokratların zayıflaması sonucunu verir. Militarizmin yeniden canlandırılması ve sıkı yönetim yasaları aracılığıyla, bu tehlikelerle dolu yolun hazırlanması her şeyden önce, Batı Almanya'dakı emekçilerin aleyhinedir, onların çıkarlarına aykırıdır. Kapitalistlerin göze aldığı bir politika oyunu diye hesapladıkları savaş, Sosyal Demokratların başına geleceklerin en kötüsü olacaktır. Ama Batı Almanya'da büyük burjuvazinin egemen çevrelerinin güttüğü politikayla her gün savaş tehlikesi artmaktadır. Her kim bu tehlikeli oyuna katılırsa, Alman ulusu karşısında suçlu duruma düşecektir. Bunlar, Batı ve Doğu Almanya arasındaki çukurun derinleşmesine yardım edecek ve Almanya'nın ikiye bölünüşünün kesinleşmesini destekleyip, ağır bir sorum altına girecek lerdir.

Almanya Demokratik Cumhuriyeti Başkanı ve Almanya Sosyalist Birlik Partisi Birinci Sekreteri W. Ulbricht

Şu kanıdayız: Hıristiyan Demokrat Birliği ile Hıristiyan Sosyal Birliğinin bu yanlış politikaları, daha beş-on yıl ya da daha çok sürerse, bu, Almanya ve Almanlar için çok feci olacaktır. İşte bundan dolayı biz, Alman militarizmine, atom silâhlarıyla silâhlanmaya ve yeni faşizme karşı olanların bir araya gelerek anlaşmalarını istiyoruz.

Alman sorunu ve Almanya'nın geleceği sorunu üstünde, Sosyal Demokrat arkadaşlarımıza, görüşme ve karşılıklı düşüncelerimizi bildirmemizi öneriyoruz. Siz bu öneriyi uygun bulmuyor musunuz sayın arkadaşlar? Sizin işlerinize karışmak niyetinde değiliz. Büyük burjuvazinin uğursuz politikası yüzünden çıkmaza giren Alman sorununu bu çıkmazdan kurtarmak isteyenler kendilerine şu soruyu yöneltmek zorundadırlar: Alman sorununu bu çıkmazdan çıkarmak için kendi güçlerimiz yeter mi? Bizce, Sosyal Demokrat Parti, bu işi tek başına başaramıyacaktır. Sosyal Demokrat Parti, Hıristiyan Demokrat Birliği'nin güttüğü politikayı izlerse, Alman sorunu girdiği çıkmazdan kurtulamıyacaktır.

Bizim Sosyalist Birliğimizin de «SED», tek başına Alman sorununu çözümliyemiye ceğini özdenlikle kabul ediyoruz. Ama bu en büyük iki Alman partisi arasında, hiç olmazsa en az ölçüde yakınlaşma yolları sağlanabilirse, barış sorunları üstünde yine en az ölçüde uygunluk kurulabilirse ve Almanya'nın ikiliğini ortadan kaldırmak için en az ölçüde olsun işbirliği yapılabilirse, işte o zaman bu iki büyük parti elele çalışarak Almanya sorununun çözümüne doğru kesin bir ilerleme elde etmiş olurlar. Alman Demokratik Cumhuriyetinin Ocak 1966'da, Federal Almanya Meclisine sunduğu öneriler şunlardır:

Her iki Alman devleti, atomsal silâhlara sahip olmak isteğinden ve bu türlü çalış-

Almanya Sosyalist Birlik Partisin in ilk bulşma yeri olarak önerdiği Karl Marx şehrinden bir görünüş.

malara katılmaktan vazgeçmelidirler

Avrupa'da bugünkü sınırları tanımalıdırlar.

Alman Demokratik Cumhuriyeti ve Alman Federal Cumhuriyeti, Avrupa'nın barış ve güvenliğini koruma gereği olarak, NATO ülkeleriyle ve Varşova anlaşmasına girmiş bütün devletlerle diplomatik ilişkiler kurabilirler.

Her iki Alman devleti, silâhsızlanma konusunda müzakereye hazır olduklarını bildirmelidirler.

İki Alman hükümeti, aralarındaki ilişkiler ve yurttaşları arasındaki ilişkileri düzeltmeyi hedef tutan müzakerelere girişmeye hazır olduklarını bildirmelidirler.

İşe, silâhsızlanmadan başlanılması kanısındayız.

Batı Almanya'nın Birleşik Amerika Devletine tek yanlı bağlanmış olmasının, iki Almanyanın birleştirilmesi işiyle bağdaştırılamıyacağını açıkça anlamalıyız. Ancak ve ancak Avrupa dışı etkilerden kurtulmuş olan bağımsız bir devlet olarak gelecekteki birleşmiş Almanya, her ülkeyle işbirliğini geliştirebilir ve Avrupa'da barışın pekiştirilmesi görevini yapabilir.

Bu biçimde birleşmiş bir Almanya'nın, salt bir tek partinin karakterini taşımayacağı inancındayız. Tam tersine, böyle birleşmiş bir Almanya, Sosyal Demokrat Partinin, Sosyalist Birlik Partisinin ve İkiliğin kalkarak Almanya'nın birleşmesine katılan bütün Almanların düşünce ve tasarılarına göre kurulacaktır.

Gelecekteki birleşik Alman devletinde kim iktidara geçecek? Kim iktidar adayıdır?

Toplumun en güçlü sınıfı olan emekçiler, müttefikleriyle, yani köylü, esnaf ve aydınlarla birlikte, iktidara mı geçsin, yoksa milyoner yüz aile, yani milyoner yüz aileden kurulu mutlu azınlık mı iktidarda bulunsun? Daha başka bir deyişle, bugün Alman Federal Cumhuriyetinde, devlet ve yönetim işlerinde, orduda, güvenlik örgütünde, adliyede, dış işlerinde en önemli yerlere egemen olan ve kamu oyunu da etkileri altında tutan mutlu azınlık mı iktidarda bulunsun? Bunların hepsi, Almanya'nın birleşmesi zamanı gelince konuşulacak konulardır.

Demokratik Almanya Sosyalist Birliği Partisi «SED» bütün Alman ulusunun çıkarları gereği olan açık bir politika gütmektedir. Marks, Engels, Bebel ve Liebknecht'in Alman emekçi sınıfına verdikleri büyük ve tarihsel ödevi yapmak üzereyiz.

Sayın Sosyal Demokrat Partililer!

Bizimle birlikte yeni çıkar yollar aramak mı, yoksa geçmişteki anlaşmazlıklar ve ön yargılar üzerinde direnerek Alman sorununu çıkmazda bırakmak mı daha önemlidir?

Batı Almanya'nın tekelcileri, yani büyük kapitalistleri Leipzig'e ve Berlin'e gelip Alman Demokratik Cumhuriyeti resmî makamlarıyla ve örgütleriyle değinip konuşmaktan, iş yapmaktan hiç de çekinmiyorlar. Oyleyse, Batılı ve Doğulu emekçilerin ve önderlerinin biribirleriyle konuşmalarında sakınca olabilir mi? Onların konuşmamaları kime yarar? Gerçek şudur: Onların görüşüp konuşmamaları, ne Doğu, ne Batı Almanya'nın işçilerine yarar.

Almanya Sosyalist Birlik Partisi'yle, Alman Sosyal Demokrat Partisi arasında bir işbirliği kurmak için bizce hiç bir sakınca yoktur.

Bazı Sosyal Demokratlar, iki parti anlaşma yoluna girerse, Sosyal Demokrat Parti'nin kolayca tekerlekler altına girip çiğneneceğinden korkuyorlar. Böyle bir korku yersizdir. Çünkü sağlam bir örgütle donanmış, halkın büyük desteğini kazanmış ve 13 milyon Batı Almanya yurttaşının oylarını kazanmış olan Sosyal Demokrat Parti, çiğnenmek korkusuna kapılmamalıdır. Tarihsel bir zorun olan bu işbirliğini biz, iki büyük partiden hiç biri, öbürünü aldatmak ve kendisine avantajlar sağlamak yolunda kullanmıyacaklar diye anlıyoruz.

Keşki, Batı Almanya'dan çok sayıda Sosyal Demokrat Partili, Doğu Almanya'ya gelse de burasını kendi gözleriyle görüp, gördüklerine dayanarak bir hüküm verse! Keşki Alman Demokratik Cumhuriyetine gelseler de emeğimizi nasıl değerlendirdiğimizi ve politikamızın ürünlerini inceleyebilseler! Böyle olursa, birçok şeyleri yadırgayacaklardır. Belki şunu ya da bunu hemen beğenmiyeceklerdir. Ama bu Sosyal Demokrat Partililer ön yargılardan kurtulup dikkatli gözle durumumuza bakarlarsa, Sosyal Demokratların yarım yüz yıldan beri uğrunda savaştıkları sorunların ve amacın pek çoğunun Demokratik Almanya'da gerçekleşmiş olduğunu göreceklerdir. O zaman, bir çok alanlarda elde ettiğimiz başarının bir takımlarını, Sosyal Demokratların çalışmalarına ve mücadelelerine borçlu olduğumuzu anlayacaklardır. Çünkü Alman Sosyalist Birlik Partisi, hem Sosyal Demokrat Partinin yüzbinlerce eski üyelerinin, hem de kendi partisinin üyelerinin değerli deneyimlerinden yararlanmış ve onları kendine mal etmiştir.

Sayın Sosyal Demokrat arkadaşlarımız! Biz, sizlere öğütler vermek niyetinde değiliz. Batı Almanya'da durumu kendi lehinize geliştirmek sizin işinizdir. Yalnız Batı Almanya'da emekçilerin gücünü belirtmek çabasınındayız. Almanya sorununu girdiği çıkmazdan kurtarmak için yardımcı bir öge olacağı kanısındayız

Batı ve Doğu Almanlarının açık konuşmalarını sağlamak için heyetlerin kurulmasını öneriyoruz. Bir sefer Alman Demokratik Cumhuriyetinde, öbür sefer Alman Federal Cumhuriyetinde toplanıp konuşalım. Bu heyetlere, elden geldiğince halkın temsilcileri girsin. Böyle bir kurultaya, partilerimizin temsilcileriyle, Serbest Alman Sendikaları Birliğinin ve Batı Almanya Sendikalar Birliğinin temsilcileri, katılsın. Batı Almanya'nın ve oDğu Almanya'nın Barış dernekleri temsilcileri, ve kadın dernekleri temsilcileri ve gençlik örgütleri temsilcileri katılsın.

Ancak daha önce Alman Sosyalist Birlik Partisi ile Almanya Sosyal Demokrat Partisi, bazı ortak öneriler üstünde bir anlaşmaya varabilirlerse, Almanya sorunundaki buzlar çözülecek ve geniş bir danışma kurulu kurulabilecektir. Herhalde temsilcilerimizin görüşmeleri gerekir.

Sayın Sosyal Demokrat arkadaşlar!

Almanya sorununun soğuk savaş buzlarından kurtulması hedefini güden işbu önerimizi lütfen dikkatle okumanızı ve dostlarınızla bu konu üstünde konuşmanızı özellikle rica ediyoruz. Almanya'nın ikiliğini yenmeliyiz. Bu kaçınılmaz bir ödevdir ve işe çabuk sarılmalıyız.

İşte bu düşüncelerle biz, yakında toplanacak olan Alman Sosyal Demokrat Partisinin büyük kurultayına başarılar dileriz.

Alman Sosyalist Birliği

Merkez Komitesi

Birinci Sekreteri

W. Ulbricht

Gelecek hafta

ALMAN SOSYAL DEMOKRAT PARTİSİNİN CEVABI

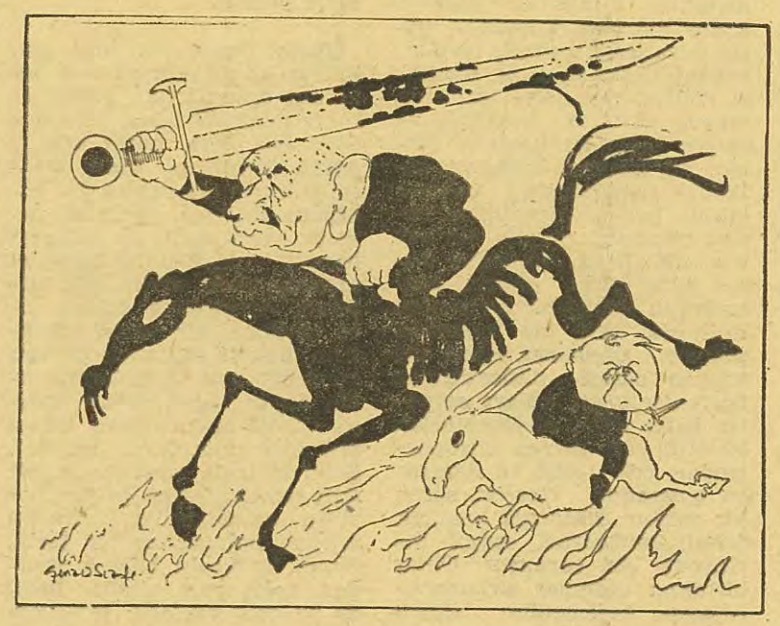

Johnson'un komünist ülkelerden gelen tek yargıcı!

Johnson'un yargılanmasına Jean-Paul Sartre'ın başkanlığında baharda Paris'te başlanacak. Yargıçlar arasında, komünist ülkelerden gelen bir tek kişi var. Bu kişi, Yugoslav Profesör Vladimir Dedijer'dir. Ne var ki, Dedijer'in Lord Bertrand Russel mahkemeşine katılması, Yugoslavya'da sert ve acayip bir tartışmaya yol açmıştır.

Yugoslav Mukavemet Hareketinin tarihçisi olan Dedijer, önemli mevkilerde bulunduktan sonra, Milovan Djilas'ı desteklediği için 1955'te gözden düşmüştür. «Ülkesine zararlı haberler yaymak» suçundan mahkûm olmuş, fakat cezası tecil edilmiştir.

Tarih profesörüne, bir yıl sonra ülkesinden ayrılma müsaadesi verilmiştir. Dedijer, sırası ile, Manchester, Harvard ve Cornell üniversitelerinde profesörlük yapmıştır. Geçen yıl Yugoslavya'ya dönerek, politika dışında tarih çalışmalarına devam etmiştir. Batı'da geçirdiği yıllar sırasında, dürüstlüğü ile ün kazandığı için Lord Bertrand Russel, tarihçi profesörü mahkemesinde yer almağa çağırmıştır.

Dedijer, «Politika» gazetesinde bu çağrıya neden uyduğunu açıklamıştır. Ne var ki bir süre sonra, Yugoslav liderlerinden Kardelj'in yakın arkadaşı Slovenya Bilimler Akademisi Başkanı Josip Vidmar'ın hücumlarıyla karşılaşmıştır. Vidmar'a göre, Yugoslavya, Bertrand Russel'in teşebüsüne katılma ve bunun propagandasını yapma durumunda değildir. Vietnam Savaşı konusunda Vidmar'ın tezleri, şaşılacak ölçüde Amerikaya yakın olmuştur.

Dedijer'in savunmasını, bir talebe gazetesi olan «Tribuna» yüklenmiştir. Gençler, aynı zamanda, Bertrand Russel'i destekleme komitesi kurmuşlardır. Tribuna gazetesi, Yugoslav Hükümetini, Vietnam Savaşı ortasında Amerikan ordusuna ayakkabı satmakla suçlamaktadır. Yugoslavya'da, bu cesur teşebbüsün, Vietnam konusunda serbest bir tartışmaya başlangıç teşkil edeceği umulmaktadır. Yugoslav Yazarlar Birliği Başkanı Matej Bor ve birçok tanınmış kişi, Dedijer'i desteklediklerini belirten bir mektup kaleme almışlardır. Yetkililer, bu mektubun yayınlanmasını yasaklamışlardır.

Yugoslav yetkililerinin Dedijer'e karşı tedbir alıp almıyacakları henüz meçhuldür. Eğer alınırsa, on yıl önce «Amerikancılık» tan mahkûm edilen tarih profesörünün, bu sefer de Amerikan aleyhtarlığından suçlanması doğrusu çok tuhaf olacaktır.

Bir yandan Amerikan baskısı, öte yandan Çin aleyhtarlığı, böyle tuhaflıkların çoğalmasına yol açmıştır.

Almanya ve nazizim!

En azılı nazileri gizli servislerin başına getirmekte tereddüt etmeyen Washington, Kiesinger'in, adayları Schröder yerine Hiristiyan Demokratların Başbakan adayı seçilmesi üzerine ateş püskürtmektedir. Amerikan basını, «Skandal! Bir nazi nasıl başbakan olabilir?» diye kampanya açmıştır. Bu feryatlar, körükörüne Washington'a bağlı bir politikadan, milli çıkarları da göz önünde tutan bir politikaya Almanya'nın yönelme eğilimi göstermesi üzerine yükselmektedir. Nazilik feryadı, bir maskeden ibarettir.

Almanya, körü körüne Amerikancılığın, milli çıkarlar açısından ne ölçüde zararlı olduğunu nihayet görmeye başlamıştır. «Alman Mucizesi»nin mimarı sayılan Erhard'ı, çok güvendiği Amerikalı dostları kolayca harcamışlardır. Prof. Ahmet Şükrü Esmer, Ulus gazetesinde, Amerikaya kul köle olmanın sonuçlarını çok güzel açıklamaktadır :

«Erhard, Amerikaya çok umut bağlamış, Fransa ile arasını açmış, Doğu'ya dirsek çevirmiş ve Almanya'yı çıkmaza götürmüştür. Amerika bu yakınlığa mukabele etmemiş, Almanyadaki Amerikan askerlerinin masraflarını karşılamak için Almanya'yı, Amerika'dan yılda 900 milyon dolarlık silâh satın almaya zorlayarak ekonomisini bozmuş, sonunda Rusya ile anlaşma karşılığı nükleer silah ortaklığından vazgeçerek Alman dostluğuna ihanet etmiştir. **Amerika, kendi çıkarları yolunda Almanya'yı feda etmiştir. Tıpkı kendi çıkarları uğrunda Kıbrıs konusunda Türkiye'yi feda ettiği gibi.**

Kiesinger'in ilk basın toplantısı, eğer hükümetini kurarsa, Erhard'dan ayrı bir yol takip edeceğini anlatmaktadır. Söyledikleri, sosyalistlerin görüşlerine de yakın geliyor. Sosyalistler, Washington ile birlikte, Paris'le de ilişkilerin kuvvetlendirilmesini, Doğu Avrupa ülkeleri ile ilişkiler kurulmasını, Amerika ile nükleer ortaklıktan vazgeçilmesini, Moskova ile birleşme üzerinde görüşmelere başlanmasını istiyorlar.

Her kim kurarsa kursun, gelecek koalisyon, soyalistlerin çizdiği bu yolu aynen takip etmeyebilir, fakat Erhard'ın yolundan da ayrılacağı şüphe götürmez».

Washington'un birdenbire nazi tehlikesini keşfi, bu yüzdendir.

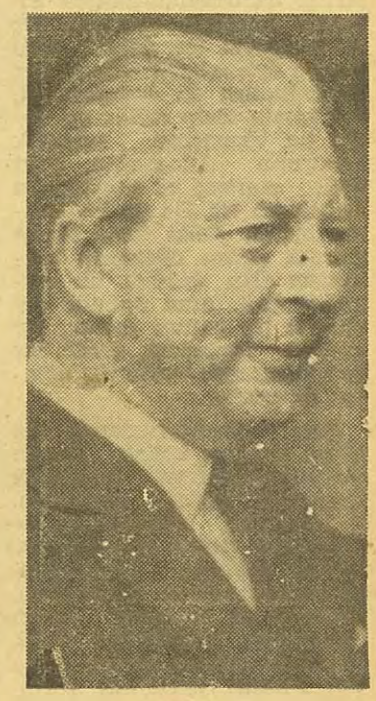

Kiesinger
ABD. nazi imal ediyor!

BEKLENEN ŞİİR KİTABI

SUSAN ANADOLU

ÖMER FARUK TOPRAK

FAHİR ONGER YAYINLARINDA

YENİ ÇIKTI

FİYATI : 3 LİRA

P.K. 918 İSTANBUL

YÖN — 149

KİTAPLAR

samih emre

BİRİKEN NİYETLER

Yayım hayatının hızına, çıkan kitapların hepsini izlemeye, yetişmenin olanağı yok. Bu belli bir şey; ama kişinin kendi sevgi, istek, seçim ve dikkat sınırları içinde, belki de uzun süredir özlediği halde, eline geçen kitabı bekletme zorunluğuna katlanması da kolay değil. Okumayı istediği bir şeyi okuyamama durumunda olmak niçin? Bırakılanların yanında öne geçen ilgileri yaratanlar daha iyi de onun için mi? Bu gerçek olsaydı güzel bir teselliydi. Ama değil. Yaşanan günün doğal çağrışımları, sevimli ve yakın gelen kolaylıklar, önemli sayılan görev zorunlukları, faydalanma ihtiyacının baskıcı acelesi, nice eseri, kendinden daha güzel, daha önemli ve değerli olanın önüne geçirir. Çok zaman kendinize karşı da özgür değilsinizdir burda. Bazan öğrenme dileği, bütün güzellik dileklerinin önüne geçer. Nice tesadüf filminden sonra eve dönünce ansiklopedilere sarıldığını, tarih karıştırdığımı, beni dürten herhangi bir merakın ardında yeni yeni konulara dalarak ilk ilgimi de unuttuğumu hatırlarım. Örneğin ayakta kitap okudunuz mu hiç? Hani şöyle kitaplık rafları önünde, eski bir albümün bakılmadan durulmaz fotoğraflarına dalarcasına rasgele kitaplar seçmekle başlayan bir el tutuşuyla işe dalıp, nice zaman öylece hafif salınıp yor gunluğunuzu da duymayarak, tek kitabı seçip rahat ve derin bır okumanın yalnızlık huzurunu dalamadan, çeşit çeşit eserlere el uzattığınızı hatırlayın bir. Bu da bir okuma biçimi. Belki daha sonra gelecek ısrarlı dileklerin başlangıcı olan dağınık bir dalgınlık hali. Ama önünde durulmaz bir şaşkın merak, bir arayıcı perişanlık, esefli bir hayıflanmayla inatlı bir niyetin ilk adımı.

Hep okuduklarımdan söz ettim şimdiye kadar. Bugün okuyamadıklarımı anlatmak istiyorum. Elime geçmeyen, duymadığım, görmediğim, okunmaya değer bulmadığım, bilerek sonraya bıraktığım, satınalamadığıma üzüldüğüm, başlayıp da sıkılarak yarım bıraktığım kitaplardan değil. Paketten çıkınca sevinç yaratan, kitapçı vitrininde görüldüğü zaman hemen alınan, okumaya niyet edilen, sayfaları çabucak açılan, eğer kendiliğinden açıksa sofra başında bile olsa dizinizin dibinden ayırmamak için yancağınızınza koyup ilk fırsatta el atmak için uygun dakika gözettiğiniz, sonra değişik aşamalarda rascgele karıştırma olanağıyle yetinme zorunluğunda kalarak bir süre hep yanınızda taşıdığınız, göre göre alıştığınız halde bir türlü tam okuma anına giremediğiniz, ilk notları sayfa başlarında yarım kalmış ihtiyaç kitapların bir kısmından söz edeceğim bugün. Tabii gene —içtenlikle— benim için birer gecikme esefi olduklarını duyarak.

Burhan Toprak'ın «Yunus Emre Divanı» na böyle sarılmak istedim. Lise gençliğimde Yunus Emre'ye ilk başlayan yol, onun kitabı olmuştu benim için. Yıllar öncesinin ilk merakına Yunus'un eserleri kadar Burhan Toprak'ın güzel işaretleriyle gitmiş olabileceğimi düşündüm. İş Bankası Kültür yayınları arasında çıkmış güzel bir baskıydı. — Doğru olmadığı halde— şiirlere ad konarak bulunma kolaylığı sağlanmıştı. Çoğunu bilsem bile yeniden biraz Yunus okumak gerekli bir haz göründü bana. Karşıma önsöz çıktı önce: «İnsan, sonsuzluğun içinde bir zerre olan dünyada, belli bir toplumda yaşıyor... Şüphenin rahat yastığında başını dinlendirmek istiyenler, yani kolayı sevenler belki şöyle düşünebilirler. Relatif, salt gerçek düşüncesinden çok bilgi ve deneme ye uygundur. Gerçek, süren bir oluştur. Metafizik konular, felsefi bilmeceler, sosyal ihtiraslar bizi sarmıyor. Onlar birtakım bilinmez sırlardır»... Atlayıp geçemedim; doğru ve gerekli de bulmadım bu lâfları; Yunus şiiri —ben istemeden— Burhan Toprak'ın ardında kaldı, Hele o «Şüphenin rahat yastığında başını dinlendirmek istiyenler...» sözü. Gerçi «Şüphe bir nûra doğru koşmaktır —Hakkı tenvir ukûl için haktır »ama bu, kolayı seçmek midir? Ne diyordu St. Augustine: «İman, görmediğimize inanmaktır; bunun mükâfatı da inandığımızı görmektir». Böylece Gölpınarlı'nın kılı kırk yaran bilimsel titizliğini bir an kenara bırakıp —Hem de alfabetik sırayı unutarak— Yunus'u keşfedenlerden birinin seçimlerini okumak istediğim halde, buna devam iradesini bulamadım kendimde; o günden beri de başka fırsat olmadı. (Ankara 1966, 190 sayfa, 20 lira)

Gecikmiş bir karşılaşmayla Prof. Dr. Mustafa Akdağ'ın «Büyük Celâli Karışıklıklarının Başlaması» adlı eserini görü rgörmez almıştım. (Erzurum 1963, Atatürk Üniversitesi Yayınları 298 sayfa 12 lira). «Devlet» çevirisine şöyle başlar Sabahattin Eyuboğlu: «Okuyucu, önsöz okumazsın sen; biliyoruz, kendimizden biliyoruz bunu. Haksız da değilsin hani. Önsözlerin çoğu, anlayışına sınır koyar, bir gözlük takar gözüne, Öyle bir gözlük ki ne kadar güzel de gösterse görülmüş bir dünyayı gösterir sana...» Ben bütün önsözleri okurum nedense. Mustafa Akdağ'ın eserinin baskı serüvenini anlatan ilk deyişlerine de hemen göz attım. 1943 tarihli bir doktora tezinin, doçentlik tezi halinde sürdürülen devamı olduğunu, 1959 yılında basılmak üzere üniversite yıllığına verildiği halde başlangıç kısmının ancak 1963 de ortaya çıkarılabildiğini öğrendim. 1550 - 1575 arasını ele alan bu ilk cildin arkası belki de aradan geçen zaman içinde yayımlanıp tamamlanmıştır. Bir tarihçi değilim; Meraklarım da, ilgilerim de çok zaman onların raslantılarına bağlı olabilir. Ama bu kitabın konusu, sanırım benim gibi nice kişinin o kadar beklediği bir ilginçlikdeydi. Hemen başladım okumaya. Evliya Çelebi'de o kadar canlı anılarını gördüğüm ...(Sadrazama şöyle diyordu Katırcıoğlu, yoksa başkası mı: «Dede Efendi, Dede Efendi; Gün akşamlıdır. Çıkası canım için ben dostumu ele mi veririm? Ne halin varsa gör.») Celâli isyanlarının tarihî esası, meselenin tarifi bölümüne başladım ama kaynakların tenkidinde durakladım birden. İlk hızım kesilmiş, mühimme defterlerinin kusur ve boşluklarını açıklayan eleştiride alev sönmüştü, O gün bugün hep masamın üstünde kitap. İstediğim halde okuyamadım bir türlü. Kaldırıp rafına da koyamadan her eve dönüşümde yanına onu besleyen bir iki başka kitap ekleyip kaldırarak süründürdüm durdum. Demek ki hazırlıklı değilmişim yeterince. Gene de merakım üstünde. Elbet olacak.

Tarık Dursun K. nın son hikâye kitabı eski ve taze bir anının sıcaklığıyle yakın ve kolay göründü bana. «Sevmek Diye Bir Şey», hatta «Güzel Avrat Otu»ndan sonra «Hasangiller»in devamına ilk hikâyede raslama, garip bir heyecan verdi önce; ilk hikâyeyi hemen okudum. O bildiğim arınmış, sade, derin, özlü anlatım. Ayrıntılara dalmış gibi görünen, bir yakın objektifin dikkatli seçimiyle de tam gerektiği yeri aydınlatmış olan özgün bakış. Sonra nasılsa «Yabanın Adamları» karışmış öbür kitapların arasına. Belki de bana sıralamada yardım etmek isteyen ev sevgilerinin gayretkeşliği Aradım aradım bulamadım bir türlü. Şimdi bu kaybı bilerek yeniden bakıyorum kitaba. Belki de bu gece yeniden okumaya başlama kniyetiyle. (Kurul Yayınevi, İstanbul 1966, 14 hikâye, 100 sayfa, 4 lira)

Bir dostun «Gizli Şair» dediği Cevat Çapan'ın doktora tezi «İrlanda Tiyatrosunda Gereçekçilik» (İst. Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları 1194, 1960 sayfa 875 kuruş) ile Sappho'dan şiir çevirileri birlikte geldi. Sevinç veren kitaplardan, teşekkürü hep ihma ledilen güzel ilgilerden (Uğrak Kitabevi yayınları, 1966, 80 sayfa, 4 lira—) İkisini —nerden nereye— yanyana koymuştum. İster istemez ikisine de emek vermiş olan aynı adamın değişken sevgilerini düşündüm önce. Daha Çan yayınları arasında yayımladığı «Çin'den Peru'ya» şiir çevirilerini okuyamadığım Cevap Çapan'ın bu siir arayışıyla, bilimsel kişiliğinin şüphesiz gene kendi seçicine de yanan tercihini karşılaştırdım. Hepsi ilk düşüncelerde kaldı bunların. Şiirleri başka bir yazıya konu yapmayı düşünerek ayırdım, tezini daha sağlıklı bir okuma zamanı için bir yana koydum; böylece eserlerin emekli değeri, benim onlara vermeyi düşündüğüm önem oranında gecikip unutulmuş oldu böylece. Hâlâ okuyamadım; üzgünüm ama ne yapayım?

Türkçeye ilk eserleri çevrilen üç önemli yazardan üç değişik kitap. Antonio Gramsci'nin Hapishane Mektupları (Gerçek Yayınları, çeviren Attila Tokatlı, 80 sayfa 4 lira). Her satırında insan ıstırabının ayrı bir çeşidinin yürek attığı sıcak mı sıcak — hele bizim edebiyatımızda hiç örneği bulunmayan— mektup örnekleri. Bakın ne diyor Gramsci: «Bana verecekleri cezaya bakıp da ürkmeğe, endişelenmeğe kalkma sakın. On dört yıldan 17 yıla kadar olacak sanıyorum ama daha ağır bir şey de olabilir bu ceza anacığım. Çünkü aleyhimde hiç bir delil yok. Ben şu bildiğin oğlun, delil bırakmadan ne yapmış olabilirim ki? İçin rahat etsin. Seni kucaklıyorum.» (32). İşte böyle her satırı. Şimdi de başucumda gene. Rasgele açıp her gece bir insanın nasıl yetiştiğini, nasıl yüceldiğini, nasıl kurban edildiğini —tekrar tekrar — okuyorum. Ne diyebilirim başka?

Simone De Beauvoir'ın denemesi: Sade'ı Yakmalı mı? Fahir Önger yayınları arasında Cemal Süreya'nın çevirisiyle çıktı Sadizm'den başka ilgili birşeyini bilmediğimiz, 28 ciltlik külliyatı Fransa'da da yeni yeni değerlendirilen bir eski - yeni yazar, Çağıran kitaplardan biri elimdeki, ama ben yetişemedim henüz sesine. Bekliyorum. Gene Fahir Önger yayınları içinde St. Barbaralı Balıkçıların Ayaklanması. Anna Seghers'den Türkçede ilk eser; bulunması da çevrilmesi de kolay olmamıştır herhalde; bütün özlemime karşı benim için de okunması mümkün olmadı henüz.

Daha... İçimde niyeti canlı duran okunmamış, özlenmiş birçok kitap. Böyle adlarını anıp ta yetinerek değil, yaşanmış bir okuma hazzının duyurusuna fırsat veren yazılara konu olmalarını diliyerek, okşar gibi, sevgiyle bakıyorum hepsine.

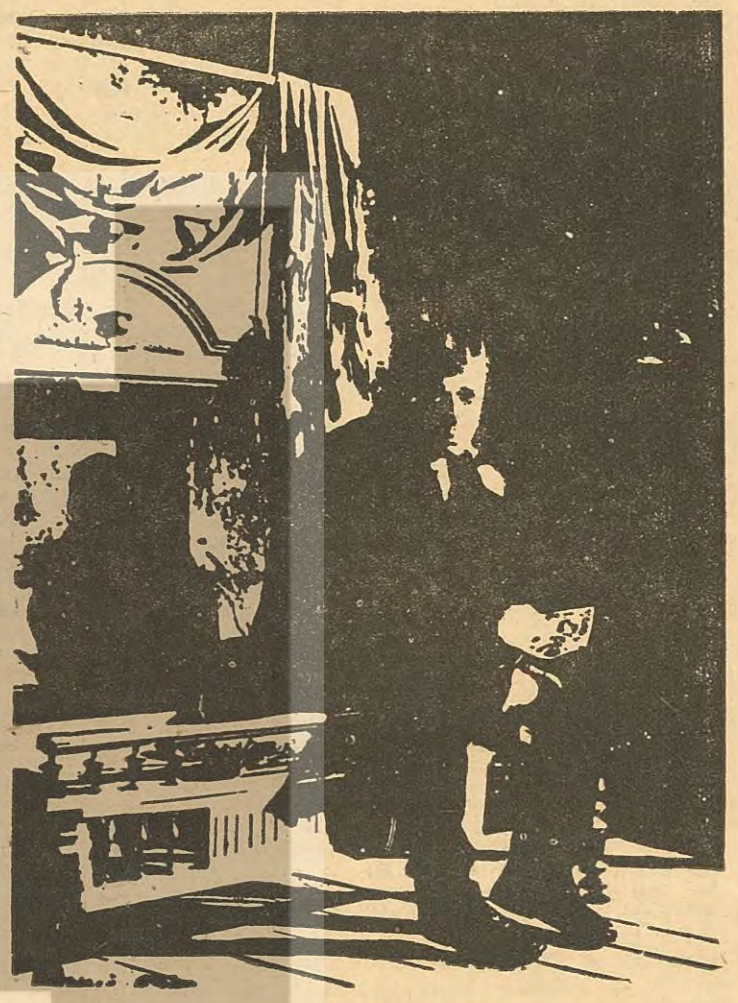

COSMOS'UN PALTO'SU

Ayperi Akalan

Gogol'un Palto'sunu Cosmos'un oyunlaştırmasına değinmek istiyorum.. Kanıtlamaya hiç gereksinmeden hemen tüm eleştiricilerin göğe çıkardığı Cosmos.. «Yama» dan söz aça aça, Palto'yu sorumsuz kesip biçip yapıştırmaların, yamaların başarısız renklerine bulamış olan Cosmos...

Oyuna ne katmıştır Cosmoş? Kendi deyimi ile «Pek bir açıklık, belirlilik yoktur öyküde»... «Oykü, Akaki'nin Petersburg'un koyu karanlıklarında ölmesiyle bitiyordu», «bulanık bir çayın içinde şekerin erimesi gibi». Bu «bulanıklığı» öyküye kişiler, söyleşiler, belirlilikler katmakla dağıtmaya çalışmıştır Cosmos, («Çoğu o kadar birbirine benziyordu ki tek bir sembol gibiydiler»). Oysa Gogol'un öyküsünün sunduğu asıl öz, asıl etkililiği burada idi. Bir bataklık bulanıklığında çaresiz kımıltılarla kıpırdayan, o koyu karanlık karabasanda yitip gitmeye yargılı bir insancık... Gogol'un Ruslara asıl açıklamak istediği bu kara, kokmuş toplumsal ortam, «tüm kişilerin tek bir sembol gibi verildiği» ağır boğuntu idi. Gogol, Akaki'yi «bir insan» ı, bir küçücük böcek güçsüzlüğünde «eritiverirken», Akaki'nin de «bir insan» olduğunun üstüne basarken, gözlerin ve yüreklerin ona değil, onun üstüne basıp onu ezen ortama, yâni düzene çevrilmesini istiyordu. Cosmos'un beyenmeyip bozduğu yoğun yalınlığın, kara durgunluğun simgesel tekdüzeliğin anlamı buydu. Müfettiş'in yazarı, Palto'da da ne anlattığının iyice bilincindedir. Bu bilinç, Gogol'un toplumsal ve kişisel özellikleri ile koşulludur. Bu koşulları zorlamak, Gogol'u bozmayı göze almak, Gogol'u küçümsemek demektir. Ya da Palto'nun tüm anlattığını daha çok «bürokrasiden yakınmak» diye anlamaktır ki, bu da gelişmiş Batının pek çok aydınlarına özgü bir baştansavmacılık olsa gerektir. Ana konu bürokrasiden yakınmak olsaydı, Palto, en azından Çehov, Lenç, Zozula, Katayev, Zoşçenko, Ehrenburg tarafından hem de birkaç kez aşılmış, çoktan geçilmiş olurdu.. Palto'yu evrensel kılan bir başka öz olsa gerektir. Gogol'un bir oyunda bir olay anlatılmasından ne anladığı açıktır. Onun yöneldiği siyasal rejimin bir kesimi değil, tümünü kapsıyor olmalı ki, Müfettiş'e deygin «Tiyatrodan Çıkış»da şöyle der: «Garip olan şudur ki, komedya yazarlarımız hükümetle uğraşmaktan bir türlü vazgeçemiyorlar. Bizde hiç bir piyes araya hükümet girmeyince bitmez (.....) Bu doğru, ama olagan da, Çünkü hepimiz hükümete bağlıyız. Hemen hemen hepimiz memuruz. Aşağı yukarı bütün ilişkilerimiz hükümetle, Tabii bu halimiz az çok yazarlarımızın eserlerinde de görülecek». Görüldüğü gibi, «ilişkiler» hükümetledir. Gogol'un verimli çağında, Çarlık Rusyasında «istibdadın en lâf anlamaz bir timsali» olan Çar Nikola'nın mutlakiyet ve sansürünün hüküm sürdüğü düşünülürse, «hükmetle ilişkiler»den doğrudan doğruya çökmeye yüz tutmuş bir feodal imparatorluğun bozuk düzeninin yargılanmasını anlamak gerekir. Gogol'un bir oyun (Müfettiş), bir öykü (Palto) ve bir romanla (Olü Canlar) deşip açıkladığı düzenin tümüdür. Daha fazlası için ne olanağı, ne de tutkusu vardır. (Yurdunu sanatçı küskünlükleri içinde uzun yıllar bırakıp gittiğini, en soylu kitabının ikinci cildini yayınlamaktansa yakmayı yeğlediğini hatırlayın). Ama kesindir ki, o, bütün Rusyayı anlatmak istemiştir. Korkunç bir sâdelikle, altını hiç çizmeden, yoruma, yargıya, hatta duygusallığa kapılmadan yalın mı yalın anlatımının amacı budur. Gerçeği, Rusyayı doğru ve kesin «Rusya için yeni bir biçimde» anlat-

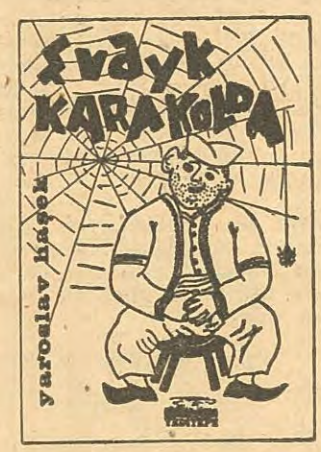

YENİ ÇIKTI
6 Lira
YEDİTEPE YAYINLARI
P.K. 77/İSTANBUL

mak. Yoksa destansılara (Taras Bulba) devam edebilirdi. Yazarın amacı ve yazarlık özellikleri bu olunca, onun ve konularının trafik yalınlığına hiç dokunmamak gerekirdi. Oysa, oyunlaştırmasında Cosmos, böyle bir düzene ışık tutmanın vereceği boğuntunun ne önemini sezmiş, ne de acı tadına varmıştır. Oyunda sonun değiştirilmesinin tek yorumu bu olabilir. Palto, o günün Rus aydınlarını canevinden vurmuştu. Bugünün aydın yazarı, Gogol-Palto-Rusya üçlüsü olayına, üçünün ögelerini birbirine katarak, bir arada bakmak zorundadır. Fransız yazarı gereğince ilgilendirmeyen bu üçlülük, azgelişmiş ülkelerin ortamda eserin aslına tam uygunluğunu zorunlu kılar. Ve de doğru dengesine oturur. Palto'da acınacak durumda olan, bir kişi değil, tüm ülkedir. Tümü birden bir tokattır yüzlere çarpan... Tümü birden, sorumluluğunu ve acısını herkesin paylaşmak zorunda oldığu bir ortak kader birliği bileşimindedir. Akaki, evrensel güçlülükte anlatılmıştır. Ama Akaki, bir «tüme varım»ın hareket noktasıdır. Palto'da. Yazar için de, okuyucu-seyirci için de. Oyunun bu ortaklık durumu, bu katılınmışlık üstüne kurulması yerinde olurdu. Palto'nun sahne uygulamasını bir aydın Türk yazarı yapmış olsaydı, elde edilecek sonuç, Cosmos'unki gibi sakat, allegorilerin içinde dengesi bozulmuş bir kişi öyküsü olmaktan çıkacak, genellemeye gidilemeyişin darlığından kurtulmuş bir başarı olacaktı. Palto'yu oynamayı seçmek, bence, Palto'yu sahneye uygulamayı seçmeyi de beraberinde getirmeliydi.

«Gogol'u zamanında anlamamış olanlara» gelince, (böyle diyor Cosmos... Oyunun sonunda Akaki'yi mezarından fırlayıp mutluluğunun, paltosunun hesabını soran, paltolara el koyan bir hayalete dönüştürmüş... Güzelim öykünün isyan, öfke aşılayan trajik sonu yerine, bu allegorik palto trafiği, Gogol'u Marçel Ayme soğukluklarına dönüştürmekten başka ne ki?)... Gogol'u anlamamış olmak, bir suçluluk durumu değil, bir tarihsel ve toplumsal koşul çizgisi idi. Bu çizgi, 1842 Rusya'sında daha öte'de olamazdı. Kaldı ki, Gogol, Rusya'ya bakılmasını, görülenlerden acı, öfke, ortak sorumluluk ve isyan duyulmasını istiyordu. Ve Palto, bunu hemen hemen elde etti.. (Dostoyevski, «Palto'dan çıkıp» Sibirya'ya kadar başka nasıl gider?). Cosmos'un palto trafiği duygu ve güzellikten yoksun bir ukalalık, bir yozlaştırma olmuş. (Ne de böylesine bir «partal» dır Akaki'nin paltosu. Eski ve yıpranmış, giyile giyile tür değiştirmiştir o kadar). Kendi gerçeğimize bu kadar benzer gerçeklere Batılı aydının çok bilmiş, yorgun gözüyle bakmak niye? Palto bizim öykümüzdür. Cosmos'a mutlaka ondan el çektirmek gerekti. Gogol, hepsi de en az Akaki kadar bahtsız «memurlar»ı gösterirken. Akaki'yi kendinden daha bahtsızlara ezdirirken, «işte düzenin sonuçları» demek istiyordu. Akaki'nin öyküsü, içine çok bilmişlik karıştırılmamış valın bir tragedya idi. Mutluluk, palto, durumunun bilincinde olmak gücü ne Akaki'nin, ne de okuyucularının asla olamazdı. Yıl 1842' dir. Henüz, umutların bile soyluluk ların elinde olduğu sanılan yıllardır onlar. Gogol, elbet böylesine karamsardı. Yol gösterici, çözüm bulucu da değildi. Yumuşak bir anlatım içinde, ama acı mı acı, zehir zakkum bir öz sunuyordu Otesinin onu ilgilendirebileceğini söyleyemeyiz. Cosmos, değişik sonunda bunu söylemek istiyor idiyse, denebilecek tek şey —en azından— üstesinden gelemediğidir.

Türk seyirciler için olduğu kadar, dünya tiyatrosu için de, oyun, —öyküde olduğu gibi— ağır, karamsar boğuntusu ile verilseydi, sonuç Gogolu kutlama kertesine varacaktı. Böyle yapılsaydı oyunun donuklaşması, sıkıcı olması sakıncası doğar mıydı? Sanmıyorum. Ankara Deneme Sahnesinin Yaşar Kemal uygulamasını (Uzun Dere) hatırlatmak yeterdi kendimize güvenmek için. Hele gençlerimize...

SAHNEYE KOYUŞ

Engin Cezzar sahneye koyuşunda, önce Cosmos'un yanılmaları ve başarısızlıkları ile sınırlı, koşulluydu. Cosmos'a kapılışı, Gogol'un tüme varımcı tutumunu ön plâna çıkaracak yerde, Akaki'yi bir karakter olarak derinlemesine işlemesine, böylece Akaki'yi yer yer bir «doğuştan eksik», sağlıksız kişi, eni konu ruh hastası niteliğinde çizmesine yol açtı. (Örneğin ilk perdede, isminin konuluş öyküsünü anlatan Akaki, bir eksik, sağlıksız kişiydi). Gene Cosmos'un yorumu, -Gogol'un isteğinin aksine- diğer kişileri (memurları) «bilinçli kötüler» olarak işlemesine yol açmış. Ustelik bu kişiler, tutuk oyuncularla oynanıyor. Akaki'nin etrafında bir oyun bütünlüğü sağlanamıyordu. Ülkü Tamer gibi bir şair oyuncu bile, sözcüklerin tadına varamamış, durmaksızın oyun dışına kaçan bir eğretilik içindeydi. Ama bu yorum açısı içinde Cezzar, şimdiye dek gördüğümüz oyunlarının en başarılısını, en duygulusunu, en ölçülüsünü verdi. İlk kez, bozuk diksiyonuna bile işittirmeyen, kapıp götüren bir oyun gücündeydi. Akaki'ye —yanlışları da olsa— gönül vererek oynadığı hemen belli oluyordu.

Ne var ki diğer oyuncuların kötü işlenmesi, başarısız oyunları, Engin Cezzar'ın oyunda tek olmak isteğini duyduğu kamısını uyandırıyor. Oyunun dramatik gerilimini bölüşmeye razı olmadan yalnız kendinde toplamak amacı— ya da raslantısı—, Cosmos'a göre doğru, fakat Gogol'a göre yanlıştı. Gogol, «Komedya, kendiliğinden piyesteki bütün kişileri içine almalı, hepsini birden ilgilendirmeli, yalnız bir ikisini değil.. Ancak bu takdirde bütün kişiler eserin kahramanı olur Komedyanın akışı, gidişi bütün makinayı sarsar. Hiç bir tekerlek paslanmış, işten kalmış olarak durmamalıdır» der. Şüphesiz bu sözler, tekst için söylenmiştir. Ama sahneye koyuş için de geçerli olduğu açıktır. Böyle olsadyı, oyun Rus gerçekçiliği için olduğu kadar, Gogol için de en doğru çizgiye oturabilirdi. Oysa Cezzar, oyunu belli bir merkeze, ille de kendi üstüne çekmek eğilimindeydi. Bu bütünsüzlüğe, kişi oyunu açısına katılan bir yanlış öge de müzik oldu. Elektronik müziğin fazla dramatik etkisi sinema kuramcısı Sadoul'un «oğlan kıza bir tokat atmaya görsün, müzik ardından yetişir iki tokat da o patlatır» sözleriyle kınadığı bir göze sokuculukta idi. Nerdeyse, korku filmlerinin gerilime hazırlayıcı, yazardan ve oyuncudan çok anlatacağı ukalâlığı ile önde giden patavatsız müziği idi işitilen. Oysa yeni palto ile birlikte duyulan o sevinç kımıltıları içindeki oynak yöresel havalar —diğer sahnelerin patırtısı olmasa— sessizliğin içinde belirse idi, ne kadar etkileyici olacaktı. Müziğin yanlışlığı, fazlalığı yanısıra düzenli, bilinçli ve özellikle güzel kostümlerle tam bir renk uyuşması yapan plastik bir dekor gördük. Metin Deniz'in duygulu dekoru, bir paltonun aşırı partallığında, bir de Akaki'nin odasının yoksulluğunda aksıyordu. (Soyutlamaya bu kerte yanaşmak niye?). Fon perdesinin yeterince uzakta olmayışını, bu yüzden yer yer dekorun plastiğini bozuşunu sahne darlığına bağlıyorum.

Oyunun eleştirilmesi gerekli ikinci kişisi Turgut Boralı. Yılların getirdiği sahne rahatlığı içinde oynayan Boralı seyirciyi kavrıyordu şüphesiz. Ama Gogol'un kişilerini, Rus yazarlarının kişilerini bilenler için durmaksızın yanlış çıkışlar yapan, oynadığı kişinin nerede ak, nerede kara olduğunu bozbulanık biribirine katıştırmış, ucuz fars oyuncusu olarak kaldı. Oyun boyunca, oyunun iç burkucu hüznünden, patırtıcı Rus melankolisinden pek az pay düştü Boralı'ya. Müştükçe de alıştığı gibi— iç çekmekle yetindi. Ama oyunda bir tek kişi Gogol'un öyküsünün anlamını tümüyle kavramış, yazara ve öyküsüne tam bir yakınlık içinde bütün takımdan ayrılıyor, kısacık rolünde büyük bir saygılılık, tam bir ölçü ve denge içinde Gogol ile seyirci arasında en sağlam köprü olan Umur Bugay.

Tümü ile başarısız mıydı oyun? Hayır... Cezzar, üstünde bunca konuşulmaya değer, ince eleyip sık dokumayı gerektiren bir oyun koydu sahnesine. Cosmos'dan kurtulabilseydi, oyunlaştırma için bir başkası ile işbirliği etseydi, sonuç, hiç şüphesiz tartışılmaz bir başarı olacaktı. Kendisi de oyunculuğunun dönüm noktası olabilecek bir oyun veriyor. Ozetle, tiyatroseverlerin gidip görmesi, üstünde tartışması gereken bir oyundur Palto. Ne yazık ki seyredeceğiniz artık Gogol'un Palto'su değildir. Cosmos'unkidir. Öyküyü okumayanlar sakın Gogol'u yargılamaya kalkmasınlar oyunla. Gogol, gerçekçilikten yana Rusların olduğu kadar, dünyanın da büyük ustalarından biridir. Belki de Cosmos'un yeteneği, onun yanında cılız kalmaya önceden yargılıydı...

Attilâ İlhan'ın defteri

13 KASIM, PAZAR

Sabah, Dr. Herbert Melzig'in 1942'de yayınladığı «Atatürk'ün başlıca nutukları» derlemesini karıştırıyorum. Önce 28 Ağustos 1925'de İnebolu Türk Ocağı'nda söylediği şu sözlere takılıyorum

«... Hakikî inkilapçılar onlardır ki terakki ve teceddüt inkilâbına sevketmek istedikleri insanların ruh ve vicdanlarındaki temayül-ü hakikiye nüfuz etmesini bilirler.»

Sonra 1 Mart 1922'de Meclis'te söylediği bir nutuktan şu bölüm beni çekiyor

«... Mâlumunuzdur ki memleketimiz iktisadî teşkilât ve muhit itibariyle kuvvetli bir halde bulunmuyordu. Ferdî iktisat kıymetleri de serbest mubadeleye mukavemet edebilecek dereceye vâsıl olmamıştı. Tanzimat'ın açtığı serbest ticaret devri. Avrupa rekabetine karşı kendisini müdafaa edemeyen iktisadiyatımız bir de iktisadî kapitülasyon zinciri ile bağlandı. Teşkilât ve ferdî kıymet nokta-i nazarlardan iktisat sahasında bizden çok kuvvetli olanlar memleketimizde bizden fazla olarak imtiyazlı mevkide bulunuyorlardı. Temettü vergisi vermiyorlardı. Gümrüklerimizi ellerinde tutuyorlardı. İstedikleri zaman istedikleri eşyayı, istedikleri şerait içinde memleketimize sokuyorlardı. Bütün şuabat-ı iktisadiyemize bu sâyede hâkim-i mutlak olmuşlardı.

Bize karşı rekabet hakikaten çok gayr-ı meşru, hakikaten çok kâhir idi. Rakiplerimiz bu suretle inkişafa müsait sanayiimizi de mahvettiler, Ziraatimizi de rahnedar eylediler. İnkişaf ve tekamülü iktisadi ve mallarımızın önüne geçtiler. Artık serbest ve müstakil bir hayata atılan Türkiye için hayat-ı iktisadiyesini boğmakta olan kapitülasyonlar mevcut değildir. Hayat-ı iktisadiyemizin muayyen gayelere teveccühü ve süratle tekamül ve terakkisi için ittihaz olunacak tedabir meyanında memleketimizde Avrupa rekabeti yüzünden mahvedilmiş ve şimdiye kadar ihmal edilegelmiş olan sanayi-i ziraiyemizi ihya ve asri vesait-i iktisadiye ile teçhiz etmeyi ehemmiyetle nazar-ı dikkatte tutacağız.»

14 Kasım, Pazartesi.

Şimdi adını yazsam hepiniz şaşarsınız, çok değil, henüz altı yıl kadar önce, «Kurtlar Sofrası»nı Kuvayı Milliyeci tezler üzerine kurduğum için toplumcu bir eleştiricimiz bana açıkca çıkışmıştı. Kitap ortada yoktu henüz, tamamlansa bile yayınlanıp yayınlanamıyacağı belirsizdi; İstanbul'da, bütün bir edebiyatçı kuşağına yataklık etmiş olan ünlü Baylan pastahanesinde bazı bölümlerini okumuştuk: Türkiye'nin kurtuluşu için en gerçekçi ve eyleme dönüşübilecek ulusal bileşimi Mustafa Kemal'in yaptığını öne süren bölümlerdi eleştirici dostumu irkilten; çoğu toplumcu aydınlar gibi Mustafa Kemal'i bir «küçük burjuva paşası» saymak eyiliminde idi; batmış bir imparatorluktan çıkardığı devrimci, halkçı, devletçi ve lâik cumhuriyeti inatla görmezlikten geliyor, neden öğretisel bir sosyalizme kadar gitmemiş diye ona belki için için kızıyordu. Azgelişmiş dünya ülkeleri liderlerinden böyle bir işe kalkışmış olanların nasıl sosyalizmlerini karaya oturttuklarını görmezmiş Mustafa Kemal'in ise cumhuriyet'in ilânından sonra ancak on beş yıl kadar yaşıyabildiğini bilmezmiş gibi!

Toplumcular arasında Atatürk'ü ve Kurtuluş Savaşını «efendice» ilk değerlendirenler sanırım Nazım Hikmet'le Kemal Tahir olmuştur. Son yirmibeş yıllık toplumcu yayınlar silsilesinden onunla ilgili pek az şey anımsıyorum. Belki Yığın'ın 15 Kasım 1946 tarihli sayısında ressam (rahmetli) Fâris'in yaptığı heyecan verici kapak resmi, bir de içerdeki başyazı:

«Tarih karşısında Atatürk»

Bu çekingenlikte devrim ve kurtuluşun tek parti diktasın ca benimsenen «resmi» ve (niye saklamalı) faşizan yorumunun elbet etkisi vardı.. Mustafa Kemal zararsız bir puttu, her yere heykelleri dikilir, döviz olarak etkisini yitirmiş bazı beylik sözleri meydanlara çekilir; ama hiç kimse, hiç bir yerde yaptığı devrimi gerçek yerine oturtmağa o kadar zengin ve keskin çizgili söylev ve demeçlerini ele alıp sistemleştirmeğe çalışmazdı. Demokrat Parti iktidarı bu yürekler acısı «Atam, sen ölmedin» Atatürkçülüğünü son uçlarına kadar götürdü. O kadar ki, galiba 1958'de Menderes diktası ağırlaşmağa başlayınca, Mustafa Kemal'in devrim ve devrimcilik anlayışını kendi sözlerine yaslanarak özetlemeğe niyetlenmiş, yazıyı hızlı Atatürkçü bildiğimiz bir gazeteye iletmiştim. Yayınlamadılar. Bu Atatürk'le o Atatürk öylesine çelişiyorlardı.

Daha önceleri, Şişli'deki, Bahçeler Sokağı'ndaki evimizde, bir takım delikanlılarla yine bu konuda birbirimize girdiğimizi de unutmuş değilim. Toplumsal gerçekçi bir sanat tutumunu Türk gerçeklerine yerleştirmek gerekince benim Mustafa Kemal'den çıkarılmış bir platforma yaslanmak dileğimi yadırgamakta idiler. Bazılarının bu yüzden beni açıkça kınadıkları oldu. Bence o sıralar Atatürk'e böyle uzak duruş bir kere olaylara tarih gözüyle bakmaya alışamadıklarından, bir de iç sorunlarımıza Tanzimat'tan süregelen bir alışkanlığa uyarak ille «dışardan» çözüm aramalarından doğmakta idi.

15, Kasım, Salı

İki gündür poyraz. Nedense onun soğuk elini ensemde duyup ürpermeden sonbahara inanmıyorum. Bu her yıl böyle oluyor. Çarpıntılı bir akşam karanlığından üşümüş ve telâşlı insanlar geçecekler; o eski ve hantal evlerde pancurlar, pencere camları ufak ufak titreyecek; çay bardağının avcunuza vuran buğusunu gizli bir mutluluk olarak yaşıyacaksınız.. İşte o zaman sonbahar! Rüzgârın savurduğu tren çığlığındaki ağrılı özlem. Bomboş evlerde yapayalnız unutulmuş telefon zilleri. Açıklanamaz garipsemeler. Yenilenen kırgınlıklar. Ve rahmetli babamın, Yahya Kemal'den durup durup tekrarladığı o iki mısra:

«Teşrinlerin hüznü geçer taa ilâklere
Anlar ki yolcu yol görünür serviliklere»

Oysa 1943'den bu yana, bizim için, bütün sonbaharlar tıpkı «Baragan'ın Devedikenleri»ndeki gibi gelmiştir. O kadar heyecan verici, o kadar korkutucu ve güzel!

Bir sabah, zaten kaç gündür pis pis düşünen leyleğin sırtını kuzey rüzgârı Krivaç buzlu nefesiyle okşar. Leyleğin sırtı üşümeğe başladı mı, oralarda durmaz artık, Yalomitza ve İbraila yörelerini koyup sıcak ülkelere göç eder. Baragan insanını kaygılandırır bu göç, karanlık kışların, alıp başını dünyayı görmeğe gitmeklerin başlangıcıdır çünkü.

«... Leyleğin ufka kadar uçuşunu izledikten sonra köylü beresini kulaklarına kadar geçirir, mutadı üzere hafifce öksürür ve ayaklarına dolaşan köpeğe bir tekme indirdikten sonra evine girer

— Çocuklar çalıçırpı toplamaya başlasın!

Bu karanlık cümle ağzından çıkar çıkmaz kadın ve çocuklar âdet üzere sırayla titrer ve öksürürler

— Leylek gitti mi?

— Gitti!

İşte o vakit Baragan kumandayı ele alır.»

Nasıl Yonel, Maktake ve öteki Baragan çocukları için sonbahar sözüyle «dünyayı görmeğe gitmek» eş anlamlıysa, bizim için de öyleydi: Evimiz Anadolu'nun hangi kayıp kasabasında olursa olsun, sonbahar geldi mi büyük şehirlere (önceleri okula, sonraları hayatımızı yaşamaya) gitmek için yollara düşerdik. Belki İstrati'yi henüz okuduğumuzdan belki savaş yıllarını yaşadığımızdan, belki de en önemsiz şeylerde bile müthiş serüvenler gizlendiğini daha o zamanlar az buçuk sezinlediğimizden Toros Ekspresi'nin tıklım tıklım dolu ve ışıkları karartılmış koridorlarından başlayarak, çevremizdeki herşey bize olağan üstü, tüketici ve dayanılmaz bir koşu içindeymiş gibi görünürdü. Kardeşim, alnını camlara dayar, gözlerini rayların yanısıra devrilen telgraf direklerine vererek, mırıldanırdı:

«Olt'lu erkekler artık gitti...»

16 Kasım, Çarşamba

Büyük Millet Meclisi'nin elektrikli oturumlarından birisinde, muhalefetçe sıkıştırılan hükümet, kamu oyuna, sorumlu bakanının ağzından «tüyler ürpertici» bir gerçeği açıklayıvermişti: Türkiye'de serüvenci bazı politikacılar, rejimi devirmek ve bir proleterya diktatörlüğü kurmak için, siyasal parti halinde örgütlenmişlerdir. Vatan hainî bu maskeli komitacıları kimlerin beslediği, kimlerin direktif verdiği, nasıl çalıştıkları görevlilerce izlenmektedir. Yakında herşey ortaya dökülecek, Demokrat Parti hükümetinin memleket çıkarları için nasıl uyanık davrandığı anlaşılacaktır.

Ertesi gün bütün gazetelerde iri siyah başlıklarla yayınlanan bu haberde, aslında, Türkiye Sosyalist Partisi suçlanıyordu. Türkiye Sosyalist Partisi!.. Epi topu bir avuç aydın ve işçi, Unkapanı'nda yoksul bir genel merkez, haftada bir gece — o da çokluk iç çekişmelerle geçen — parti toplantısı, parasızlık, çaresizlik, sağdan baskı, soldan baskı, rahmetli Esad Adil'in erken ihtiyarlamış aydınlık yüzü. v.s.

Türkiye Sosyalist Partisi'nin bu ilk karalanışı değildi. 1946 da yine ithamlara uğramışlardı. Parti kapatılmış, yöneticileri tutuklanmıştı.. Mahkemeleri yıllarca sürdü.. Sonunda beraet ettiler. Partinin yeniden kurulmasına ve çalışmasına izin verildi. Bu defa da, ilgili bakanın Meclis'teki gürültülü suçlamasından sonra tekrar kovuşturmaya uğrayacaktır. Parti kapatılacak, yöneticileri proleterya diktatörlüğü kurmakla suçlanarak «adaletin pençesine» verilecektir.

Bir çoklarımızın bildiği gibi, Türkiye Sosyalist Partisi ve sorumluları, bu ikinci dâvadan da yüzlerinin akıyla çıkmışlar, hiçbir diktatörlük niyetleri olmadığını, hiç bir arka niyetlerinin bulunmadığını Türk adaletine «tescil» ettirmişlerdir. Peki ya o cakalı bakan, ya onun vatanseverliği kimselere veremeyen hükümeti ve partisi, Acaba onlar için de aynı şeyi söyliyebilir miyiz? Hepsinin Cumhuriyet Anayasa'sını çiğnemekten yargılandığını, içlerinden bazılarının vatana ihanetten asıldığını, bazılarının — bu arada adıgeçen bakanın — müebbed hapse mahkûm edildiğini nasıl unutabiliriz?

Bazı sorumlular sıralı sırasız öyle şeyler söylüyorlar ki, insan ister istemez bunları anımsıyor.

CIA'NIN DIŞINDAKİ AMERİKAN CASUSLUK ÖRGÜTLERİ

Selma Ashworth

Amerika bugün casusluk ve istihbarat alanında hemen her memleketi gölgede bırakacak dehşetli bir faaliyet göstermektedir. C.I.A. (Central Intelligence Agency) ve N.S.A. (National Security Agency)'den gayri sayısız casusluk ve haber alma servisleri, resmî ve gayri resmî şekilde Amerika'nın hesabına çalışmaktadır.

1 Temmuz 1966 tarihli YÖN'de National Security'nin içyüzünün ortaya vuran bir yazım çıkmıştı. Şimdi de C.I.A. ve N.S.A.'nın dışında çalışan servis ve organizasyonları özlü ve kısa olarak açıklıyacağım.

1 — G 2 (Army Intelligence Service): Kara ordusunun istihbarat servisi. Amerikan askerinin bulunduğu her yerde G 2 faaliyet göstermektedir.

2 — O.N.I. (Office of Naval Intelligence) Amerikan deniz kuvvetlerinin haber alma koludur. Ve aynen G 2 gibi çalışır.

3 — Intelligence Division of Air Staff: Hava kuvvetlerinin casusluk birliğidir.

4 — C.I.C. (Counter Intelligence Corps): Kara, deniz, hava kuvvetlerinin içine girecek şüpheli, tehlikeli kimseleri meydana çıkarmak, casusluk yapmalarını önlemeye gayret etmekle görevlidir.

5 — N.A.S.A. (National Aeronautical and Spatial Agency). Hava raporları bahanesi altında bir çok konularda, fakat bilhassa boşlukta casusluk yapar. Bu servisi Communication Intelligence'la görevli bulunan National Security Agency ile karıştırmamak gerekir.

6 — Atomic Energy Commision: Nükleer enerji alanındaki casuslukla yükümlüdür. Her nekadar ismi atom enerjisi üzerinde araştırma yapan bir komisyonmuş intibaını uyandırıyorsa da, bu servisin görevi casusluktur.

7 — F.B.I. (Federal Bureau of Investigation): Amerika içinde işlenen suçlarla uğraşır, fakat FBI'nin bir kolu siyasi polistir ve Amerika'daki casusları yakalamaya çalışır.

8 — Federal Board of Narcotics: Bu servis uyuşturucu maddeler kaçakçılığı yapanlarla uğraşıyorsa da, Soğuk Harbin icaplarından olarak narkotik maddelerin Amerika tarafından başka memleketlere sokulması hususunda el altından çok pis faaliyetlerde bulunur.

9 — Secret Service: Görevi doğrudan doğruya Amerika Birleşik Devletleri Başkanının hayatını korumaktır.

10 — Intelligence Research Staff of the State Department: Amerika Dışişleri Bakanlığının istihbarat servisidir.

11 — USA Intelligence Board: Yukarda adı geçen ve istihbarat yükünü omuzlarında taşıyan servislerin tümünü temsil eden «Inter-Departmental» bir komitedir.

C.I.A. ve N.S.A. ile bu onbir servis, Amerika'nın resmî casusluk, istihbarat ve casuslukla mücadele organizasyonlarıdır. Bunların dışında Asyada, Güney Amerikada ve bilhassa Avrupada sayısı yüzleri geçen, resmî ve gayri resmî servisler, şebekeler, cemiyetler Amerika hesabına gece-gündüz çalışmaktadır. Asyada ve Güney Amerikada C.I.A. ve N.S.A.'dan başka yollarla çalışan Amerikan istihbarat servislerini başka bir yazıda elestireceğim. Bugün Avrupa'da, özellikle Batı Almanya'da işleyen cemiyetlere el atalım.

BATI ALMANYADA

1 — Untersuchungausschuss freiheitlicher Juristen (Comités des Juristes libres) Özgür hukukçular cemiyeti adı altında çalışan bu istihbarat mekanizması 1949'da C.I.A. tarafından kurulmustur. Merkezi Batı Berlinde - Zehlendorf'ta 29 Limastrasse'dedir. Doğu Berlin'lilere Batı Berline nasıl kaçabileceklerine dair bilgi verir Doğu Almanya'dan kaçıp gelenleri eleştirir, onlara Doğu Almanya hakkında meslekleri ile ilgili sorular sorar Kaçıp gelen hukukculardan, Doğu Almanya'da cereyan etmekte olan gizli casusluk ve siyasî dâvalar hakkında bilgi edinmeye çalışır

2 — Kampfgruppe gegen Unmenschlichkeit. (Fighting Group against Inhumanity) Gayri İnsanî Davranımlarla Mücadele Cemiyeti 1948'de kurulmuştu. Sermayesi C I A. ve Radio Free Europe ile Crusade for Freedom'dan geliyordu. Amacının, siyasî mahkûmları ve ailelerini desteklemek olduğu söylenmişse de çok geçmeden hakiki kokusu meydana çıktı. İşe, balonlarla Doğu Almanyaya propaganda materyali göndermekle başladılar. 1950'de Doğu Berlinde devlet ticaret organizasyonunun binasını yaktılar. Gene aynı yıl Doğu Berlin mektep talebelerinin sütüne sabun kattılar. 1951'de Ebersfeld'de bir elektrik santralini tahrip ettiler. 1952'de bu Grup'un ajanlarından Johann Burianek. Erkner civarında bir köprüyü uçurmaya çalışırken yakayı ele verdi.

Büyük yollar üzerindeki petrol istasyonlarını yakmaya çalıştılar. Bir çok demiryolu raylarını bozdular Bir türbin fabrikasının içine kum doldurdular. Ajanları arasında en aşağı 500 tane fosfor bombası dağıtıldığı ispat edilmiştir. 1953'de Wustermark istasyonunda 12 treni devirmişlerdir. 1955'de Batı Berlinde bir radyo istasyonunu yakmıya çalışırken suçüstü yakalanmışlardır

1958'de iki ajan Baltık denizi sahillerinde, Herringsdorf'ta bir köprü uçurmuşlardır. Hatta Weimar'da büyük bir köprüyü uçurmak için hazırlıklar yapılmışsa da, başarı elde edememişlerdir.

Bütün bu olaylar yalnız Doğu Alman basınında değil, fakat bütün tafsilâtıyla Batı Alman basınında da çıkmıştı. Batı Almanya'nın «Der Spiegel» haftalık dergisi, bu cemiyetin yegâne amacının Doğu Almanya'nın iktisadî hayatını baltalamak olduğunu ve emirlerini C.I.A.'dan aldığını defalarca açıklamıştır 1959'da grubun bir çok ajanlarının Doğu Almanlar tarafından yakalanması üzerine Hamburg'da çıkmakta olan «Stern» mecmuası: «Kampfgruppe, casus yuvasından başka bir şey değildir. Amerikanın kendi gayeleri için maşa olarak kullandığı bu zavallılar, yakayı ele verip hayatlarının en güzel yıllarını Doğu Alman zindanlarında geçiriyorlar» diye yazmıştır. Rezaletlerin birbirini takibi üzerine, 1959 yılında C.I.A.nın müsaadesiyle «Kampfgruppe» kapatılmıştır. Tabii bu adamların başka bir ad altında çalışmakta olduklarında zerre kadar şüphemiz yoktur.

RADIO FREE EUROPE!

3 — Amerikan uşağı istihbarat servislerinin en enteresan ve faal olanı IBW (Information Bureau West) dir. Doğu Almanya ile ilgili haberler servisidir. Berlinin banliyösünde etrafı yüksek duvarla çevrili iki katlı, siyah bir binada çalışır Ajansın memurları takma ad altında çalışırlar. Ofise gelen muhaberat doğrudan doğruya bu adrese gönderilmez. Ticarî maske altında çalışan bir «drop»a bırakılır. IBW, malûmatının büyük bir kısmını Doğu Almanyadan gelmiş olan mültecilerden alır. Gündelik çıkardığı gazetenin 150 müsterisi vardır. Bu gazetede Doğu Alman devlet adamlarının, polis şeflerinin, yüksek rütbeli subayların çalışmaları hakkında bilgi verilir. IBW, Doğu Almanya'da çıkan her türlü gazete, mecmua ve neşriyatı satın alır. Hatta mekteplerde neşredilen mecmuaları bile IBW'nin ofisinde bulmak mümkündür Marienfelde kampında Doğu Almanya'dan gelen mültecileri sorguya çeker Doğu Almanya hakkında en tafsilâtlı ve zengin arşive IBW maliktir. Büyük bir salon, 90 indeks kartı ile doludur. IBW, resmî gelir kaynağının Pan German İşleri bakanlığı olduğunu söylerse de, esas patronu CIA'dır.

4 — Münihte faaliyet gösteren ve bütün «demir perde» gerisine neşriyat yapan Radio Free Europe da casusluk yatağıdır. Otuza yakın verici istasyonla Polonya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan'a neşriyat yapar. General Motors, Esso ve Ford şirketleri hediye şeklinde Radio Free Europe'a para verirler. Ama bu Amerikanın istihbarat işleri hakkında biraz bilgisi olanlar için kafasını toprağa gömen devekuşu hikâyesini hatırlatır

Münihteki memur adedi 2000'i bulmaktadır. Radio Free Europe, Avrupada ve dünyada yankılar uyandıran skandallere karışmıştır. 1956 Macar ihtilâli sırasında, Macar ihtilâlcilerini teşvik edici konuşmalar yapmış ve onlara Amerikanın askerî yardımını vaadetmiştir. Halâ bugün birçok kimseler, Radio Free Europe'u Macar ihtilâlinin müsebbibi olarak görmektedirler. Radio o kadar resmî ağızla Amerikan askerî yardımından bahsetmişti ki, bir çok hayatlar bu sözlere inanarak heba oldu... Aynı zamanda Radio Free Europe, özel bir Amerikan organizasyonu olduğu için, onun Batı Almanya toprakları üzerinden Macarları ihtilâle teşvik edici yayınlar yapması, Batı Alman hükümetini zor duruma sokmuştur. Radio Free Europe'un çevirdiği dolaplardan şikâyet edenlerin başında Amerika'nın Polonya Büyükelçisi Jacop Beam gelmiştir. 1959'da Büyükelçi, Amerikan Dışişleri Bakanlığına müracaat ederek, Radio Free Europe'un elçinin kendi faaliyetleriyle tamamen zıd yayınlarda bulunduğunu bildirmiştir. Yaptıkları düşmanca yayının, Polonya ile Amerika arasında dostane münasebet kurma imkânlarını baltaladığını söylemiştir. Hiç değilse bir müddet bu yayınların Polonya istikametinde yapılmamasını rica etmiştir. O zaman Dısişleri Bakanı olan Christian A Herter, bu ricaya öyle sudan bir cevap vermiştir ki, nasıl oldu da Büyükelçi istifasını sunmadı, şaşılır!..

1956'da Doğu Alman hükümeti «Espionage in West Berlin» adı altında bir beyaz kitap neşretmiştir Bu kitaptan aldığım rakkamlara göre Batı Almanyada 20 kadar ve Batı Berlinde ise 60 casusluk bürosu Amerika hükümeti hesabına dolaylı olarak çalışmaktadır.

Bunlardan bir tanesi de NTS (Nationalno Trudovoj Soyuz) - (Alliance du Travail National)dir. Tamamen Beyaz Ruslardan müteşekkildir. Merkezi Frankfurttadır. Batı Berlinde müteaddit büroları vardır. Çoğu defa Batı Almanya'nın resmî istihbarat servisi ile elele çalışırlar.

SAM AMCA'NIN NAZİ CASUS ÖRGÜTÜ

Batı Alman istihbarat servisine gelince her ne kadar Batı Almanya özgür bir devletse de, istihbarat servisleri Amerikan patronların elindedir. Almanya harbi kaybettiği senelerde, Hitler ordusunda General rütbesine yükselmiş ve istihbarat işlerinde birinci sınıf bir kafa olan General Reinhard Gehlen, kendini ve elindeki muazzam dökümantasyonu Amerikalılara satmıştır. 1944'de harbin kaybedildiğini görünce, Rus cephesinden çekilmeleri gerektiğini Hitlere yazmıştır. Hitler, bu mektuba çok kızmış ve Gehlen'in kurşuna dizilmesini emretmiştir. Gehlen'i çok seven Guderian durumu örtbas etmiş ve bunun üzerine Gehlen, Rus cephesi ve diğer konulardaki paha biçilmiyecek evraklardan üçer nüsha kopya çıkartmış ve değişik yerlere saklamıştır. Sonra Amerikalılara yanaşmış, önce Wiesbaden'de bir Amerikalı generalle temas temin etmiştir. 1945 yazı Amerikalılar Gehlen'i ve tekmil evrakını askerî uçakla Amerikaya aldırtmışlardır. Wiesbaden'de başlayan pazarlık Washington'da bitmiştir. O gün bugün eski Nazi, Amerika'nın en büyük dostu, müttefiği ve maşası olmuştur. 1946 senesi başında Gehlen organizasyonu Almanya'da, Amerikanın emrinde ve kontrolunda çalışmaya başlamıştır. İlk merkezi Frankfurt'ta bir Amerikan askerî kampındaydı. Sonra Gehlen'in karargâhı Münich yakınlarında ufak bir köy olan Pullach'a taşındı. Gehlen ile Amerika arasındaki anlaşmanın 5 önemli unsuru vardı:

1 — Gehlen Sovyet Rusya ve «Demir perde» gerisindeki faaliyetlerine devam edecek Fakat elde ettiği bilginin bir kopyası da Amerikalılara verilecek

2 — Amerikan istihbaratı adına çalışacak

3 — Personeli tamamen Alman olacak Yalnız «demir perde» gerisine gönderdikleri casuslar hariç. Bunlar Beyaz Rus v.s. oluyor çoğu defa.

4 — Gehlen ve adamları Alman millî hislerini rencide edecek bir faaliyette bulunmıyacak. (İnsanın bu şarta gülesi geliyor.)

5 — Almanya hürriyetine kavuşunca, Gehlen organizasyonu otomatikman hükümetinin emrine geçecek

Nitekim, Almanya özgürlüğüne kavuşunca Gehlen, Alman hükümetinin resmî istihbarat şefi oldu. Dünya basınına göre halen «Özgür Almanya»nın istihbarat servisi Amerikalılara senede 3.500.000 dolara patlamaktadır Fakat Batı Alman basını, Amerikalıların Gehlen teşkilâtı için yılda 6.000.000 dolar harcadığını bar bar bağırıyor; 1954'de Otto John olayından sonra Gehlen resmen Federal Alman Cumhuriyetinin istihbarat servisi olarak tanındı.

Amerikalılar 1947'de C.I.A.'yı kurarken, daha evvel kurmuş oldukları Gehlen teşkilâtını örnek tutmuşlardır C.I.A.'nın bilhassa «demir perde» gerisindeki faaliyetlerinde Gehlen'in adamlarının büyük bir rolü ve yardımı vardır Hatta bazı «Intelligence expert»leri, Gehlen'in adamları olmadan CIA'nın «demir perde» gerisi çalışmalarının tamamen verimsiz kalacağı kanaatindedirler

Gehlen, Amerikalıların göz yummasıyla bünyesine bir çok eski Gestapo ajanlarını almıştır Bütün organizasyon, ticarî müesseselerin ismi altında çalışır Genel temsilcilik.. Sosyete anonim.. Limited şirket... Sokak üzerinde yakışıklı bir plâka... Muntazaman gelir vergisi öderler... Münihte meselâ bir zamanlar istihbarat bölümünün Bavyera merkezi, 50 Emill-Greiss strasse'deydi. Adı da Güney Almanya endüstri sirketiydi Ve bu şirketin içinde, istihbarat işleriyle hiç alâkası olmayan, hatta şirketin hakiki maksadını bilmeyen bir sürü memur çalışıyordu Gene Bavyerada bir Tekstil firmasının içinde Gehlen'in sadece 6 memuru vardı.

Gehlen teşkilâtı Amerikalılar tarafından ilk kurulduğu zaman 4 bin ajanı vardı Bunların 3000'i politik, 1000'i de askerî konularda uzmandı Halen resmî kayıtlar altında sadece 1240 memur gözükmektedir. Fakat Gehlen için, hususî veya muvakkat kontratlar imzalıyarak çalışanların adedini, Gehlen'den başka bilen yoktur.

Tarafsız devletlerden birinin istihbarat şefi, Gehlen için şunları söylemiştir: «Urallardan bu yana, hiç bir olay cereyan edemez ki, Gehlen'in adamları ve dolayısiyle Amerika haberdar olmasın...»

Uzun sözün kısası, dünyanın ne resinde bir taş kaldırsanız, altından «Sam amca» veya onun hesabına çalışan bir masa, bir uşak ile karşı karşıya geleceksiniz.